

5 (1961)

planinski vestnik

planinski vestnik

Glasilo Planinske zveze Slovenije | Letnik XX | Maj

VSEBINA:

DR. MARIJAN BRECELJ O PLANINSTVU IN NJEGOVI VLOGI V SOCIALISTIČNI DRUŽBI	193
KOMISIJA ZA ODPRAVE V TUJA GORSTVA — DELO IN PROBLEMI	
Ing. Pavle Segula	196
PREZIDIJ KAVKAZA	
Dr. Miha Potočnik	198
IZ PREDZGODOVINE SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA	
Dušan Kermauner	204
SKUPNO LEŽIŠČE	
Matjaž Kmecl	212
OB DESETLETNICI PLANINSKEGA DRUŠTVA PTT LJUBLJANA	
Ivan Zabel	214
NA OBISKU PRI HRVATSKIH PLANINCIH	
Romana Stravs	218
NA MOJSTROVKO	
Jožica Odlasek	219
DRUŠTVENE NOVICE	220
OBČNI ZBORI	221
NOVICE IZ MLADINSKIH ODSEKOV	225
ALPINISTIČNE NOVICE	227
IZ PLANINSKE LITERATURE	228
RAZGLED PO SVETU	228
CORA	
Tone Svetina	235
KOTIČEK GORSKIH STRAZARJEV	238
FOTOODSEK PRI PZS	239
SPOMINSKI POHOD NA TRIGLAV	240
MAJ V HRIBIH	
Ludvik Zoržut	240
DA NE POZABIMO	240
NASLOVNA STRAN:	
POMLAD NA GOLICI	
Foto: Matevž Mikelj	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - ureja ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaestkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvoržakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarij, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina je din 900.—, ki jo morate plačati tudi v štirih obrokih po din 225.— (naročnina za inozemstvo din 1600.—) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 600-14-008-10 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

ZALOŽNIŠKO
GRAFIČNO
PODJETJE

MLADINSKA KNJIGA

LJUBLJANA — TITOVA 3

V zbirki GLOBUS — načrtno urejevani zbirki potopisov izideta v kratkem:

Dr. Dušan Savnik: OCEANIJA

Knjigo poklanja avtor vsem, ki jih mika-
jo široka obzorja, tuje dežele in življenje
tujih narodov. Ima 15 zemljevidov in je
bogato opremljena s fotografijami.

Vojin Santić: JAPONSKA

Prevedel Albert Širok. Zanimivo pisana
knjiga o deželi vzhajajočega sonca,
opremljena s številnimi fotografijami.

Zagotovite si ju pravočasno — naročila spre-
jemajo vse knjigarne in

Prodajni oddelek založbe, Ljubljana, Titova 3.

Dr. Marijan Breclj o planinstvu in njegovi vlogi v socialistični družbi

21. 3. 1964 se je v Ljubljani vršila sedma skupščina PSJ, na kateri je imel referat predsednik jugoslovanske planinske organizacije dr. Marijan Breclj. Upravni odbori planinskih društev so s tem referatom dobili navodilo za svoje delo, poleg tega pa poziv, da kritično pretresejo organizacijske oblike in delovno vsebino svojih društev. Da je prišel ta poziv pravi čas, je na skupščini pokazala tudi diskusija. Celotno vzdušje na njej je bilo delovno in spodbudno. Prepričani smo, da kritična obravnava skoraj vseh planinskih dejavnosti tako v predsednikovem referatu kot v diskusiji, ki so se je udeležili zastopniki vseh naših republiških zvez, napoveduje uspešnejše uveljavljanje planinstva v naši družbi. O skupščini bomo še poročali. Predsednik PSJ je med drugim dejal:

Ce pregledamo delo naših društev in razvoj planinstva v Jugoslaviji v pretekli dobi, lahko v glavnem pozitivno ocenjujemo planinsko dejavnost pri nas. Ta dejavnost se vključuje v splošna prizadevanja za nadaljnji razvoj naše socialistične družbe in obenem ustreza posebnim ciljem planinstva.

Današnja naša skupščina pa ne sme ostati pri teh splošnih konstatacijah in na podrobnih razčlembah dela naših društev in zveze, ampak mora izvršiti globljo konfrontacijo planinske dejavnosti s splošnim razvojem v naši domovini, predvsem pa s potrebami nadaljnjega razvoja naše skupnosti. To je toliko aktualnejše, ker bodo to leto delovne organizacije in družbeno politične skupnosti določale politiko dolgoročnega razvoja v 7-letnih družbenih planih in s tem nakazale konkretno orientacijo za čim uspešnejšo družbeno akcijo na vseh področjih, ki so pomembne za

Dr. Marijan Breclj med govorom

Foto Z. Laurenčič

življenje in delo delovnega človeka in skupnosti kot celote. Vse družbene dejavnosti, ki streme za temi cilji — med njimi pa čvrsto stoji tudi planinstvo — morajo najti v teh planih določeno mesto.

Trdimo, da je učinkovitejši razvoj planinstva pri nas nujen zato, ker je zaradi relativno hitrega družbenega in ekonomskega razvoja naše države, predvsem pa zaradi industrializacije in zaradi prizadevanja po splošni modernizaciji vsega proizvodnega procesa potrebno delovnemu človeku zagotoviti take oblike psihične in fizične rekreacije, ki so mu dosegljive v čim večji meri. Jasno je, da priroda to omogoča. Če omogočimo delovnemu človeku stalne izlete v planine, razvijamo na najprimernejši in na najmanj vsiljivi način vse tiste kvalitete, ki mnogo pomenijo v rasti

planinski vestnik

Univ. prof. Boris Zihl in predsednik PZS Fedor Košir ob prihodu na skupščino

Foto Z. Laurenčič

osebnosti in izgradnji socialistične družbe. Planinstvo koristi fizičnemu zdravju in razvija psihične vrline, saj vzgaja tovarištvo, pogloblja socialni čut v človeku in dviga njegov kulturni nivo. Naši skupnosti je mnogo na tem, da se te lastnosti v ljudeh čimbolj razvijajo.

Naše planinske organizacije so sprejele pospeševanje planinstva kot svojo družbeno obveznost. Da bi jo zmogle, se bodo morale notranje okrepiti in preiti k večji splošni ekspanziji svojega dela. Opustiti moramo pojmovanje, ki ponekod prevladuje, da je dovolj, če planinska društva zadovoljujejo samo svoje članstvo, in da je povezovanje z ostalimi družbenimi činitelji in vključevanje v splošne družbene akcije nepotrebno. Vsako planinsko društvo bi moralo na svojem področju čimveč storiti za prebujanje smisla za planinstvo v delovnem človeku in za njegov redni stik z naravo. Treba je še bolj na široko odpreti vrata za vpis članstva, v smislu sedanjih življenjskih pogojev pa je treba sprejeti nove delovne metode, se povezati z družbenim živ-

ljenjem svoje okolice in z večjo samozavestjo uveljaviti planinstvo kot splošno družbeno koristno dejavnost. Ne more biti edino merilo o delavnosti organizacije samo število vpisanih članov. Uspešno delo se bo merilo predvsem po tem, kako bomo omogočili čim večjim množicam obiskovati gore. To pomeni, da planinska organizacija mora postati vodilni in družbeno odgovorni činitelj te dejavnosti, ker samo tako bo mogla zahtevati, da se planinstvu zagotovi v družbi tisto mesto in taki pogoji njegovega bodočega napredka, ki ustrezajo njegovemu družbenemu pomenu.

Predsednik dr. Marijan Breclj je nato poudaril pomen prostovoljnega, amaterskega dela v planinskih društvih, saj mora šport izpopolnjevati tudi moralni lik človeka v družbi, ki gradi socialistične odnose in si prizadeva za splošni napredek družbe. Spričo pomena, ki ga ima planinstvo, pa je družba dolžna, da amaterske planinske organizacijske delavce z razumevanjem bolj podpre.

Nato je nadaljeval: Ako je telesna kultura sestavni del splošnega družbenega razvoja in splošna potreba sodobnega človeka, predvsem pa mladine, in če so posamezne dejavnosti — med njimi vsekakor tudi planinstvo — zelo pomemben činitelj v politiki rekreacije delovnega človeka, potem je vsekakor nujno, da posamezne družbeno politične skupnosti in ustrezne ustanove ter organizacije vključijo vprašanje eksistence in napredka teh dejavnosti v svoje splošne delovne programe, v svojo splošno politiko.

Sodim, da je na današnji skupščini treba priporočiti vsem našim društvom, da se konkretno vključijo v to delo in da vsako društvo in vsaka zveza v svoji družbeno politični skupnosti obenem s sorodnimi organizacijami čim natančneje predela vprašanje, kako pospeševati planinstvo, in da se vključi v ustrezne perspektivne plane. Treba je konkretno in realno ugotoviti, kateri družbeni činitelji morajo podpirati razvoj planinstva, predvsem pa to, v kakšnih oblikah in v kakšnem obsegu bodo ožje in širše skupnosti nudile potrebno materialno pomoč nadaljnemu razvoju planinstva. Jugoslavija kot izrecno turistična dežela, ki v svojih gospodarskih in splošno družbenih planih postavlja turizem kot zelo pomemben činitelj razvoja, mora v mnogo večji meri in mnogo konkretnije tudi planinstvo vključevati v turizem.

Inozemski turisti se vedno bolj zanimajo za jugoslovanske gore in zahtevajo, da se planinstvo, alpinizem in jamarstvo močnejše vključijo v turistično dejavnost naše države. To pomeni, da je to zelo pomembno delovno področje naših društev, delo, ki ne zahteva samo občasno pomoč političnih, gospodarskih in upravnih organov, marveč sistematično vzajemno sodelovanje med planinstvom in turizmom.

Nato je predsednik PSJ prešel h kritični obravnavi dejavnosti planinske organizacije v pretekli poslovni dobi. Zavzel se je za povečanje števila društev in predvsem števila mladega članstva iz delovnih organizacij in iz vasi. Potreba po organizacijski reformi, večji gibljivosti in elastičnosti planinskih društev se že dalj časa čuti. Ako v nekem kraju ali v neki tovarni ni društva, se le težko najde primeren organizator za izlete, ture, planinske marše, razna planinska tekmovanja itd. Dr. Marijan Breclj je nadaljeval: Treba je premisliti, ali naš način dela ustreza mladini in odraslim, ali niso naše forme le preveč ozke in preživele, ali niso morda naša društva sem in tja izolirana in še, ali so pri roki minimalni materialni pogoji, ki bi omogočili zaželeno planinsko dejavnost. Propaganda je nezadostna in preveč skromna. Premalo uporablja sodobna sredstva, planinske organizacije se ne povezujejo dovolj z nosilci javne propagandne službe, notranja organizacija v društvih in zvezah sodobnim potrebam ne ustreza v zadostni meri.

Predsednik PSJ sodi, da se mora propaganda posluževati vseh mogočih sredstev: predavanj, filmov, diapozitivov, razstav, informativno vzgojnega dela, planinske literature od vodnikov do beletristike. Če bodo planinska društva v propagandi bolj aktivna, bodo tudi drugi propagandni činitelji pokazali več zanimanja za planinstvo, tako časniki, radio, televizija, filmski žurnali itd., to pa bo omogočilo, da bo planinsko gradivo prišlo tudi v šolo, v šolske učne načrte, v programe delavskih univerz in prosvetnih društev. Dobra propaganda in dobra informativna služba bosta jamčila, da bodo skromna proračunska sredstva zares dobro izkoriščena.

Obširno je predsednik PSJ obravnaval materialno bazo planinstva, predvsem planinskih koč in domov, ki jih imamo v Jugoslaviji 360 z 11 000 ležišči. Treba je ločiti prave planinske objekte od turistično gostinskih, ki so nastali marsikje tam, kjer so včasih lahko

delale samo planinske koč. Treba bo že enkrat priti do definicije planinske koč, do praktičnega kriterija, ki bo koč ločil od gostilne kot gospodarske organizacije. Investitorji planinskih objektov naj bodo še v prihodnje planinska društva, vzpodbujati pa je treba h gradnji planinskih domov tudi druge investitorje. Vsekakor prave planinske koč morajo zadržati svoje posebno poslovanje, vendar s tem ni rečeno, da v njih ni treba družbenega nadzora. V pravih planinskih kočah ni mogoče zahtevati poslovanja na komercialni bazi, da bi same ustvarjale zadostna sredstva za oskrbovanje, za enostavno in razširjeno reprodukcijo. Zato jim mora skupnost priskočiti na pomoč. V poštov pri tem pridejo delovne organizacije, komuna in republika. O tem je dejal dr. Marijan Breclj takole: *Republika zato, ker po svojem značaju razvoj planinstva terja, da se v njem angažirajo širše družbenopolitične skupnosti, ker razmere na nekaterih področjih, ki so s planinskega stališča zelo zanimiva, ne omogočajo potrebnih sredstev za izgradnjo objektov in potov. Glede tega bo treba priti že v tekočem letu do trdnejše perspektivnejše orientacije.*

Nato je dr. Marijan Breclj govoril o napredku GRS, pri katerih gre zato, da se ji prizna in jamči značaj javne službe. Razveseljivo je, da GRS posvečata primerno pozornost sekretariata za nošanje zadeve in narodno obrambo.

Glede alpinizma je dejal, da se bo moral PSJ v bodoče bolj zanimati za njegov napredek, za kadre, za tečaje, za program tečajev, za propagando in posebej za naše alpinistične akcije v inozemstvu.

Zadnje čase se je PSJ močnejše angažiral v UIAA. Po mnenju PSJ naj bi ta mednarodna organizacija razširila svoje delovanje, da bi dobila zares univerzalen značaj. S tem bi doprinesla k napredku svetovnega alpinizma, storila pa nekaj tudi za cilje naprednih sil v svetu, predvsem za miroljubno sodelovanje med državami in narodi vseh kontinentov. Pred kratkim je izvršni komite UIAA sprejel te sugestije našega zastopnika Fedorja Koširja na svoji seji v Ženevi. Tudi alpinistični stiki med nami in drugimi državami se krepe. Z odpravami v inozemstvo bomo dvignili ugled jugoslovanskega planinstva in ugled naše skupnosti kot celote, je končal svoj programatični referat dr. Marijan Breclj.

Komisija za odprave v tuja gorstva — delo in problemi

Ing. Pavle Šegula

Davne želje slovenskih planincev in še posebej alpinistov so se prvič uresničile, ko je leta 1959 zaživel »Himalajski odbor« in so se naši predstavniki spomladi 1960 končno vendarle pojavili na vrhah himalajskih orjakov. Uspeh je rodil obilico želja in načrtov, vendar so kasnejša leta pokazala tudi določeno utrujenost in predvsem velike finančne zapreke. Če pomislimo na dinamiko današnjega časa, v katerem teko leta kot meseci, bomo zlahka razumeli, zakaj sta prešli kar dve leti, preden je dejavnost ponovno prišla v poln razmah. Vodstvo PZS je konec leta 1962 odločilo, da naj nekdanji »Himalajski odbor« zamenja komisija, ki bo organizirala odprave v tuje gore na sploh, ne samo v Himalajo. Ko je skupščina PZS februarja 1963 komisijo tudi pravnoveljavno vzbudila k delu, je leta lahko prešla k delu. Čakali so jo vrhovi vsepovsod po svetu — Spitzbergi, Andi, Cordillere, Ognjena zemlja, Kavkaz in še nešteta imenitna gorstva.

V poletnih mesecih 1963 je bilo delo napeto, pa tudi dokaj uspešno.

Tov. dr. Miha Potočnik je 1. avgusta povedel v Kavkaz sposobno, monolitno odpravico desetih alpinistov, ki so se ob lepem vremenu povzpeli na veliko število vrhov. Plezali so vse smeri, predvsem najtežje. Odrekli so se samo tistim, katerim so se morali zaradi predpisov vodstva taborišča. Prekrasna, divja Užba in stene v masivu Bezengi še čakajo; veseli smo v zavesti, da jim bodo naši alpinisti lahko kos, če nam bodo to le hoteli omogočiti organizatorji zamenjav v Moskvi. Istega meseca je odšlo v W. Tatre na Poljsko 15 alpinistov, članov GRS. Odprava ni imela alpinističnih nalog, njen cilj je bil bolj spoznati alpinizem in GRS na Poljskem. Kljub slabemu vremenu pa so udeleženci prelezli

poljski del Tater, najboljši so tudi plezali v stenah slovitega Meniha ter izvedli nekaj grebenskih prečenj.

Enako bogat je bil program obiska tujih alpinistov pri nas.

Za »Kavkazci« je prišlo deset alpinistov kievskega društva Avangard. Vodja V. Monogarov je leta 1962 vodil tridesetglavo odpravo na vrh Pik Lenina v Pamiru.

Kljub zelo slabemu vremenu so gostje splezali nekaj smeri v triglavski steni, nadvse koristna pa je bila izmenjava mnenj in snovanje bodočih skupnih odprav v Tienšanu, Pamiru in Kavkazu.

Poljaki iz Zakopanov so julija ujeli odlično vreme, ko so jih Ciril Praček, Drago, Vid in drugi vodili po stenah in poteh okrog Triglava, Jalovca in Ojstrice. Naše gore so pridobile nekaj mladih, gorečih občudovalcev, ki si žele ponovnega srečanja.

Čehi od nekdanj slove kot poznavalci naših vrhov, na obisku v Julijcih so bili julija. Kljub smrtni nesreči vodje odprave so se zanimali za možnost ponovnega obiska.

S svojo skromnostjo, neposrednostjo in alpinističnim znanjem si je pridobila naše simpatije četvorica bolgarskih plezalcev. Tudi oni bi se še radi vrnili v naše stene.

Pozna jesen 1963 je našla komisijo že v pripravah na odprave v letu 1964 in še kasnejše. Stiki s sovjetskimi alpinisti so pokazali, da letos ne bo mogoče v Tienšan in Pamir, pač pa je zagotovljeno nekaj mest v mešani jugoslovanski odpravi v Kavkaz, ki jo bo organizirala PZS avgusta tega leta.

Komisija se je sprico tako okrnjenih možnosti odločila, da bo poskusila aktivno poseči v dogajanje. Še vedno se je namreč izkazalo, da je usodno čakati na višjo silo, ki naj odpira vrata, pri tem pa nič ukreniti z lastnimi silami tam, kjer možnosti so.

Povsem jasna sta tako poleg Kavkaza dva cilja:

Odprava v bolivijske Cordillere z vzponi na znane in tudi še neosvojene vrhove skupine Cordillere Real. Predlog komisije je naletel na več kot prijateljsko podporo bolivijskega poslanika v SFRJ g. Armanda Prudencia P., medtem ko si s praktično izvedbo odprave dajejo dela zlasti alpinisti APD.

Odprava v pogorje Spitzbergen na otočju severno od Norveške: Zunanjih ovir praktično ni, tudi notranja organizacija poteka dokaj uspešno. Poskrbeti bo treba, da odpravi ne uide ladja, ki precej na redko vzdržuje stike

med evropsko celino in otočjem, ki je cilj naše odprave.

Spričo ugotovitve, da v Himalaji zadnja leta ne manjka odprav naših sosedov Avstrijcev, Italijanov ter tudi drugih manj gorjanskih narodov, kot je naš, se je komisija lotila temeljite priprave za novo himalajsko odpravo. Cilj je Nepal 1965 ali 1966, kakršen bo pač odgovor nepalske vlade.* Komisija je uverjena, da doma ne bo ne takih ne drugačnih zaprek. Normalno razvit narod z darom za udejstvovanje v gorah pač ne sme pustiti, da odnira alpinistična dejavnost, ko je na svetu še tako veliko vrhov in gorskih področij docela neraziskanih.

Končno stoje pred komisijo še stiki s alpinisti ČSSR, Poljske in Bolgarije. Kakor so nam alpinisti teh dežel pri srcu, je izvedba zamenjav zelo težavna iz finančnih razlogov. Zelja naših sosedov je vse več; za naše zmožnosti so vse po vrsti preobsežne. Čehi bi zamenjali 60 alpinistov, Bolgari 15, Poljaki o številu raje ne govore — tisti, ki se spoznajo na razmere vedo, da bi jih prišlo tudi 100 in več, če bi bilo mogoče. Kakor že si PZS prizadeva najti rešitev, ta prav gotovo ni blizu. Ni dvoma, da bodo težave odpadle, čim bodo alpinisti iz socialističnih držav lahko prihajali k nam kot turisti za svoj denar in ne samo preko zamenjav.

Kot trenutno rešitev predlaga komisija ustrezno pomoč SZDL, sama pa bo povabila na alpinistični tabor v Vrata po dva ali tri alpiniste iz ČSSR, Bolgarije in Poljske.

Ko poznamo program, si oglejmo še najznačilnejše težave, ki ovirajo njegovo uresničevanje.

1. Finance.

Večje odprave v tuja gorstva so vselej zahtevale večja denarna sredstva. Krijejo jih lahko samo prispevki osrednjih organov oblasti, čeprav je nujno, da sodelujejo tudi osnovne planinske organizacije in tudi pojedinci — udeleženci odprav.

V planinski organizaciji sodelujeta organizacija in posameznik v tvornem sožitju, zato je zelo zgrešeno mnenje posameznikov, da naj bi PZS članom svojih odprav krila prav vse izdatke, ki nastanejo v zvezi z odpravo. Računi kažejo, da lahko posameznik prispeva 10 %—20 % sredstev ter s tem celo bistveno pripomore k izvedbi odprave.

* Medtem je nepalska vlada našo ekspedicijo že dovolila. Op. ur.

Posebna ovira so devize. Vprašanje tujih plačilnih sredstev je tako zapleteno, da so doslej lahko pomagale samo podpore s strani najvišjih organov oblasti. Lahko rečemo, da je zavoljo nekaj tisoč dolarjev zatonila v preteklost že prenekatera možnost, ki se ne bo več vrnila.

Nepristranski pregled stanja kaže, da smo nekaj tudi sami krivi brezupnemu stanju. Prosimo za devize, sami pa ne ukrenemo nič, da bi si jih prislužili na povsem zakonit način: z organizacijo gorskega vodništva, s predavanji na tujem, z enostranskimi zamenjavami. Ne trdimo, da bi na ta način pridobili vse, kar rabimo za finansiranje odprav. Važno je, da ustvarimo to, kar moremo! Lep delež bi lahko ustvarili z nesebičnim delom že sami kandidati za odprave.

2. Kadri.

Sposobnih alpinistov ne manjka, a največkrat je prav to problem. Vprašanje je: kako izbrati pošteno in nepristransko najboljše? Kandidate predlagajo z utemeljitvijo AO, izbirajo pa člani komisije za alpinizem in komisije za odprave v tuja gorstva. Vodje odprav odobri UO PZS ter ima pri izbiri članov odprav pravico do soodločanja.

Jasno je, da je osnovni pogoj kvaliteta člana odprave kot človeka, tovariša in alpinista. Tovarištvo, odpornost, splošna iznajdljivost in smisel za organizacijo ter življenje v skupini so lastnosti, ki veljajo več kot samo alpinistična, tehnična spretnost. Zato alpinisti, ki so samo alpinisti, ne bi sodili v odprave.

Naj na tem mestu omenimo misli nekaterih izkušenih planinskih organizatorjev: v naše večje odprave je treba vključiti tudi gorjance — nosače in plezalce iz domačih gorskih dolin. Zgodovina ve povcdati, da so se znali znajti v gorah v vseh preizkušnjah na priroden, skoro nagonski način in odločujoče prispevati k prvenstvenim vzponom na večino naših gora. Tudi izkušnje iz partizanskih enot kažejo, da bo treba v bodoče bolj smotro izkoriščati tisto, kar nam nudi preprosti, odmaknjeni živclj v vznožju naših gora.

3. Oprema.

Lahko bi rekli, da oprema že lep čas ni več problem. Vreče, slonove noge, vestone, vetrovke in neštete druge pripomočke izdelujejo v izborni kvaliteti številna podjetja in posamezniki v Ljubljani in drugje.

Domača industrija nam nudi visoko kalorično hrano vseh vrst, zdravila, obleko in obutev, celo nekaj plezalske opreme.

Težava so seveda vrvi, cepini, ledna kladiva, specialni klini, vponke in kuhalniki. Treba bo napeti vse sile, da uvozimo nekaj te prepotrebne opreme. Prav pa bi bilo, če bi si tudi posamezniki, ki odhajajo na plezanje v Centralne Alpe, Dolomite in drugam, nabavili nekaj teh pripomočkov. Stiske bi bilo hitro konec, še posebno če pomislimo, da večina alpinistov v steni in na pohodu najraje uporablja lastno opremo.

4. Organizacija.

Sedanje okoliščine ne dopuščajo večjih odprav v zasnovi in izvedbi posameznikov in posameznih društev. Zato pa je nujno, da združimo vse sile v enoten napor, da tako društva kot posamezniki nesebično store vse, da bo delo teklo naglo, brez zastojev. Le tako bomo dosegli naše skupne cilje.

Prezidij Kavkaza

Dr. Miha Potočnik

Tako imenujejo sovjetski alpinisti tisti del osrednjega Kavkaza, ki ga drugače poznamo tudi pod imenom Bezengi, Bezingi ali tudi Bezengijski rajon. V tem predelu so zbrani glavni kavkaški pettisočaki, ki v velikem, okrog 12 kilometrov dolgem loku, imenovanem Bezengijska stena, obkrožajo ledenika Bezengi in Mižirgi. To je najznamenitejše alpinistično območje Kavkaza, sen vsakega čistokrvnega, v ledene stene in grebene za-verovanega alpinista.

V tej imenitni rajdi so: Dihtau (5203 m), Šhara (5186 m), Koštantau (5145 m), Džangitau (5051 m), Mižirgi (5025 m), Pik Puškina (5000 m).

Kote navajam po podatkih, ki sem jih dobil pri alpinističnem vodji tabora Bezengi Viktorju Vasiljeviču Žirnovu. Edino za Pik Puškina je kota samo približna, je pa vsaj 5000, če ne celo več metrov. Avstrijska grebenska karta (Lavicka 1962, merilo 1 : 50 000) ima za Šhara višino 5201 m, za Dihtau 5198 m, za

vzhodni Mižirgi 4984 m. To pa so menda še starejši podatki. Žirnov mi je zatrdil, da so njegove višine preverjene z najnovejšimi meritvami in da se nanje lahko bolj zanesem. Na avstrijski grebenski karti, ki ima po zatrdjevanju Žirnova tudi sicer še precej napak v kotiranju in celo v legi in poteku grebenov, je zapadno od glavnega vrha Šhara še kota 5057 m brez imena in vzhodno od Džangitaua prav tako neimenovana kota 5038 m. Tako bi bilo potemtakem v tem »prezidiju« vsaj sedem nad 5000 m visokih vrhov. Izven tega »prezidija« sta samo še dvoglavi Elbrus na zapadu (5633 in 5595 m) in Kazbek (5047 m) na vzhodu.

Na sever je Bezengijski predel povezan z dolgo, samotno in divjeromantično dolino reke Bezengijski Čerek. Po tej dolini je tudi najlažje dostopen.

O Bezengih smo veliko slišali in govorili že leta 1956 pri našem prvem obisku Kavkaza. O tem nam je govoril naš tedanji vodja in prijatelj Ivan Čerepov. Posebno veliko pa nam je vedel povedati mojster športa Maslov. Pokazal nam je tudi odlične fotografije s 33 dni trajajočega grebenskega prečnega vse Bezengijske stene, ki so ga opravili potem, ko so med pripravami za ta edinstveni podvig znosili na razne škrbine, sedla in vrhove potrebno hrano in opremo (»zabroska«). Pri-povedovanje in slike, vse to nas je že takrat od sile pritegovalo in sklenili smo, da bi bilo ob prvi priložnosti treba obiskati ta tako ope-vani, pa nam tako neznani gorski svet.

Kar naenkrat se je poleg Himalaje in Andov, o čemer smo takrat tudi sanjarili, izoblikoval nov prvovrsten, zlasti pa bližji in mnogo do-segljivejši alpinistični cilj, Bezengi in za njim morda še Pamir. Na žalost so ponesre-ženi napadi na Jugoslavijo ponovno oživeli zloglasno leto 1948 in prekinili kar za sedem let komaj začete stike in že dogovorjene izmenjave.

Na Bezenge pa nismo pozabili. Prosili smo, da bi naša lanska (1963) kavkaška odprava lahko šla na delo prav v Bezenge. Niso nas uslišali. Dodelili so nas v predel Elbrusa, kar je bilo sicer za vse udeležence, razen za mene, tudi novo in za prve resne alpinistične vzpone ter za uvodno reputacijo (pravzaprav: rehabilitacijo) v Kavkazu kar zadovoljivo. To smo že popisali.

Bezengi so nas venomer pritegovali z ma-gično in nepremagljivo močjo tudi še potem, ko smo že dokončno zvedeli, da odprava tja

ne more. Tega svojega cilja in želje vkljub temu nismo opustili. Posredovanje prijateljev in zaslužnih mojstrov alpinizma Ivana Čerepova in Alekseja Maleinova, posebno pa še velika prijaznost in ustrežljivost vodje tabora »Elbrus« Valerija Grigorjeviča Markova sta omogočila vsaj naš prvi skok v ta tako odmaknjeni, skoraj še pravljичni svet. Tako našim alpinistom in planincem, predvsem pa bodočim odpravam, iz prve roke lahko posredujemo vsaj nekaj vtisov o teh žal tako kratkotrajnih in bežnih ogledih.

Z Jožetom Žvokljem, ki si je na Elbrusu pri skoku iz kamiona zvil gleženj in zato ni mogel z drugimi na Donguz-Orun, sva v torek 13. avgusta 1963 vstala že ob petih. Odhod je bil namreč določen na šesto uro. Trajalo pa je vse do sedmih, preden je šofer tabornega kamiona vse pripravil. Tudi tu poznajo za naše »ima vremena« podobno besedo: »ladno«. Po stari navadi je šlo s kamionom drzno in še kar naglo v dolino Baksana in po njej. Dolina je od vasi Elbrus navzdol le redko

naseljena. Največji kraj je naglo se razvijajoče rudarsko mesto Tirniauz. Potem so še naselja Ugolnij, Zanhoteko, Zajukovo, Baksan, Čegem in končno glavno mesto Kabardino — Balkarske ASSR, Nalčik. Ta je že v ravnini (555 m nad morjem). Cesta je kar dobra, v glavnem asfaltirana, promet pa je pretežno tovorni, osebnih avtomobilov ni veliko. Posrečen kontrast ob cesti so še številne črede konj ter goveda in tropi drobnice na paši, ob njih pa pastirji na iskrih, vitkih konjih. Tudi popotnikov v sedlu kar precej še vidiš ob cesti in si še lahko živo predstavljaš in obnavljaš tisto, kar si svoje čase kje bral o ponosnih kavkaških gorjancih in junakih.

Okrog Nalčika po ravnini in za njim, po že prvih rahlih gričih, je morje koruze in sončnic, prostranstvo njiv in pašnikov. Vse je lepo in skrbno obdelano. Vtis pokrajine pod Kavkazom je kar prazničen. Za Nalčikom se pot spet obrne proti goram. Spominjam se križpotja Sovjetskoje ob reki Čereku in kraja

Ledenik Bezengi, v ozadju Géstola (4900 m)

s prav takim imenom kot reka: Čerek. Pri tem kraju se od rke Čerek—Balkarski pot odcepi že spet navzgor (na jug, proti goram) po dolini reke Čerek—Hulamski in še višje v dolino »naše« reke, Čerek—Bezengijski. Sam Čerek po vseh združitvah iz raznih dolin teče v reko Baksan blizu mesta Prohladnij, le-ta pa v reko Malko in z njo v Terek. Ta ima potem še stotine kilometrov dolgo pot po ravninah na vzhod do Kaspijskega morja. Ob Čereku je pokrajina toliko bolj divja, kolikor bolj se zajeda v gore. Kar hitro smo na slabši cesti, nato le še na nekoliko boljšem kolovozu, po katerem nas varno vozi naš šofer — umetnik. Tu so še gosti listnati gozdovi po širnih in strmih pobočjih. Ko pridemo v divje soteske, se ulije ploga. Prav škoda je, da moramo pod plahto, izpod katere potem lovimo le bežne poglede na globoke vintgarje in stometrške navpične stene nad dolino. Le-ta je ozko prežagana in ima prostora komaj za vodo in naš kolovoz. Večkrat pa nas stena odrine kar na prod. Soteska se vleče kilometre in kilometre daleč navzgor in je podobna naši Rugovski klisuri od Peči do Kučišta ali dolini Radike, le da so njene razsežnosti in višine močno povečane. Ko se pretolčemo skozi spodnje in srednje soteske do vasi Bezengi, smo na obsežnih, že umirjenih in kamor seže oko z bujno zeleno planinsko travo poraslih ledeniških grobljah in pašnikih. Gozdov tu gori ni več, niti posameznih dreves, samo kak grm je še kje. Po travnikih, pa seveda predvsem tudi v vasi, vidiš kupe skrbno zbranih posušenih kravčkov, ki so tu očitno edina ali vsaj poglavitna kurjava. Ob poti po travi švigajo in postavljajo radovedne kozolce sivim podganam podobni hrčki (»suslik«), ki se prav nič ne boje sopihanja in ropota našega vrlega »gruzovika«. Šele kilometre daleč za vasjo je kolovoza konec, zgubi se sredi pašnikov pred globokim koritom stranskega gorskega hudournika. Vidi pa se, da pot gradijo naprej. Ne bo dolgo, ko jo bodo speljali prav do alplagerja Bezengi. No, nam se, po efektivni osemurni vožnji na trdih lesenih klopch in deloma pod plahto, od začetka kar prileže, ko smo sredi popoldneva spet na nogah in do kolen gazimo bujno travo proti še kakih 12 kilometrov oddaljenemu taboru. Z levega brega deročega in od ledeniških vod belo umazanega Bezengijskega Čereka se po leseni brvi prestavimo na desni breg in se mučimo pod brez potrebe težkimi nahrbtniki.

Še dobro, da je dež prenehal. Gore okrog nas pa so vse v megli in oblakih. Vidimo samo ozko stezo pred seboj in reko pod bregom. Ko pridemo v edini otočku v širnem travnatem in skalnem morju podobni gozdič pritlikavih borovcev — le od kod se je vzel? —, Valerij napove, da v tabor ni več daleč. Po treh urah hoda smo končno na cilju. Zadnje pol ure nam pokvari pot dež. Mokri pridemo v tabor. Dela se že večer.

Tako dolgega dostopa v gore še ne pomnim. Samo od vhoda v sotesko do sem je brez dvoma svojih 50—60 kilometrov. Pri nas pa govorimo, kako je Krma dolga!

Alpinistični tabor Bezengi leži na sotočju dveh ledenikov, na varni stični moreni, v čudovitem zavetju. Višina je nekako 2300 m nad morjem, kakor je pokazal najin višinomer. Z vzhodne, leve strani, gledano v goro, obližujejo moreno zadnji jeziki 13 kilometrov dolgega ledenika *Mižirgi*, z desne pa se pod tabor po široki dolini priplazi svojih 18, 19 kilometrov dolgi ledenik *Bezengi*. Položaj tabora je edinstven.

Čeprav so nas gostitelji spet po dobri šegi in navadi že od prve minute naprej obdajali s tradicionalno gostoljubnostjo, nismo smeli izgubljati časa. Z Žvokljem sva še ta večer hotela zvedeti čimveč podatkov in nasvetov za bodoči delovni obisk naših alpinistov. Mojster športa Viktor Vasiljevič Žirnov iz Leningrada, tehnični vodja tabora, se je izkazal kot odličen alpinistični strokovnjak in nad vse razgledan, pozoren sobesednik. Ima sijajno urejeno taborno alpinistično zbirko z obilnimi slikami, panoramami, skicami in opisi vseh vrhov in smeri Bezengijske stene in njene okolice. Po stenah njegove pisarne so najlepše povečave vseh glavnih predstavnikov »Prezidija«. Ne manjka tudi plezalskih prizorov. V zbirki so zbrane in sistematično urejene vse podrobnosti o številnih smereh in plezalskih poteh tega vznemirljivega gorskega veličastja. Ker o tem predelu še ni tiskanega plezalnega vodiča, je ta zbirka za tujca odličen vir za razne načrte in informacije, ki pa jih seveda še bolj ponazori živa in prijazna beseda tukajšnjih poznavalcev.

Tudi v Bezengih veljajo v glavnem pravila in običaji, ki smo jih spoznali pod Elbrusom. Predvsem tudi tu še prav s poudarkom vztrajajo na načelu postopnosti. To pomeni, da je nekako prvih pet, šest dni namenjenih vajam v kopni skali, ledu in snegu ter aklimatizaciji. Žirnov priporoča obiskovalcem, da

najprej spoznajo Bezengijsko steno z nižjih okoliških vrhov in se tako razgledajo. Ena takih opazovalnih točk vzhodne krnice je bivač nad tretjo stopnjo ledenika Kundjum-Mižirgi ali še više nad njim Pik Panorarni, od koder je lep razgled na Koštantau, Krum-Kol, Mižirgi, Pik Puškina in Dihtau. Zapadno krnico s pogledom na Šaro, Džangitau, Katintau (4935 m) in Géstolo (ca. 4900 m) pa najbolje pregledaš, če greš ob ledeniku Bezengi kakih 4 ali 5 ur hoda do takoiimenovanega avstrijskega bivaka nasproti Šare. Lepa razgledna točka je še Pik Semenovskega II.

Kot drugo etapo po navadi priporočajo vzpon na višje štiritisočake in po stenah, ki so podobne onim v glavnih smereh. To so ture na primer na Miszez-tau (3 A), na zapadni Mižirgi (smeri 4 B in 5 A), na Kundjum-Mižirgi v dveh smereh (3 A, 3 B), na Ulu-auz po južnem grebenu (4 A, medtem ko je njegova severna stena preplezana vsega šele enkrat), na Pik Arhimeda in podobno.

Potem šele pridejo vzponi na glavne pettisočake po normalnih pristopnih smereh, kar služi lahko tudi kot predpriprava in aklimatizacija za vzpone v Pamiru in Tien-Šanu. Mnogi pa se pred Bezengi aklimatizirajo na višino že na Elbrusu.

Končna faza so nazadnje težki in najtežji pa tudi včasih zelo dolgotrajni vzponi na pettisočake po klasičnih, pa tudi po najnovejših, zelo zahtevnih smereh.

Najbolj znano in najbolj pogosto je z obveznimi nadštiritisočmetrskimi nočevanji pretkano, grebensko preččenje Dihtau-Koštantau ali obratno. Na sam Dihtau gresta dve »normalni« smeri, obe iz takoiimenovanega ruskega bivaka (»ruskij nočleg«) vrh ledenika Bezengi: ena po ledeniku na sedlo med Miszez-tauom in Dihtauom in po severnem grebenu na vrh (težavnost: 4 A), druga pa v zadnjem delu preči steno po ledeniškem prehodu z bivaka na desno na severo-zapadni greben in po njem na vrh (težavnost: 4 B). Vzpon na vzhodni Mižirgi — s severa po rebbru Pelevina, 5 B, ali po steni levo ozebniaka, ki prepolovi vso steno, ki je bila šele enkrat samkrat preplezana, je prav tako cenen. Na Koštantau se pride z vrh ledenika Mižirgi, potem ko premagaš štiri strme stopnje, slapove ledenika Kundjum-Mižirgi pod istoimenskim veznim vrhom, z leve po severnem grebenu (4 A) ali pa z vrh tretjega lednega slapa po rebbru Koliševskega z desne

kvišku proti levi (zelo zanimiva, toda težka — 5 A — smer). Tu v neposredni bližini je še Pik Tihonova. Preččenje Pik Tihonova-Koštantau je ocenjeno s 5 A težavnostno stopnjo. Sploh so prečenja prava in posebna znamenitost, specifikum teh gora. Med Koštantauom in Mižirgi je 4675 m visoki Krum-Kol, čigar severna stena je bila s 4 bivaki preplezana šele enkrat in je zmagovalcem leta 1960 prinesla zlato športno medaljo SSSR. V Bezengijski steni, z izhodiščem s kolena ledenika Bezengi, je še več smeri po dvatisočmetrskih ledenih stenah, na primer na Géstolo, na Katin-tau (4 A) in Džangi-tau (po severnem rebbru, 4B). S teh vrhov so potem seveda dolga grebenska prečenja na druge vrhove. Kombinacij ne zmanjka, prej je konec poletja!

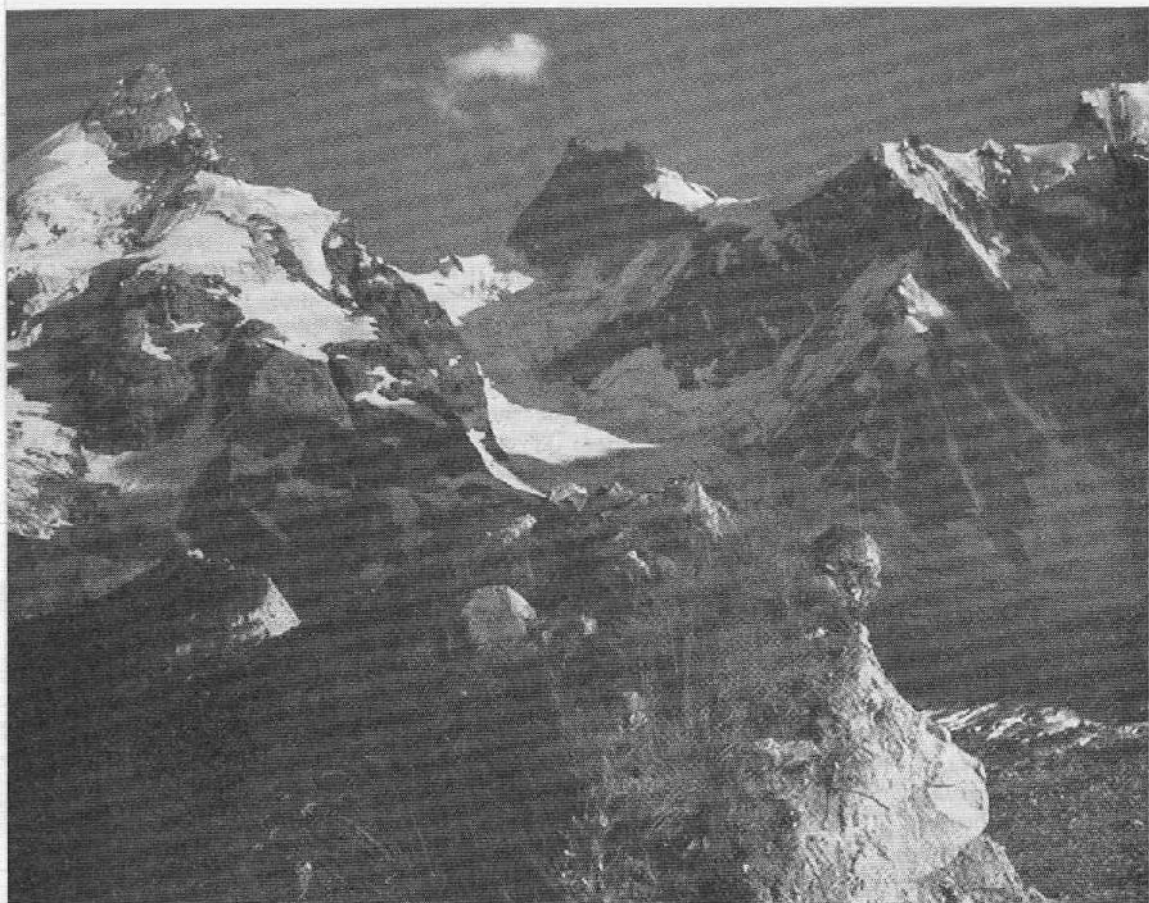
Končno je v tej imenitni družbi še znamenita ledena lepotica Šara. Za klasični vzpon na Šaro po v led okovanem severnem rebbru (5 B) ob dobrih vremenskih in snežnih razmerah izkušeni in utrjeni alpinisti potrebujejo kakih 6 ali 7 dni. Na vzponu so potrebni vsaj trije bivaki v steni in na sestopu po severnem grebenu še dva.

Vse te stene in grebeni so neskajlen vir veselja in prvovrstnih plezalskih doživetij. So pa zaznamovane tudi s številnimi težkimi nesrečami in grobovi. Ne trpijo nobenega podcenjevanja, površnosti ali lahkomišelnosti. To je že visoka šola za izjemne napore Pamira, Tien-Šana ali Himalaje.

Izven rajde Bezengijske stene je v grebenu na jugovzhod od Šare — kakor bi hotela posnemati izven glavnega kavkaškega hrbta in pravokotno nanj postavljeno trmasto Užbo — najbolj znana, težko dostopna, samotarska Ailama (4525 m). Njena direktna severna stena je bila tudi šele enkrat preplezana, vse druge smeri s severa pa so prav tako izjemno težavne in nevarne. Zato so njeni obiskovalci prav redki. Na jugozahodu je še 4853 m visoki Tetnult.

Najboljši čas za vzpone v Bezengih je baje mesec julij, čeprav je več snega. Takrat so ledene vesine in stene še pokrite s snegom, manj pada kamenje in ni treba sekati stopinj v trdi živi led. Toda varovanje z zabitim cepinom ni tako zanesljivo, kot je na lednem klinu, ki je zabiti v led. Seveda pa je po grebenih ta čas še sila opasti.

Vreme je v Bezengih zaradi visokih gora, ogromnih snežnih gnot in ledenikov ter temperaturnih razlik baje manj stanovitno kot

Džan Tugan (levo), Baškara (desno)

v okolici Elbrusa. Megla, oblaki in dež so po izjavah Žirnova tu vsakdanji pojav, nihče se zaradi tega ne razburja in ne ostaja doma. Tudi v dežju hodijo na ture in če je vreme le prezlobno, bivakirajo pač v šotorih in potrpežljivo čakajo na izboljšanje ali celo na zvedritev. Nič nenavadnega ni, če se naveza pusti v bivaku zasnežiti za par dni.

Tujci (Čehi, Poljaki, Bolgari, predvsem pa zapadnjaki na čelu z Avstrijci, ki so že od nekdaj v Kavkazu najaktivnejši in najuspešnejši inozemci) po mnenju sovjetskih alpinistov preveč podcenjujejo Bezenge. Na vzpone hodijo premalo pripravljeni in nezadostno toplotno opremljeni, Avstrijci hodijo celo brez šotorov (tudi naši so v glavnem hodili le z bivač vrečo in slonovo nogo). Vsi tujci planirajo svoje ture in jih gradijo na naglici, hočejo opraviti v čim krajšem času. Zato

jemljejo s seboj sicer prvovrstno plezalno opremo, pa čim manj druge prtljage in so zato tudi manj odporni in preskrbljeni, če jih zaloti med turo vihar ali daljše slabo vreme s snežnimi meteži in mrazom. Sovjetski alpinisti pa se, nasprotno, za svoje ture bolj pripravijo, več poprej trenirajo, s seboj nosijo sicer strahotne nahrbtnike z veliko provianta in opreme s šotori in spalnimi vrečami, rezervnim perilom itd., zato pa hodijo bolj počasi toda zanesljivo in varno. Tako tudi v najtežjih vremenskih razmerah in hudem mrazu ter v številnejših bivakih več vzdrže. Vztrajnost in neverjetna telesna kondicija sovjetskih športnikov pa tudi alpinistov je že kar prislovična. Kakor rečeno, so Bezengi redna priprava za ekspedicije na Pamir in v Tienšan. Če vemo, da po tamkajšnjih šest in sedemtisočakah hodijo brez no-

sačev in vse, kar rabijo, v trudapolnih pohodih dobesedno pretovorijo na lastnih plečih, jih lahko samo občudujemo. Njihove trde šole, ki jo močno podpirajo država, sindikati, njih prostovoljna športna društva in podjetja, vsekakor ne smemo in nečemo omalovaževati.

Dogovorili smo se, da drugo jutro že z dnem krenemo čimvišje po ledeniku Mižirgi ali Bezengi, da bi vsaj enega od glavnih vrhov videli od blizu.

Ko sva se z Jožem zbudila, je neusmiljeno lilo. Pogled iz šotora je bil prav klavrn. Vse do dna so visele mokre pretegnjene megle. Ni kazalo drugega kot obrniti se in oddremati še kako uro. Dež je počasi vendarle pojemal, toda megla je bila še ob deveti uri neprodirna, — nikamor se ni videlo. Ni kazalo drugega kot nadaljevati sinočnje razgovore in pogledati nekoliko po taboru.

Tu so tri večje stalne zidane zgradbe: jedilnica, kuhinja, uprava in nekaj pomožnih kolib. Glavno pa je okrog 50 štirimestnih šotorov s posteljami, kot so tu po alplagerjih povsod v navadi. Tabor je elektrificiran; električno nadomestuje krepak traktor, ki ga poganja nafta. Čudno sva gledala, kako se je ta traktor sploh mogel pripeljati do sem, ko ni še nobene ceste. Pojasnili so kaj enostavno: »vertolet« — helikopter! Za kurjavo v kuhinji jim služi butanski plin, ki ga prav tako dovažajo s helikopterjem. Tabor ima odlično brezžično zvezo z dolino in drugimi sosednjimi alplagerji.

Proti deseti uri, ko smo opravili že vso »trgovino« z zamenjavo znakov in spominkov, se je resno začela trgati megla. Z Jožem sva se takoj odločila vsaj za kratek izlet. Spremljal naju je prijazen leningrajski alpinist, instruktor Fred Tunik, da bi nama po poti kaj pokazal in razložil. Udarili smo jo po stranski moreni nad ledenikom Bezengi do dobro uro oddaljenega, neoskrbovanega, našemu bivalu IV. podobnega, zavetišča Missez-Koš na 2742 m. Ker od tod še nismo dobro videli, smo šli še kake pol ure dalje do ovinka, kjer smo bili že više od našega Triglava, blizu 3000 m. Še na tej višini rase bujna trava, posejana z nam neznanimi cveticami. Le snežnobela polja bujnega kavkaškega rododendrona po komaj skopnelih žlebovih so že stari znanci. Megla se je končno le povsem pretrgala in dvignila. Bezengi so nama za pol urice dovolili vsaj skromen pogled na svojo znamenito, v led in sneg na debelo vkovano steno. Vi-

dela pa sva razen Kargožilskega grebena onstran ledenika in gore Missez-tau nad nama samo še predel od Géstole (4900 m) do Katin-taua (4935 m) in proti Džangi-tauu (5051 m). Toda že ta pogled je na vso moč veličasten. Kakšna paša za oči in kakšno veselje za gorsko srce mora šele biti pogled na znamenite mogočnike, ki jih nama ni bilo dano videti? Vsaj to pa sva videla in občutila, da je Bezengijska stena resnično veličastna in nadvse privlačna naloga za naše alpiniste, od katere ne kaže odnehati, in za izpolnitev katere si je treba vztrajno prizadevati. Tukaj tudi na Centralne in Zapadne Alpe navajeno oko ostrmi in zastane. To je kratkoinmalo druga, nova kvaliteta gorskega sveta. Tu te povsem prevzame samotna in docela nedotaknjena prvobitna gorska narava, kjer pristno in izvirno lahko še doživljaš enkratne občutke pionirjev, samorastnikov in klasičnih raziskovalcev gora iz časov Mummeryja, Whymperja, Longstaffa, Zsigmondyja, Purtschellerja, Kugyja in drugih. Ta svet bo še dolgo lahko ostal tak in še zlepa ne bo tu sem prodrla planinska ali celo dolinska civilizacija. Ta del Kavkaza bo še slejkoprej pravilni gorski svet brez koč, steza, markacij, žičnic, hotelov in turistične gneče, ki že začenja vse bolj zajemati svet pod Elbrusom.

Prehitro je minilo tudi to zamaknenje, tako kot mine vsak lep trenutek. Morali smo nazaj, ker smo že prej določili, da se še danes vrnemo v tabor Elbrus. Če ne bi bilo treba misliti na odpravo, ki se je imela že drugi dan vrniti s prvih plezalnih pohodov in pripraviti na naslednje, bi naju bili prijazni tovariši prav gotovo pregovorili. Ponujali so nama, naj vendarle še nekaj dni ostaneva, da bi šli skupaj pogledat vsaj na kak pomembnejši vrh, če ne kar na Dihtau. Lahko si predstavljate in verjamete, kako je bilo to težko!

Tako pa smo si samo obljubili, da naši še pridejo, ko se ponudi prva priložnost. Seveda pa se je to treba zmeniti s centralo prostovoljnih športnih društev pri osrednjem sindikatu v Moskvi. To pa je, kakor je podoba, nekoliko težje. Škoda, mi sami bi se bili hitro zmenili!

Ob dveh popoldne smo se le težko poslovili od pristrčnih tovarišev. Zdelo se nam je, da se že dolgo, dolgo poznamo in da smo že od nekdaj dobri, pravi prijatelji.

Iz predzgodovine slovenskega planinskega društva

Dušan Kermauner

V nekakšno »polemiko« s Kugyjem pa stopi pisec ob njegovi omembi, da ti vodniki govore »prav dobro nemški«: »Ali prav dobro? — to dvojim; da znajo nekaj za silo in potrebo, pritrjujem... Če bi hotel pa g. dr. s tem reči, da bi bili Trentarji bolj pripravljeni za ponemčenje — pa dem: Ne boš Jaka! Trentarji niso tako napredovalni [t. j. napredni v smislu germanizirajočega nemškega liberalizma], kakor [ne]kateri drugi gospodje.« To pa je bila samo začetna praksa, kateri je sledilo nekaj hujšega: »A res — ker uže govorim o jezikih: na strani 379 [omejnene »Zeitschrift...«] govori dr. K., da imajo naši hribi okorna, hrapava [= hrapava] imena (vom rauhen Klange). Čujte g. dr.: Vi ste Nemec, kaj ne?... Pa res, saj g. dr. niti Nemec ni, on je — vnuk našega Koseskega! Pa tako govorjenje o maternem jeziku svojega deda! G. dr. je ob svojem času obžaloval, da ne zna slovenskega, da bi mogel uživati dela svojega deda; — veselil se je, da so bile o priliki cesarjeve navzočnosti v Ljubljani [tisto poletje 1883] uprav Koseskega besede na svetinje vdolbene: »Hrast se omaja in hrib, zvestoba Slovenca ne gane!; zato bi ne smel zdaj tako govoriti. — Drug izrek Koseskega slove: Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti. (Wer selber sich verachtet — der Fremde ihn nicht achtet — zum Schemel gar ihn pachtet!) Tedaj bi g. dr. ne smel samega sebe, t. j. dedovega jezika zaničevati. Pardon! saj g. dr. ni več Sloven! — Pri tej priliki ne morem zamolčati, kar se sliši tudi drugače o sinovih naših pesnikov, da le malo kaj slovenskega znajo. Primerci tudi, kar je pisal »Slovenec«: da pesniki naši

in pesnice le nemški govore in si dopisujejo. Pa njim v premislek Koseskega izrek!... Kdor Slovena prav pozna, ga ne zaničuje! Tedaj pa to naj [= ne] velja g. dr.-ju, ker sem moram [= moral] zgornje besede Koseskega na naše ljudi obrniti.«⁴⁹ Tako je »trentarski« rodoljub, ki je to razpravljanje signaliral »P.-ov« (Pomolov mu je bil psevdonim), potožil spricho majčkene Kugyjeve nespoštljivosti do slovenščine in spricho takšnih pojavov odnarodovanja, kakršen mu je stopil tu pred oči v družini Koseskega in o kakršnih je še slišal. Vendar je v nadaljevanju izrekel: »Priznati moram, da se je g. dr. trudil čisto pisati naša imena; a kaj, ko mu ni bilo mogoče vselej pravo pogoditi« največ zaradi tega, ker »g. dr. ne pozna našega jezika, pozna, t. j. sliši včasih le dialekt«. Navedel je vrsto zgledov, kjer je Kugy imena zapisal tako, kakor jih je slišal in ne oziraje se na slovensko knjižno pisavo (npr. Jalouc namesto Jalovec, Vohu za Vogel i. p.). Pred zaključkom se je nekoliko opravičeval: »G. dr. K. naj oprosti: jaz sem iskren! Slovenski to pomeni: ognjen, hrvatski pa odkritosrčen. Sploh nam je njegov opis dobrodošel. Upamo, da se bode zdaj še bolj izvedelo o lepoti naših veličastnih gor.« Sledila je narodna »samokritika«: »Kako, da nam je moral šele »ptujec« [dal ga je med narekovaje] to lepoto odkriti ali pokazati? Ali nismo še toliko napredovali? Ali pa je kriv nervus-penezi?« V tem vprašanju moramo videti namig na okolnost, da so si premožni tujci in »tujci« lahko privoščili drago izletovanje v gore, medtem ko so mnogi domači goroljubi zaradi premajhnih dohodkov morali ostajati doma. Zaključil pa je pisec z zahvalo: »Hvala g. dr.-u K., da nam je odkril trentarsko dolino, ki jo povečuje pravljičica, poezija in romantika.«⁵⁰

Še v ta razdelek našega gradiva spada drugo planinsko pisanje dovškega župnika Ažmana v »Slovencu« osem let po prvem. V svojih »Spominih iz naših gor« je segel precej na široko, začel z Valvazorjem, navajal prejšnje opise vzponov na Triglav (med drugim Bos-sijevega), pisal o megli in nevihtah na gorah v zvezi z nekim svojim vzponom, ko je moral zaradi neugodnih vremenskih prilik opustiti obisk vrha Triglava, natresel tu in tam tudi kakšno hujšo župniško naivnost.⁵¹ Usta-

⁴⁹ Soča št. 46 z dne 16. novembra 1883.

⁵⁰ Soča št. 48 z dne 30. novembra 1883.

⁵¹ Slovenec št. 166—168, 172, 184—187, 191 in 192 iz julija in avgusta 1884.

viti se hočem samo pri zaključku, kjer je pisec ob slavnostni otvoritvi popravljenega dohoda h gornjemu Peričniku spomladi 1884, ki se je je udeležilo »blizu 30 gospodov in gospej od imenovane planinske družbe iz Ljubljane«, pristavil nekaj duhovniških pripomb s ščepcem humorja: »Pa morebiti praššaš, ljubi bralec, kje da so ti ljudje pri božji službi bili? No kje? Ali ne veš, da je cela narava velik tempelj božji in da je za posvetnjake Peričnik taka božja pot, kakor za pobožne Gorenjce sv. Višarje ali Brezje! Maše res niso imeli pri Peričniku, ali pridigo so pa imeli; pridigoval je sam Karol Dežman! In sicer za ljubljansko gospodo nemški, za naše ljudi pa po slovenski. Iz slovenske pridige je spomina vredno to, da je pridigar sam spoznal, da ni prav, ker kmečko ljudstvo od božje službe s takimi izleti odvrtaajo, pa naj tem mestnim nikar ne zamerijo, ker druge dni ne utegnejo; naj pa to zamudo med tednom ali drugikrat popravijo (?). Nadalje je pridigar pohvalil naše ljudstvo za voljo njih prijaznega obnašanja, da so namreč priljudni do vsacega, naj je Slovenec, Nemec, Francoz, Lah ali Anglež (kar tudi radi g. Dežmanu potrdimo in ker jim tudi marsikter goldinar nese). Naj še pristavim, da popoldanska služba božja je bila deloma pri Šmercu, deloma pri Želcniku [t. j. v dveh mojstranskih gostilnah].« Z Ažmanom, ki je še pet let ostal na Dovjem, se še srečamo, kajti še enkrat se je s poresom dotaknil planinstva v smislu svojega zaključnega stavka: »Kadar se zopet kaj zanimivega nabere iz naših gor, vam bom pa zopet sporočil, če boste radi brali.«⁵²

3. Od prve nove zamisli slovenske planinske organizacije pa do ustanovitve Slovenskega planinskega društva

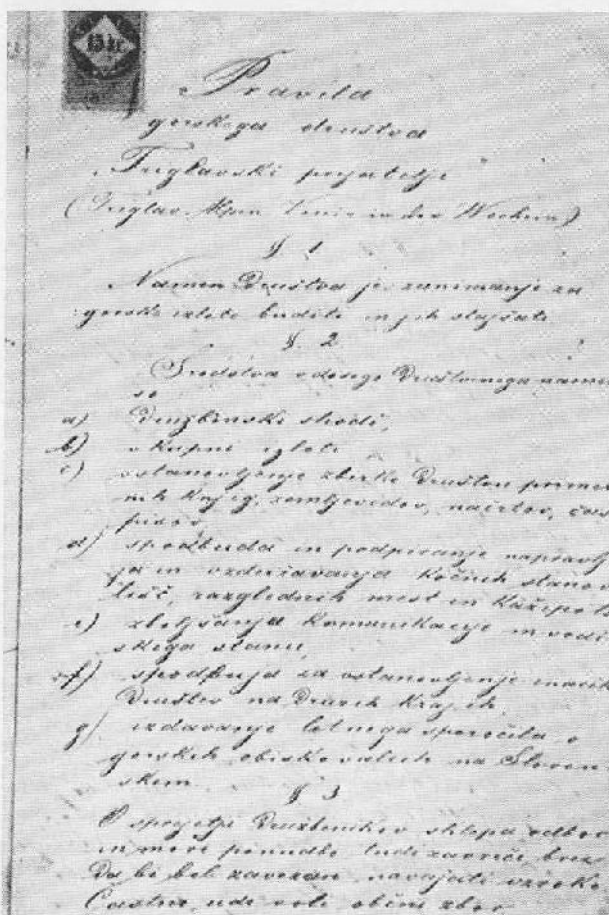
Prvo letno poročilo Slovenskega planinskega društva — za leto 1893 — pravi: »Kolikor je sedanjemu odboru znano, pričeli so že pred osmimi leti vrli narodnjaki delovati na to, da ustanove slovensko planinsko društvo, a sreča jim ni bila mila.« Nemara »delovanje« tistih »vrlil narodnjakov« ni bilo omenjeno v nobenem listu in se je zaradi tega docela izgubilo v pozabo. Ne popolnoma izključeno, da se je ta omemba nanašala na pobudo, ki jo je dal morda v prav tistem času pobudnik

vseh takratnih organizacij tržaških Slovencev Ivan Dolinar in o kateri je pisec njegovega nekrologa v »Slovanu« Ljudevit Furlani (F-i) sodil tako skeptično: »V svojem narodnjaštvu je bil idealen, unet in včasih še preveč podjeten, kajti snoval je stvari, katerih bi ne mogel nikakor izvršiti zbok nedostatnega znanja in izobraženja svojega. Tako je hotel n. pr. ustanoviti [v Trstu seveda!] planinsko društvo »Nanos«, kateremu bi bil namen, s predavanji vzbujati zanimanje za naše planine, izdajati zemljevide in knjige ter na ta način seznanjati tuji svet z našimi gorami, nadalje osnovati si strokovno knjižnico, delati steze po hribih itd. Takih prenapetih osnutkov je imel Dolinar še več...«⁵³ Skoraj gotovo pa se omemba v prvem let-

⁵³ Slovan III/1886, str. 265.

Fotoposnetek Pravih »Triglavskih prijateljev«. Praviša hrani Državni arhiv v Ljubljani

Foto F. Premru

⁵² Slovenec št. 192 z dne 21. avgusta 1884.

nem poročilu SPD nanaša na kakšno pobudo v Ljubljani, o kateri pa ni najti nikjer sledu.

V istem letu 1886 je prinesla »Soča« lep planinski potopis »V mangartski kolibi«, ki ga je signiral »P. Teloški«. Po vzkliku »Lepo je bilo!« in po izčrpnem opisu razgleda z vrha Mangarta — navedel je skoraj vse vrhove, ki jih je ugledal! — je pisec poudaril Triglav z nekimi namigovanji, ki jih ne moremo razjasniti: »Posebno krasen je od tu Triglav s svojim ledenikom. Na enkrat ga zagledaš; kar pa ni čudo, ker nosi še vedno slovensko zastavo. (Pa ne povejte nikomur, da je ne konfiscirajo; slišim, da so srepi doli pri vas in v obližji!)« Na vrhu se je za samimi nemškimi vpisi — 14 jih je bilo v letu 1886 — v knjigo vpisal slovensko. V mangartski koči je našel vendarle nekaj slovenskega: »Tu v kolibi, kjer to pišem... pa je vsaj znamenje

tudi slovensko, namreč: »Hišno obvarilo.« Po opisu poti na Mangart je pisec spodbujal k posnemanju: »Torej le na gore, na strme vrhé!«⁵⁴

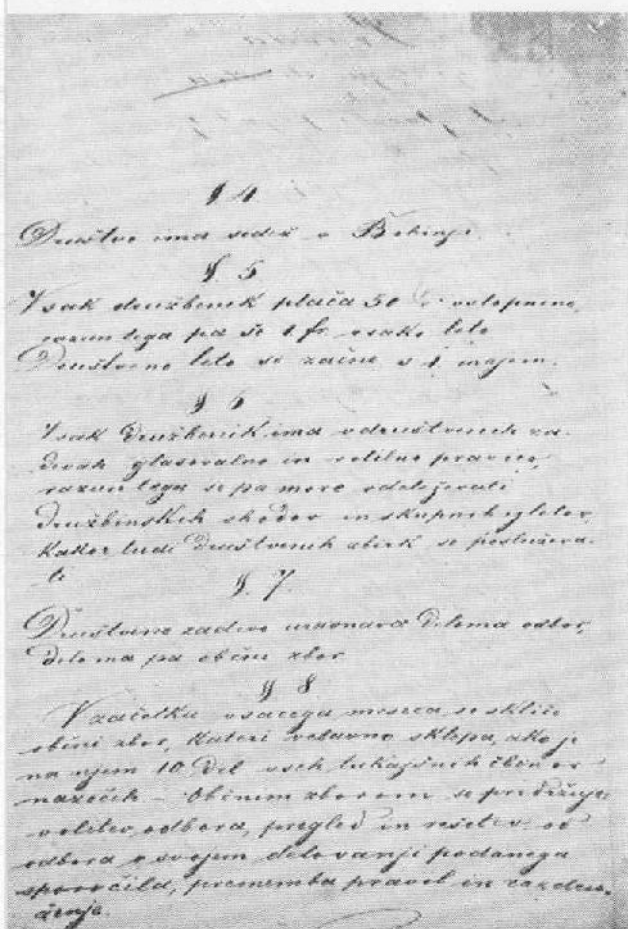
V naslednjem letu 1887 pa že lahko zabeležimo močan častniški odpor ali protest proti ponemčevalnemu delovanju Nemškega in avstrijskega planinskega društva ob priliki otvoritve nove triglavske kočice nad Pecklom (sedanje Staničeve kočice). Nekaj tega pisanja je znanega v našem planinskem zgodovinospisju. Mlakar je zapisal,⁵⁵ da sta tedaj »oba ljubljanska dnevnika, ki sta si bila sicer vedno v laseh, složno nastopila« zoper »predržno« Deschmannovo izjavo, da je triglavska pogorje — »nemška zemlja«. Tu je Mlakar prenesel položaj, kakršen se je razvil po novem razkolu narodne stranke okrog leta 1890, nazaj v osemdeseta leta, ko je cvetela sloga med bolj konservativnimi in bolj liberalnimi slovenskimi narodnjaki in ko sta si »oba ljubljanska dnevnika« le prav redko segla v lase! Kako pa sta oba dnevnika ob tisti priliki »nastopila«, si velja bolj od blizu ogledati, kakor pa je bilo to doslej v navadi.

Najprej je prinesel »Slovenski Narod« notico, da »so včeraj na Triglavu otvorili novo, turistom namenjeno kočico« in da je pri tem »bilo vsch gostov, voditeljev in nosilcev do 120 oseb«; nemškonacionalni značaj slavlja je označil takole: »Ker je kranjskemu oddelku planinskega društva g. Dežman načelnik in ker so bili pri otvoritvi zastopniki iz Berlina, Draždan, Monakovega, iz avstrijskih krajev pa taki možje, kakor je dr. Glantschnigg iz Celja [predstavnik nemškega šovinizma v tem mestu], si vsak lahko misli, kake goste je včeraj imel sivi naš Triglav.«⁵⁶ Čez dva dni je objavil isti list še dopolnilno notico pod naslovom »Človek, spoznavaj se sam!«, ki se je v prvem delu takole ozrla na eno izmed nemških poročil o otvoritveni slavnosti: »Današnja uradna »Laibacher Zeitung« ima iz Dežmanovega peresa [to pač ni bilo gotovo!] jako obširno izvestje o otvorenju nove kočice na Triglavu. Iz tega poročila izvedemo, da so peli... na slovenskem Triglavu »das herrliche Deutsche Lied« [= veličastno »Nemško pesem«] in da je stari Dežman, ki je pred desetletji plezal na Triglav kot pesnik, »Slave Slavjanom« in »Prokletih grabelj«,

⁵⁴ Soča št. 40 z dne 1. oktobra 1886.

⁵⁵ PV 1953, str. 210.

⁵⁶ Slovenski Narod št. 172 z dne 1. avgusta 1887.

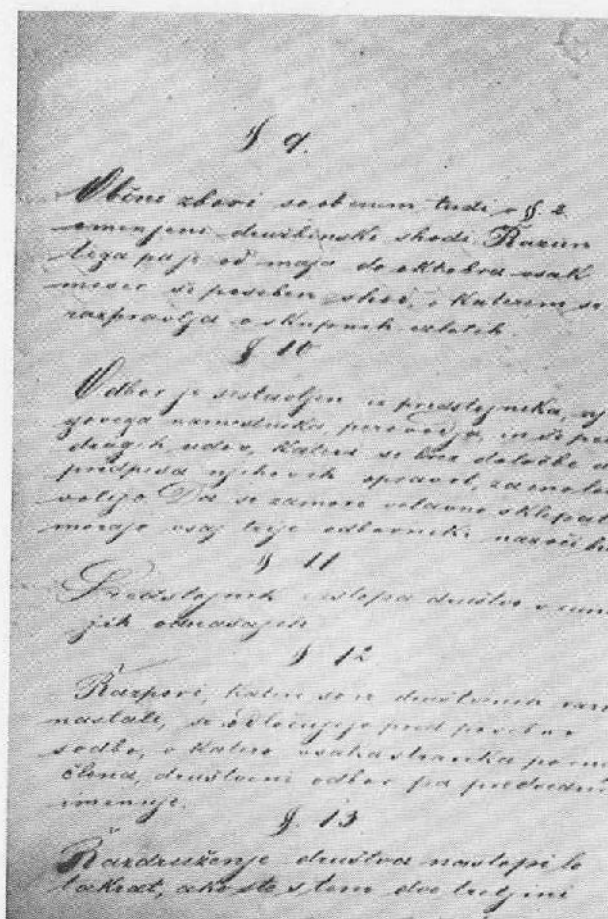

sedaj v svojem govoru slavil ‚die erfreuliche Wahrnehmung, dass in Moistrana tüchtige der deutschen Weltsprache kundige Touristen [führer] zur Verfügung stehen und dass auch ein tüchtiger Nachwuchs derselben zu erwarten ist itd.« [= razveseljivo opažanje, da so v Mojstrani na razpolago sposobni in nemškega svetovnega jezika vešči turistični vodniki in da je pričakovati tudi več naraščaj]. Gospod Dežman ni povedal, kako bo de z ‚deutsche Weltsprache‘ [= z nemškim svetovnim jezikom], kadar dojde kak Francoz, Anglež ali Italijan na Triglav, tudi je zamolčal, od kod ima svoje prepričanje o ‚Nachwuchsu‘ [= naraščaju], najbrž je kot ‚commis-voyageur‘ [= trgovski potnik] hotel gladiti pot za novo šulferajnsko [= nemškega šolskega društva, t. j. ponemčevalno] šolo v Mojstrani.⁵⁷ V drugem delu je notica zbadala Dežmana zaradi tega, ker so kočo ob otvoritvi imenovali »Triglavhütte«, ne pa »Deschmannhütte«, kakor so napovedali (in kakor so jo preimenovali po Deschmannovi smrti dve leti pozneje).

Čez nadaljnje tri dni se je »Narod« kar na dveh mestih pobavil z otvoritveno slavnostjo. Urednik Ivan Železnikar jo je v »Nedeljskem pismu« — to serijo podlistkov je sistematično priostroval zoper domače Nemce v smislu edinega »radikalizma«, ki se je takrat izcimil v okviru slovenskega liberalstva — označil v priključku k tezi, da »se nam nemščina vsiljuje skozi okno, skozi dimnik, na vse mogoče načine«, takole: »Tak humbug bil je preteklo nedeljo tudi na starem našem Triglavu. Znamenito je za nekdanjih profesorjev učnost, da se je meni in mojim sošolcem še v glavo ubijalo, da se ima pravilno izgovarjati le Terglou. Kaj jednacega so menda tudi hribolazci iz Nemčije in iz nemške Blatne vasi v Ljubljani nameravali, ko so otvoritev triglavske koče pričeli ‚mit dem herrlichen ‚Deutschen Lied‘ [= z veličastno ‚Nemško pesmijo‘]...in ko je nekda zastopnik iz Berolina starodavnemu praslovanskemu Triglavu v obraz pljuval, rekoč mu: ‚der deutsche König der ‚Julischen Alpen‘ [= nemški kralj Julijskih Alp]. — Jako žalostno je, da se izmej vseh narodnjakov in teh vendar, po današnjem dopisu [»S Triglava«, ki ga nava- jamo v naslednjem odstavku] sodeč, ni bilo malo število, nihče ni oglasil, da bi bil odločno zavrnil ‚das herrliche ‚Deutsche Lied‘, vse arrogantne sanjarije gospoda iz Berolina,

naposled pa tudi okrajnemu sodniku Eikl-u [Ekl-u] posvetil, kakor je zaslužil. On naj sodi, politike pa ne dela, to ni njegov posel in preverjen naj bo, da bo de zanj veliko priličnejše, ako svojo luč pušča pod polovnikom.«

Dopis »S Triglava« v isti številki »Naroda« je za uvodnima stavkoma: »V pondeljkovem ‚Slovenskem Narodu‘ nekdo poroča, kake goste je naš sivi Triglav imel dne 31. julija. Gospod dopisnik meri bolj na narodnost, a jaz vam hočem povedati, kako so ti junaki lazili na Triglav,« pripovedoval, kako sta dva s »sedla« ubrala pot navzdol proti koči, namesto proti vrhu, in kako so štirje vodniki držali nekega »na vseh udih tresočega se možiceljna: dva potegujeta ga za roki, tretji lovi ga za suknjo, a četrti hoče ga ali pridušiti ali pa ga le zato tako krepko za prsi držti, ker se boji, da bi se siromak ne prekucnil«. Ti dve zgodbic »naj malo pojasnita,

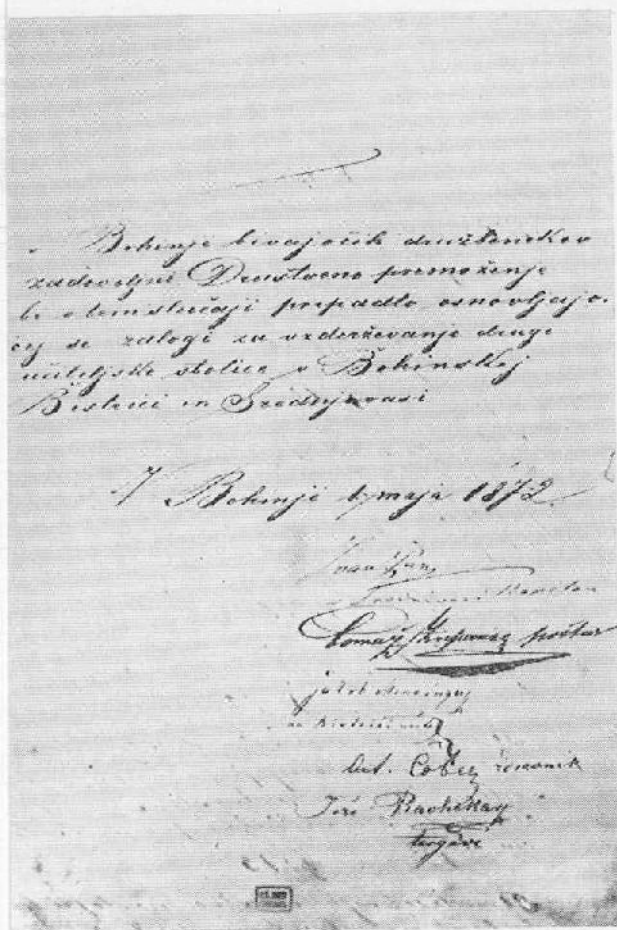

⁵⁷ Prav tam št. 174 z dne 3. avgusta 1887.

kako so ti ljudje imeli strah pred slovenskim velikanom, dasiravno jim je gorski vodnik, gotovo najzanesljivejši, Lovrenc Skantar iz bohinjske Srednje vasi, tako pot popravil, da bi take reveže lahko na saneh vozil«. V drugem odstavku pa pripoveduje dopisnik o narodnostnem sestavu obiskovalcev triglavskega vrha, ki jih je bilo tistega dne po vseh poročilih 85, takole: »Opomnim naj še, da glede narodnosti ni bilo tako na slabem. Slovenci in tudi Hrvatje so bili pošteno zastopani. Da je temu res tako, spričuje to, da so se na vrhu velikana pele slovenske in hrvatske pesmi, kakor 'Na sredi Triglava je ena rožica pognava', 'Oj, djevojka', 'V gorenjsko oziram' itd., 'Barka zaplovi u vodico, Filipović u granicu' — umevno, da se je ta pesem tako pela, da je zadela nemčurje, ne Turke —, 'Hej Slovenci', 'Miesec se po zraku šče' in druge. Iz tega je razvidno, da se Triglav

ni posebno žalostil. — Konečno narodnjakom par besed. Dosti Slovencev in Slovanov je bilo zadnjih sedem let na Triglavu, in kdo je se v knjigo za tujce upisal v svojem materinem jeziku? ... Cela dva: unuk očeta slovenskega naroda [t. j. Janeza Bleiweisa] in g. dr. Dvořak iz Zagreba.«⁶⁵

Otvoritev triglavske kočice nad Peklom je dala priložnost tudi dovškemu župniku Ažmanu, da se je — nepodpisan — še enkrat razpisal v daljšem dopisu »Od Triglavskega podnožja«, ki ga je »Slovenec« objavil v dveh številkah. Izhajal je od dejstva, da »se hribolazci v zadnjem času prikazujejo v večem številu«, in pa od »pripoznanja, da avstrijska planinska družba na Dunaji in nje podružnica v Ljubljani vsako leto več storite, da so naše naravnih lepot tako bogate gore vedno bolj pristopne«. Pri otvoritvi nove kočice »je bilo udeležencev iz turistovskih krogov okoli 100«, medtem ko jih je prišlo iz Mojstrane 30 do 40. »Koča je odprla in tablo nad vrati je odgrnil po daljšem nemškem, proti koncu slovenskem govoru gosp. Karol Dežman. Govorili so še nek turist iz Monakovega, sekcijski turistovski načelnik iz Beljaka in okrajni sodnik iz Kranjske gore. Govorniki so vsi poudarjali in občudovali velikanski vtis divje krasne narave... hvalili so tudi prijaznost, olikanost, pripravnost in žilavost tukajšnjih prebivalcev, posebno vodnikov, nosačev in delavcev, ki so kočico postavljali, stezo v mali Triglav izsekali in pa tudi zvezo (sedlo) med malim in velikim Triglavom tako popravili, da zdaj ni nobene posebne težave.« Pri govorih seveda »ni manjkalo gromovitih 'Hoch'... od večidel nemških ali nemškutarskih udeležencev. Posamezni 'živio' domačih ljudi so bili preupiti. Tudi napis na koči je samo nemšk.« Temu opisu slavnosti je sledil prav sistematično razporejeni komentar: »Zdaj pa nekatere opazke, ki so se 'Slovenčevim' bralcem gotovo med branjem že vrivale. Prvič: ktere vere so bili udeleženci? drugič, ktere ga ljudstva? tretjič, kakšen in čigav je svet, kjer se je ta slavnost vršila?« Glede verske pripadnosti, meni, da »so bili vdelčenci katoličani«, in jih vprašuje: »In kaj katolikom veli druga cerkvena zapoved? In zakaj se take in enake slovesnosti vedno ali večidel ob nedeljah in praznikih godé? In če si je daljnjih vdeležencev vsak moral soboto ali ponedeljek privzeti — ali bi si ne bil mogel še jeden [dan] ali pol

⁶⁵ Prav tam št. 177 z dne 6. avgusta 1887.

dne? Ali bi ne bili mogli v nedeljo biti pri sv. maši, in bi bili potem šli v božjem imenu v goro? In če že sami za sv. mašo ne marajo, kdo jim daje pravico begati naše ljudstvo? Če tudi turisti kake denarje tu pustijo, ta materialni dobiček ni v nobeni primeri z moralno škodo, katero naredijo s preziranjem krščanskih načel in zapovedi! Ali res ni nobenega pomočnika zoper tako velikansko, očitno in nekako privilegirano oskrunjenje Gospodovih dni? In vi, slavnostni govorniki, ki ste hvalili in občudovali lepoto gorske narave, kako da niste nič omenili Njega, ki je vse to naredil, stehal in razpostavil? In vi, priprosti kmečki ljudje, ki ste se ali iz dobičkaželjnosti ali iz radovednosti te slavnosti vdeležili, ali se nič ne bojite tistega Boga, ki v naših gorah hrani toliko snega in v kazni za oskrnjevanje njegovega dne ledeno zrnje lahko pošlje na vaše polje? Oj le vedite, račun ne bo izostal!⁶⁰

V nadaljevanju je dopisnik prešel od verskega k narodnostnemu momentu: »Druga okoliščina, ki mora vsakega zavednega Slovenca žaliti, je pa nemščina, ki se vsled tega po naših krajih šopiri in prodira celo do zadnjega kota naše dežele in na najvišji vrh naših gor, Ni zadosti, da nam nemščino po svojem 'Schulvercinu' silijo v šole, jo oznanjujejo tudi po samotnih naših planinah, jo pišejo po najvišjih stenah naših gor! Zakaj bi enakopravnost tudi tu ne veljala? Ker veliko žrtvujete za pota in koč v naših gorah, hvala vam! Slobodno rabite in pišite nemški jezik tudi v naših gorah; ali spomnite se, da svet, po katerem hodite, je slovensk, in da vodnik, kateri vas vodi, je slovenskega rodu. Privoščite tudi slovenskemu jeziku prostorček na lastnih tleh. Kakšna škoda bi pač bila, ko bi zraven nemškega napisa stal tudi slovenski? Pa Slovenec je res dobra, krotka duša, kakor so ga vaši govorniki hvalili — še prekrotak je in pusti, da se na njegovi lastnini domač jezik prezira. Pojdite s svojo kulturo na Ogrsko ali na Hrvaško in poskusajte kaj enakega — pokazali vam bodo pot nazaj! In vi, 'Sokoli' slovenskih mest, kje ste vi? Ali vas res morajo nemški turnarji povsod prehiteti? Ali bi ne mogli vi nobene koč postaviti v domače naše gore? Ali bi ne mogli posebno našim ljudem pokazati, da slovenski jezik tudi še nekaj velja, in da človek lahko po hribih lazi, zraven pa vendar svojih krščanskih dolžnosti ne prezira in ne zane-

marja?« V tem apelu na »Sokole« slovenskih mest je dovški župnik že razvil program — Slovenskega planinskega društva pet let pred njegovo ustanovitvijo! Takrat je bil »Sokol« še skupna narodna organizacija za vse slovenske narodnjake, ki so bili tudi še skupaj v eni sami narodni stranki, braniteljici domače narodnosti in vere ali domače vere in narodnosti. Dopisnik se je potem še vrnil k opisu poti na Triglav, ki »je od leta do leta bolj zložna«, t. j. boljše nadelana, in tudi nove koč.⁶¹

Oba ljubljanska nemška lista sta prinesla obširne opise otvoritvenega slavlja. Iz prikaza v tedniku »Laibacher Wochenblatt-u« izvemo, da je turiste, ki so se vzpenjali čez Kot po Peklu, pozdravljala z vrha Urbanove špice nemška zastava, t. j. frankfurtarica (črno-rdeče-zlata), medtem ko sta plapolala na dveh skalnatih grobljah za koč avstrijska in kranjska (t. j. belo-modro-rdeča) zastava. Poročilo v »Laibacher Zeitung« je vsebovalo Deschmannov nemški govor v celoti, ki pa ne vsebuje izrecnih nemških poudarkov razen navajanja »Nemškega in avstrijskega planinskega društva«. Oba nemška lista navajata, da je dr. Ekl, okrajni sodnik v Kranjski gori, v imenu oziroma na željo dovškega župana Wilmana izrazil simpatije domačega prebivalstva temu društvu za njegove planinske smotre, nato pa poudaril, da »si prebivalci gornje savske doline zelo prizadevajo, da bi se naučili nemščine, ki jo zna večina moških iz občejanja s sosednjo Koroško«, spričo česar »lahko tuji turisti z gotovostjo računajo na spremstvo spretnih, tudi nemščine veščih vodnikov.«⁶² Sleherno priporočanje nemščine domačemu ljudstvu je takrat pomenilo — kakor smo videli iz reakcije »Slovenskega Naroda« — politično agitacijo.

V letih 1888 in 1889 se je trikrat pojavilo v »Slovenskem Narodu« zanimanje za planinstvo. V maju 1888 je v dveh nadaljevanjih prinesel podlistek »Zavetišče na Grintavei« pisca »Cirilova« iz Kamnika. Povod mu je bil konec »Frischaufove koč ali zavetišča na Grintavei«, ki ga je »silovit snežni plaz pomel brez tiru in sledu«. Menil je, da bodo koč na tem področju »težko pogrešali, kajti danes je hriboplazenje že živahen sport in osobito naša gorska velikana Triglav in Grin-

⁶⁰ Prav tam št. 176 z dne 5. avgusta 1887.

⁶¹ Laibacher Zeitung št. 174 z dne 3. avgusta 1887; prim. Laibacher Wochenblatt št. 365 z dne 6. avgusta 1887.

⁶² Slovenec št. 175 z dne 4. avgusta 1887.

tovec sta prišla toli v modo, da si hriboplatci v njihovih zavetiščih podajajo kar drug drugemu vratno kljuko. Posebno pa se je Grintovec priljubil nočnemu spolu, ker popeti se njemu na vrhunec in uživati ž njega bajno diven razgled, ne daje ravno premnogo truda.« Zato pisec »ne dvomi, da bo zavetišče kmalu zopet stalo na Grintovca južnem pobočju«. Toda pri tem je »trdno uverjen, da bode društvo avstrijskih turistov [Oesterreichischer Touristenklub] vzelo v dostojen poštrev tudi vse one tehtne razloge, ki živo terjajo, da se to zavetišče zgradi vsaj v visočini Kokrškega sedla, da bode ustrezalo tudi hriboplatcem iz Bistriške doline«, od koder takrat še ni bila nadelana pot na to sedlo.⁶² V nadaljevanju je Cirilov začrtal, kako naj bi tekla pot iz Bistrice na Kokrško sedlo in kje naj bi Touristenklub zgradil novo zavetišče za izletnike na Grintovec. V Kamniku naj »bi se osnovalo društvo za olepšanje mesta in ščališče v obližji«, ali »za sedaj vsaj izmed odličnih kamniških razumnikov nekov odbor, ki bi skrbel za to, da se izvede prej napominana pot od Žagane peči do Kokrškega sedla, in bi v ta namen nabiral pri domačinih in poletnih gostih prispevke«. Zaključil je s pozivom: »Vzdignite se, domačini, ter preudarite, kaj bo vam in mestu v prid, da vas tujci ne prehitijo, in skrbite, da bo naš v resnici krasen Kamnik v vsem pomenu besede: ‚Slovenski Ischl!‘«⁶³

V začetku leta 1889 je »Narodov« dopisnik »Od Save«, v katerem bi mogli domnevat Frana Podkrajška, tedanjega postajnega načelnika v Savi pri Litiji, takole začel razvijati pobudo za planinsko organizacijo: »Nemci imajo že dolgo svoj Touristenclub, Čehi imajo svoj Klub čeških turistov, Hrvatje svoje Planinsko društvo, Slovenci pa smo v tej zadevi popolnoma malomarni. Na Nemškem napravljajo povsodi... pota, klopi, nasade, kačipot (Orientierungstafeln) in gostilne. Nemški Touristenclub sicer tudi pri nas napravlja pota na planinske vršace, kjer se uživa krasen razgled, ali naravno skrbi v prvi vrsti za nemške kraje. Tam je po planinah vse prepreženo z raznimi potmi in kačipoti... Pri nas niti slovenskega ‚Baedekerja‘ [knjigovodiča] nimamo — in vendar bi po njem segli Jugoslovani — vzlasti Hrvatje. Gospod Lego je pač izdal v češkem jeziku ‚Potovanje po Slovenskem‘, domačini sami pa v tej zadevi

ne storimo čisto nič. Čas je, da se tudi mi zdramimo in ustanovimo kako ‚planinsko društvo‘, ki si bode postavilo hvalčežno nalogo, odkrivati svetu krasoto naše divne domovine, kar bode tudi zelo pospeševalo nabiranje krajepisnih imen. — Po posameznih krajih, kakor na Bledu, v Kamniku, Mozirji itd. naj se osnujejo olepšalni odbori, ki bodo skrbeli za boljši promet po dotičnih krajih ter stopili v zvezo z glavnim društvom, kadar se to osnuje. — Upamo, da se bodo te razmere pri nas v kratkem zboljšale, morebiti že prihodnje poletje, ako se bode z delom že pozimi pričelo.«⁶⁴ Zaenkrat pa se je ta glas izgubil kakor »glas vpijočega v puščavi«.

Konec istega leta se je ob novici, da je kranjska sekcija Nemškega in avstrijskega planinskega društva dala nadelati pot na Kamniško sedlo in na Kokrško sedlo ter da ima v načrtu tudi gradnjo novega zavetišča »ob Grintovci«, v »Slovenskem Narodu« nekdo spomnil podlistka »Zavetišče na Grintovci«, v katerem je Cirilov nasvetoval domačinom, naj se lotijo teh poslov, a »so kamniški in brdski rodoljubi vsprejeli te nasvete s ponosnim zasmehom ter nazivali porogljivo napominani [pod]listek njegov ‚plod lokalnega patriotizma‘, a sedaj jih izvajajo nasprotniki in se ve da v prospeh svojih smotrov. Kakor so prepluli [!] že biser naše domovine, Bled, s svojimi tujimi napisi po vseh potih in stezah celo [po] bornih, slamnatih kočah, takisto storili bodo v naših Kamniških planinah... Čudno, a še bolj tožno je, da mi še vedno tako malo poznamo in branimo svoje. Brezuspšen bo posameznik požrtvovalnih rodoljubov naših ves trud in delo, če se še ne znebimo vsi dosedanje brezmejne malomarnosti.«⁶⁵

V letnem poročilu Slovenskega planinskega društva za prvo leto 1893 je še drug stavek iz njegove predzgodovine, ki pove: »Tudi nekaj let pozneje se je osnoval pripravljalni odbor, ki je gojil iste namene, in dasi se mu je posrečilo lepo idejo tako daleč dognati, da se je vršil pripravljalni shod, je vendar moral zaradi premalega zanimanja lepo delo opustiti.« Ker sta bila ta »pripravljalni shod« in »odbor« časovno tako neopredeljena — »nekaj let pozneje« za neko prav tako neopredeljeno prvo pobudo »vrlih narodnjakov«, ki naj bi bila »pred osmimi leti«! — bi moral imeti

⁶² Slovenski Narod št. 108 z dne 11. maja 1888.

⁶³ Prav tam št. 109 z dne 12. maja 1888.

⁶⁴ Slovenski Narod št. 16 z dne 19. januarja 1889.

⁶⁵ Prav tam št. 286 z dne 18. novembra 1889.

posebno srečo, kdor bi se lotil iskat v naših listih sled za njima. Ta sled pa mi ni ušla, ko sem te liste pregledoval zaradi drugega gradiva: v vseh treh ljubljanskih dnevnikih, t. j. v obeh slovenskih in v uradni »Laibacher Zeitung« od istega dne 7. februarja 1891, sem našel domala enako se glasečo notico o »Novem društvu«: »V krogih turistov se je že večkrat izrekla želja, naj bi se ustanovilo društvo, ki bi imelo namen, vsestranski, posebno pa po slovenskih deželah, gojiti turistiko. V to svrho bode jutri 8. t. m. ob 11. uri dopoldne v klubovem prostoru pri »Slonu« zbor, h kateremu so uljudno povabljeni vsi prijatelji turistike. Zbor se bode posvetoval o ustanovitvi »Planinskega društva«, oziroma o društvenih pravilih, in bode izvolil začasni odbor, ako se sklene ustanovitev.«⁶⁶ Uredništvo »Slovenskega Naroda« je notico še podaljšalo z naslednjim priporočilom: »Tacega društva smo si že davno želeli, ker treba, da se tudi v tem oziru postavimo na svoje noge. Zato z veseljem pozdravljamo jutrišnji zbor in pozivljemo rodoljube, ki se prištevajo turistom, in pa, ki še hočejo postati, da se v mnogobrojnem številu udeležijo zbora in pristopijo društvu.«

Po »zboru« o njegovem poteku »Narod« ni prinesel nobenega poročila, »Slovenec« pa je poročal prav tako pod naslovom »Novo društvo«: »Shod, katerega so sklicali ljubljanski turisti na včerajšnji dan, je sklenil ustanoviti »odsek kluba avstrijskih turistov« za Ljubljano in je v ta namen izvolil začasni odbor, da sestavi pravila, ki bi ugajala [= ustrezala] društvenemu namenu in našim razmeram. Za načelnika začasnega odbora je bil izvoljen g. prof. Anton Kaspert. Ko bodo pravila zagotovljena in nekatera druga vprašanja rešena, sklical se bode osnovalni občni zbor.«⁶⁷ V prav istem smislu je obvestila javnost »Laibacher Zeitung«, ki je še poudarila, da je sestanek »imel zgolj zaseben značaj.«⁶⁸

Lahko si mislimo, da »Narod« zaradi tega ni prinesel nobenega poročila, ker se uredništvo ni strinjalo z ustanavljanjem podružnice Avstrijskega turističnega kluba, ki bi sicer imela slovensko članstvo, vendar pa ne bi bila izrazito slovenska organizacija, ki bi Slovence tudi v planinstvu »postavila na lastne noge« in zaustavila tako napredujoče ponemčevalno

prepleskavanje slovenskih gora. Bržčas se je prav zaradi tega, ker je večina slovenskih gorohodcev želela res slovensko planinsko organizacijo, ustanovitev dvonarodnostne podružnice izjalovila in je »začasni odbor« zaspal.

Medtem ko je ta odbor spal, nova pobuda pa še ni vzkllila, je v septembru 1891 »Slovenski Narod« prinesel po vrsti tri planinske podlistke. Najprej je ponatisnil iz letnika 1866 »Novic« Kadilnikov »Izlet na Triglav« z naslednjo uredniško pripombo: »Povodom petindvajsetletnice, odkar je gosp. Kadilnik posetil privikrat sivcega Triglava [s končnico spremenjenega v živo bitje], izrekla se je od več strani [planinstvo ni bilo več tako redko!] želja, da bi se ponatisnil popis tega izleta, kakor ga je g. Kadilnik že 1866. leta objavil. Tej želji ustregli smo z objavo nepremenjenega izvirnika«, ki ga je Kadilnik datiral »V Kranji, 6. avgusta 1866«, končal pa z verzi: »Čvrste roké / dobre nogé, / čista glava / dospé vrh Triglava!«⁶⁹

Nekaj dni zatem je izšel podlistek »V znožji Triglavskih vclikanov« z opisom dohodov v Julijske Alpe iz gornje Savske doline od Krme, Kota in Vrat do tistih iz Kanalske doline. Med drugim beremo tam tudi: »Najkrajše planinke (pečnice) se nahajajo na sedlu Luknja in dalje tja proti vrhuncu Pihalca, pa tudi na Mišlju južno od Triglava in na Črni prsti. Najbolj razširjene so po Julijskih Alpah različne »scabiosae«, ali skrivnostne »Scabiosa Trenta« (po Hacquetu) ne more nihče najti, ker je njen opis prekratek.«⁷⁰ Naslednji podlistek »Na visokih gorah« je v dveh nadaljevanjih razpravljal nasplošno užitke in nevarnosti gorohodstva.⁷¹

V času med objavo prvega — Kadilnikovega — in drugega podlistka v »Narodu« so ljubljanski listi poročali o smrtni nesreči Berlinčana dr. Alberta Holsta nad izvirom Bistrice v Vratih, kamor je sestopal sam s Triglavskih podov. Vest v »Slovenskem Narodu« je značilna za takratno gledanje na samohodce brez vodnika: »Holst si je svoje smrti sam kriv. S pravo prusko [!] oholostjo odklonil je vsacega voditelja...«⁷² Poročili v obeh drugih ljubljanskih dnevnikih sta vedeli marsikaj povedati o poti, na kateri se je Holst pone srečal. Po »Laibacher Zeitung« je bila to »ena

⁶⁶ Slovenec, Slovenski Narod in Laibacher Zeitung št. 30 z dne 7. februarja 1891.

⁶⁷ Slovenec št. 31 z dne 9. februarja 1891.

⁶⁸ Laibacher Zeitung št. 31 z dne 9. februarja 1891.

⁶⁹ Slovenski Narod št. 198 in 199 z dne 1. in 2. septembra 1891.

⁷⁰ Prav tam št. 204 z dne 9. septembra 1891.

⁷¹ Prav tam št. 205 in 206 z dne 10. in 11. septembra 1891.

⁷² Prav tam št. 202 z dne 5. septembra 1891.

najtežavnejših v območju Triglava, ki »jo je našel slavno znani lovec na gamse v službi gospoda Galléta, Gregor Rabič, ko je nekoč sledil gamsom,« in ki »so jo potem nekoliko nadelali, na najnevarnejših mestih vsekali stopnice in zabili železne kline, tako da so jo lovci na gamse vselej uporabljali, kadar so lovili v Cmiru.«⁷³ Silno »dramatično« pa je to pot orisal dopisnik »Slovenca« z Dovjega — bržčas takratni tamošnji župnik Jakob Aljaž — v notici »Nesreča pod Triglavom«: »Le sami lovci in prav izurjeni hribolazci z Dovjega in Mojstrane so rabili to stezo... ki drži nad izvirom Bistrice po goli steni kacic 1500 m navpik... Zdaj se gre navpik, zdaj zopet vprek, le toliko imaš v nekaterih krajih stopinje, da opreš polovico podplata nanjo, marsikje morebiti še toliko ne. Morebiti, da je tu in tam zabiti tudi kak železen kolec v steno in se poženš čez prepad... Slednjič dospeš do najbolj kritičnega kraja. Doli čez steno curlja studenček in se vliva po kamenitem pragu. Pot je polzka. Tu je treba največje previdnosti. Lovci si tu izzujejo črevlje ter hodijo bos čez... Visiš na pol med zemljo in nehom... na vrhu se globoko oddahneš. Pred seboj imaš 'zeleni sneg'.«⁷⁴ Je mar takšna bila predhodnica poznejše in dandanašnje Tominškove poti? »Laibacher Wochenblatt« je v kratki notici poročal, da so Holstovo truplo našli »blizu steze (Steigcs) Sabistuza [Za Bistrice?] pod Cmirom.«⁷⁵

Dobro leto dni pozneje je prvi poročal o snovanju Slovenskega planinskega društva »Slovenski Narod«⁷⁶, teden dni za njim pa tudi »Slovenec«, ki je izrazil »iskreno željo, da se ustanovi tako društvo, sicer nam bodo Nemci po vseh naših planinah napravili nemške napise in kažipote.«⁷⁷ Tri dni zatem je k tej novici objavil duhovniški dopis z Gorenjskega s težnjo, da bi se uveljavil pri novem društvu verski vidik: »Slovensko planinsko društvo je bilo že davno potrebno, ali postavi naj se na krščansko stališče in naj sprejme med svoja pravila, da so udje zavazani, kolikor le mogoče, zadoščati verskim dolžnostim glede praznovanja nedelj in praznikov, in pa, da vodnikov ne bi silili, da bi ti morali v nedeljah in praznikih brez sv. maše v gore. Ako tega ne store, niso nič boljši od

nemških 'Alpen-Vereinov', samo s tem razločkom, da oni po nemški skrunijo Gospodove dni, ti bi jih pa po slovenski, kar bi bilo za naše ljudstvo še bolj pobujljivo. O Nemcih navadno mislijo, da so protestantje, in zato jim lažje spregledajo. Torej pozor! Ako pa bodo napravili poštena pravila, vpisal se bo marsikdo kot član in podprl podjetje, ki bo vsaj nekoliko tudi v tem oziru preprečilo ponemčevanje.«⁷⁸ Kajpada takšnih duhovniških pravil se novo društvo ni moglo oprijeti, a ga je duhovniško glasilo »Slovenec« vendarle podpiralo in je objavilo vabilo k »prvemu občnemu zboru« dne 13. novembra 1892⁷⁹, čeprav pri tej priliki ni ponatisnilo oklica pripravljalnega odbora »Rojakom!«, ki ga najdemo samo v »Slovenskem Narodu.«⁸⁰ Le »Slovenec« je sporočil sredi decembra, da »je slovenskega planinskega društva pravila visoka deželna vlada vrnila začasnemu odboru z opombo, da jih je predložiti ministrstvu, ker ona ni kompetentna, jih potrditi.«⁸¹ Že po treh tednih je izšla v »Slovenskem Narodu« vest, da je ministrstvo potrdilo pravila, ki jih je bilo treba predložiti na Dunaju »zaradi tega, ker delokrog društva obsega več kronovin.«⁸² Na temelju potrjenih pravil je društvo lahko začelo z delovanjem. Z letom 1893 stopimo tako iz doslej večidel neznane predzgodovine v pretežno znano zgodovino Slovenskega planinskega društva.

⁷³ Prav tam št. 238 z dne 18. oktobra 1892.

⁷⁴ Prav tam št. 258 z dne 11. novembra 1892.

⁷⁵ Slovenski Narod št. 253 z dne 5. novembra 1892.

⁷⁶ Slovenec št. 288 z dne 17. decembra 1892.

⁷⁷ Slovenski Narod št. 10 z dne 13. januarja 1893.

Skupno ležišče

(Variacija na staro temo)

Matjaž Kmecl

Noč na skupnem ležišču je bila dramatična. (Ležišče se je vleklo v dolgi ravni vrsti čez vse podstrešje.)

Za uvod je nekdo, ki je želel v zgodnjih večernih urah še na stranišče, pa ni imel baterije, padel po lestvi, ki je držala navzdol.

⁷⁸ Laibacher Zeitung št. 205 z dne 10. septembra 1891.

⁷⁹ Slovenec št. 203 z dne 7. septembra 1891.

⁸⁰ Laibacher Wochenblatt št. 579 z dne 12. septembra 1891.

⁸¹ Slovenski Narod št. 230 z dne 8. oktobra 1892.

⁸² Slovenec št. 236 z dne 15. oktobra 1892.

Zaropotalo je tako, da nas je vse vrglo pokonci. Koča je bila namreč lesena kakor večina koč po hribih.

Dva mlajša moška od gorske straže sta nemudoma vstala in preko naših teles tekla na pomoč. Toda bila sta prenagla in bi kmalu še sama zgrmela v globino.

Neka ženska je vreščala: »Ubil se je, ubil se je!« čeprav je bilo razločno slišati, da možakar spodaj živo preklinja. Neki umirjencejši moški glas pa je iz kota komentiral: »Na, tako visoko je prilezel, zdaj se bo pa na tej kratki poti ubil!«

Končno se je izkazalo, da se ni zgodilo nič tragičnega. Mož se je srečno vrnil. Vsi smo spet legli in začeli spati. Toda to je bil res še le uvod. Kmalu potem je namreč neki moški opazil, da postaja zrak na skupnem ležišču od trenutka do trenutka slabši. Razumljivo: podstrešje je nizko, prenočevalcev veliko, umivajo in kopajo se ljudje v hribih zelo pomanjkljivo, medtem ko se potijo naravnost razkošno. — Nekaj časa je še potrpel, potem pa je zlezal čez kakšnih deset počivajočih teles — z nekaj vmesnimi »pardon!« — do okna in ga odprl. — Zunaj je bila prava hribovska noč: z meglo, z gluhim zvenenjem tišine in z mrazom. Ko je odprl okno, se je za hip nagnil ven ter z globokim in nežnim užitkom vsrkal sveži, hladni zrak vase. Potem se je vrnil. Dvema ali trem nepredvidnejšem je spotoma stopil na trebuh, toda bili so vljudni in so ob tej priložnosti samo polglasno in v glavnem nerazumljivo mrmrali.

Le eden izmed njih se je začel zdaj navsemlepem nemirno premetavati, neki profesor srednjih let. Takoj ko je bilo okno odprto, je začutil strašen prepih, kajti podstrešje je imelo okna na obeh straneh, pa tudi navzdol se je očitno prezračevalo. Zato ni bilo prav nič čudno, če je pri odprtem oknu vlekla preko prepotenih utrujenih teles ostra, mrzla sapa, ki je grozila v lažjem primeru z revmatizmom, kašljem in zahrpanostjo, v hujšem pa lahko celo z vnetji pljuč, glave, rebernih mren, s trganjem po trebuhu in podobno. Tega seveda profesor ni mogel dopustiti. Da pa ne bi bilo nepotrebne zdrahe, je malo počakal, dokler ni prejšnji odpiralec zaspal, potem pa se je še sam splazil k oknu in ga potihoma zaprl.

Bil pa je le nekoliko prenagel; mož, ki je želel prenočevalce na skupnem ležišču rešiti

pred kolektivno zadušitvijo, namreč še ni spal. Nasprotno: zdelo se mu je prav nesramno, v nekem smislu celo prostaško, da gre nekdo in spet zapira s tolikim trudom odprto okno. Toda bil je prav tako dobro vzgojen kot profesor in ni želel razplamtevati zdrahe ter neobvladanih strasti. Potrpežljivo je počakal, da je profesor zlezal nazaj. Ko se mu je zdelo, da je zaspal in da je s tem napočil primeren trenutek, se je ponovno odplazil proti oknu. Zdaj je pot že poznal in je šlo seveda veliko lažje.

Ko je prilezel mimo profesorja, pa ga je neka roka iz teme zadržala. Na vso moč se je prestrašil, vendar je takoj nato že slišal pri-tajen glas, ki ga je opozarjal:

»Človek božji, ali res hočete, da si vsi nakopljemo revmatizem!«

Profesor namreč še ni spal, ker je bil nasploh bolj rahlega spanca.

»Vi pa bi se radi očitno zadušili v tem slabem zraku!« mu je precej bolj nestrpno odgovoril odpiralec, ki se še ni prav opomogel od prestanega strahu. »Nikjer niti luknjice, da bi se lahko zrak menjaval!«

»Vsa ta življenja bi radi upropastili!« je že glasneje sikal profesor. Ujezila ga je tolikšna brezobzirnost. »Radi bi iz nas napravili revmatične pokveke, meningitične kretene, kronične prehlajence!«

»Ali veste, kako lahko takle zrak vpliva na človeški organizem? Tuberkuloza! Splošna neopornost! Strašno!« je že glasno našteval odpiralec. — Prvi počivajoči v miru so se začeli godrnjaje prebujati.

»Hej, vidva, kaj pa imata?« je zamomljal zaspan glas.

To pa je učinkovalo, ko da bi odprl zapornice. Oba sta začela v en glas kričati: »Prepih... zadušiti... hotel je... revmatizem... tuberkuloza... hotel je... odpreti... zaprl je... neodgovornost... brezobzirno...«

Naenkrat je prej tako spokojno skupno ležišče oživel. Vsi smo bili pokonci in diskusija o tem, ali naj bo okno odprto ali zaprto, se je vlekla dolgo v noč.

»Vse življenje živi v pernících in sploh ne ve, kaj je zdrav duh v zdravem telesu. Le kako ne opazite, kakšen smrad je v zraku! Z nožem bi ga lahko rezal! Ko sem okno odprl, se je kar valilo ven,« je prepričeval odpiralec.

»Samo da ga je odprl, že me je začelo strašno zbadati po hrbtu,« je jadikoval profesor. »To se ne bo dobro končalo za naše zdravje.«

Ker je na skupnih ležiščih absolutna tema, smo se v teku nadaljnje diskusije seveda z užitkom in vsakdo pač v skladu s svojim svetovnim nazorom — obkladali z očitki in priimki, ki bi se jih pri belem dnevu gotovo sramovali na glas izreči. — Končno smo se odločili za poskuse. Samo poskusi lahko najlepše dokažejo, kaj bi bilo v danem primeru najbolje storiti. Za hip smo okno odprli in res se je vsem takoj zazdelo, da se je zrak še isti trenutek izredno zbistril, obenem pa je bilo treba priznati, da je postalo vražje mrzlo. Ko pa smo okno spet zaprli, je sicer postalo takoj precej bolj toplo, vendar tudi zatohlo. S tem smo se vsi strinjali, saj smo, če smo bili dovolj pazljivi, spremembe občutili na lastni koži. — Navsezadnje se je bilo le treba odločiti, v kakšnih pogojih bomo preživelili noč: ali v mrazu in na svežem zraku ali sicer res na toplem, a v smradu in zatohlosti. Oboje je imelo svoje dobre in svoje slabe strani.

Končno smo se odločili za sporazumno, kompromisno rešitev: okno bomo samo rahlo priprli. Kdor želi svež zrak, naj se preseli bližje tja, kdor pa se boji revmatizma, putike in drugih nadlog, naj se pomakne proti sredini. Tako bo vsem ustrezno. — Žal se je ob tej priložnosti pokazalo, da smo se zvečer, ko smo šli spat, zelo nerodno razporedili, kajti ko smo priprli okno, je nastalo vsesplošno preseljevanje; vsi tisti, ki so zvečer obstali proti sredini, so si nenadoma zaželeli svežega zraka; prav tako pa so bili povečini vsi iz bližine oken mišljenja, da je toplota pač več vredna kakor preprih, pa če je še tako svež — in so rinili proti sredi. Bilo je veliko zaletavanja, vpitja, cviljenja, momljanja in spotikanja, preden se je vse uredilo; na koncu pa je še nekaj ljudi ostalo brez ležišča, kar je bilo navsezadnje dovolj čudno. Šele proti polnoči ali eni se je vse nekako poglelo in smo lahko končno zasluženo zasmrčali; brez strahu, da bi se zadušili in prav tako brez strahu, da bi ostali do smrti revmatični kreteni. Navsezadnje se da s pametjo in strpnostjo zmeraj vse zelo lepo urediti. — Zjutraj, ko smo se prebudili, ko je bila končno nemirna noč za nami, pa smo lahko neprespani premišljevali o morali te zgodbe; ponoči se je zjasnilo in prvo rdeče sonce je svetilo na skupno ležišče skozi okno, ki že od bogvedi kdaj ni imelo nobenih šip več. Na tečajih so se vrteli le — okvirji.

Tov. Ivan Zabel v alpinetumu

Ob desetletnici planinskega društva PTT Ljubljana

Ivan Zabel

Društvo lahko uspeva, životari ali pada. Na boljše ali slabšo rast društva vplivajo mnoga dejstva, ki jih je treba upoštevati. Iz nastanka, rasti, dela in uspehov društva bo kdo le izluščil zrnce dobrih metod, ki bi jih bilo mogoče prenesti ali koristno uporabiti še kje drugje.

V gorenjskem kotu je bilo precej planincev poštarijev, ki jih je združil poštar Franc Jenko iz Jesenic v planinsko poštarsko skupino jesenškega planinskega društva. Ti so na Vršiču zasilno popravili skoro popolnoma razpadlo bivšo karavlo, seveda izključno za svoje potrebe ob sobotah in nedeljah. Ob otvoritvi leta 1952 je bilo navzočih precej poštarijev-planincev iz Ljubljane. Izredno lep dan, lega koč, prelepa okolica je posamezne pripeljala do razmišljanja, ali ne bi kazalo postaviti tu popolnoma novo kočjo za vse poštarije Slovenije. Preko zime je zamisel v celoti dozorela. Ustanovljen je bil gradbeni odbor, ki ga je vodil agilni in požrtvovalni predsednik Lado Mrak; sodelovali so še Tine Arko, ing. Nace Svetec-Sablja, Ivan Stanič in mnogi drugi. Maja 1953 so na Vršiču pričeli s prvimi pripravami, avgusta pa je že bila slovesno odprta sedanja mična poštarska kočja. V pretežni večini so zgradili kočjo planinci in neplaninci poštariji s prostovoljnim delom. Gradnja, prinašanje gradbenega materiala, vode itd., neverjetna volja do dela na teh udarniških akcijah, vse to je že takrat obetalo ustanovitev močnega planinskega društva. Z vsako akcijo je bilo več kandidatov za vpis v novo društvo. Gradbeni odbor je dobival močno moralno pa tudi materialno podporo v upravi PTT podjetja v Ljubljani in njenem takratnem direktorju tov. Jožetu Gerbcu, ki je bil navdušen nad gradnjo in ki je prvi podprl zamisel o usta-

X. občni zbor PD PTT LJUBLJANA 15. II. 1964

Foto Ivan Zabel

novitvi lastnega planinskega društva. Na enak način je akcijo podprlo tudi več okrajnih pošt.

Gradbeni odbor je nadomestil pomnoženi pripravljalni odbor za ustanovitev novega planinskega društva. Tudi tega je vodil Lado Mrak. Do ustanovitve društva dne 25. X. 1953 se je že vpisalo 373 članov. V glavnem so bili novi člani, pristopili pa so tudi vsi stari planinci-poštarji, ki so bili včlanjeni v drugih društvih kot: Vlade ustanove, Matica, PD Jesenice, Kranj, Celje, Maribor itd.

Ob ustanovitvi planinskega društva »Poštar«, kot se je prvotno imenovalo, je treba omeniti nekaj dejstev, ki so v precejšnji meri vplivala na nadaljnji razvoj društva. Društvo je že pred ustanovnim občnim zborom imelo svojo kočo — materialno bazo za uspešno gospodarjenje, česar navadno novo ustanovljena društva sploh nimajo. V društvo so vstopili preizkušeni člani kot skalaš in gorski reševalec Jože Kobilica, skalaša ing. Pavle Lavrenčič, Lojze Volkar-Pike, poleg teh pa še dobri in preizkušeni planinci kot Ivan Debevec-Dugi, Lado Mrak, Kazimir Štupar, Mimi Košmerlj, Jože Praprotnik, Herman Vrečko, Brane Pevec, Maks Skribe in še precej drugih, prav tako dobrih planincev. Novo ustanovljeno društvo je uživalo vsestransko podporo uprave ptt podjetja in okrajnih pošt. Enako dobro se razvijajoča poštarska planinska društva so bila že drugod v državi. Med člani društva, ki so se večinoma med seboj poznali, je bilo obilo nav-

dušenja že ob ustanovitvi, društvo pa je v vrstah ptt uživalo mnogo simpatij.

Odbor novega društva ni bil v zadregi, kako naj prične z delom. Preko zime se je organizacijsko utrdil, pridobival je nove člane ne le v Ljubljani, pač pa tudi v drugih večjih krajih in podeželju. Že prvo leto obstoja je uspelo pritegniti v društvo 550 članov. Tesno se je povežalo s planinskimi društvi poštarjev v Beogradu, Zagrebu in Sarajevu, ki so že takrat obstajala. Ta društva so mu že takoj v začetku zaupala organizacijo in vodstvo II. zbora poštarjev planincev Jugoslavije na Vršiču v dneh 1. do 3. maja 1954. Zbor je močno zblížal vsa štiri društva in sprejel nekaj najvažnejših skupnih smernic za delo kot: širjenje planinske ideje v vrstah ptt uslužbencev, ustanavljanje novih poštarskih planinskih društev v vseh republikah in pomoč pri tem delu.

Le nekaj dni po tem zboru je obiskal poštarsko kočo na Vršiču tov. Tito in se tu zadržal od 12. do 14. maja.

Že v prvem letu je društvo priredilo več množičnih izletov v razne planine, največ pa na Vršič, kjer je bilo z dograjevanjem še vedno precej dela. Naslednja leta je društvo prirejalo vedno več lažjih in težjih izletov v naše planine. Lažji izleti in težje ture niso bili več le domena izbranega števila planincev, društvo je doseglo na izletih množičnost, saj je bilo na mnogih izletih do 100 udeležencev ali še več, na enem pa celo 172. Društvo je pritegnilo članstvo k sodelovanju še

z odlično uspelim planinskim plesom s tombolo v februarju 1955 (udeležencev okoli 700). Med drugim so se pričele priprave za izlet na Grossglockner, ki se ga je udeležilo 21 planincev, od katerih je dne 20. 8. 1955 doseglo vrh Grossglocknerja deset.

Okoliš društva je bil precej velik. Treba je bilo izvršiti decentralizacijo. V raznih krajih kot v Kranju, Jesenicah, Celju, Mariboru, Kočevju, na pošti Ljubljana 1 itd. so bile ustanovljene skupine, oziroma pododbori, kot so se nekaj časa imenovali. Skupine — pododbori so dobivali vedno večji delokrog in možnost, da ustanove lastna planinska društva, kar je storil pododbor Maribor v maju 1957 in ustanovil svoje PD PTT. Skupine so prejemale določene vsote denarja za lastno upravljanje in prirejanje samostojnih izletov. S tem je bilo skupinam omogočeno, da široko razvijejo osnovno planinsko dejavnost — izletništvo. Odbori v večjih skupinah ali skupinski poverjeniki so bili vedno v najožji in neposrednji povezavi s članstvom, poznali so njihove želje, njih zaposlitev, razpolaganje s prostim časom in podobno.

Zaradi široko razpletene mreže planinskih aktivistov je društvu uspelo pridobiti mnogo članov tako med mladino in med starejšimi. Poleg vedno večjega števila izletov je društvo v zimskem času privabljalo tudi vedno večje število obiskovalcev na razna zelo kvalitetna predavanja. Predavanja so bila od novembra do konca marca vsak drug teden. Udeleževalo se jih je tudi do 250 članov. Vstopnine društvo ni pobiralo.

Društvo je zadnje leto pričelo graditi na Vršču visokogorski vrt, kjer naj bi prikazalo visokogorsko floro v vsej pestrosti. Dela se je resno lotilo, ni pa dobilo izven društva razen pritrjevanja in obljub nobene podpore za gradnjo tega vrta. Vse, kar je naredilo, je naredilo z lastnimi finančnimi sredstvi. Društvo pričakuje, da mu bodo letos pomagali vsaj pri nabiranju cvetic in semenja člani drugih društev. Omeniti je še treba vzdrževanje poti na Prisojnik in k izviru Soče.

Mladina v PD PTT

V prvih letih obstoja društva se mladina ni posebno zanimala za planinstvo. Društvo ni našlo pravih prijemov. Ni bilo dovolj sposobnih in delavoljnih mladinskih vodnikov ali pa ti niso našli nobenih zgledov v drugih društvih, ker se je vprašanje mladinskega udejstvovanja v planinskih društvih nasploh šele pričelo resneje obravnavati. Mladina v PTT stroki večinoma ni bila stalna in je večkrat že po nekaj mesecih zapuščala stroko. Bila je dolga leta gmotno v slabšem položaju kot v drugih strokah. Mladinske organizacije v ptt so zaposlovale mladino v drugih panogah, vodile so jo na izlete najraje na morje in letoviške kraje, na planine so te organizacije v glavnem pozabljale. Razumljivo, da se pod takimi pogoji ni moglo plodno razviti delo mladine v PD. Društvo je zabeležilo vidno prelomnico v mladinskem

udejstvovanju v letih 1958—1959. Od takrat se je stanje v celoti spremenilo. Pojavili so se mlajši delavoljni in požrtvovalni mladinski delavci z dobrimi organizacijskimi prijemi in s sposobnostmi. Mladina je pričela množično pristopati v vrste PD in je v mladinskem odseku društva našla svoje pravo torišče. Društvo je že prej, v tem času pa še v večji meri, finančno podprlo mladino, ustanovilo poseben fond, omogočilo nabavo planinskih rekvizitov na obroke, predvsem v zimskih mesecih. Mladinski odsek je vsako leto priredil lepo število izletov mladine v razna gorstva širom po Jugoslaviji do Durmitorja in Lovčena. Najmanj polovico vseh prevoznih stroškov, za daljše izlete pa še več ali celo vse je kril odsek iz svojega fonda. Odsek je prirejal zelo uspele samostojne zimske izlete, turni smuk, razne tečaje, planinske prireditve, obisk spominskih slovesnosti v drugih republikah, lastna zelo uspešna predavanja, vzdrževanje poti na Prisojnik, razne delovne akcije, pohode po slovenski planinski transverzali itd.

Poleg samostojnega udejstvovanja v mladinskem odseku so se mladinci skoro vedno v nadpolovični večini udeleževali izletov, predavanj in drugih akcij, ki jih je prirejal društvo. Z enako večino so sodelovali v odboru PD in komisijah. Kljub požrtvovalnosti pa MO in društvu ni uspelo ustanoviti alpinističnega odseka. Več pričetkov je navadno neuspešno končalo iz že prej navedenih vzrokov. Kaže, da se bo društvo v letošnjem letu zelo resno lotilo tudi tega vprašanja in ga rešilo enako kot druga.

Transverzanci

Med članstvom je bilo ves čas precej zanimanja za pot po slovenski planinski transverzali. Društvo je izdalo preko 100 transverzalskih knjižic. Po transverzali hodi mladina in starjši planinci. Lova za značkami ne opazamo. Do desetletnice je prehodilo pot po transverzali 27 članov. 14 članov je prehodilo zasavsko transverzalo, 6 članov transverzalo preko Medvednice, 1 član pa je prehodil še samoborsko transverzalo.

Dopisništvo

Poštarji planinci so mnogo pisali v mesečnik — polslužbeno glasilo PTT »PTT Zbornik«. V zadnjih letih je izšla le redkokatera številka Zbornika, v kateri ne bi bilo članka o planinstvu. V nekaterih številkah so izšli tudi po trije članki, večinoma ilustrirani. Najdaljši članek na 10 straneh s 23 slikami je izšel v 6. številki PZ leta 1959. Verjetno je prav tu vzrok, da so člani društva zelo malo dopisovali v PV in da je število naročnikov na PV v vrstah PD PTT manjše, kot bi sicer bilo. V vrstah PTT delavcev pa so ti članki, saj prejema PTT Zbornik vsak ptt delavec v Sloveniji, našli prijeten odmev.

Za aktivno planinsko delo so člani društva prejeli 5 zlatih častnih značk PSJ, 3 srebrne PSJ, 5 srebrnih PZS in 3 pohvale PZS.

Skupne akcije poštarjev planincev Jugoslavije

Kakor je bila ves čas trdna povezava med odborom, skupinami in člani društva, tako so sodelovali poštarji planinci Jugoslavije v svojih planinskih društvih. Najtrdnjša vez med temi društvi so bili vsakoletni zbori poštarjev planincev Jugoslavije. Prvi zbor te vrste je bil I. 1954 v Šumadiji. Naše društvo takrat še ni obstajalo, zato je poslal na zbor 3 udeležence-planince republiški sindikat ptt. Naslednje leto je bil II. zbor na Vršču, ki ga je vodilo in organiziralo naše društvo. Takrat je bila udeležba še malenkostna — 40 članov iz štirih PD PTT. Zbor je organiziralo vsako leto drugo društvo v drugi republiki. Udeležba se je neprestano večala. VII. zbor je zopet organiziralo društvo PD PTT Ljubljana v Vratih pod Triglavom v dneh 30. IV. do 3. V. 1959. Po pestrosti, kvaliteti, organizaciji in množičnosti udeležbe — 1. maja se je glavnega zborovanja udeležilo nad 550 planincev — je bil eden najbolj uspešnih zborov. Odmev tega zbora se je čutil v vrstah ptt širom Jugoslavije. Leta 1964 bo PD PTT Ljubljana zopet vodilo in organiziralo XII. zbor, ver-

jetno na Komni. Organizacijo prevzema namesto PD PTT Skopje.

Enako kot zbori povezujejo planinska društva PTT Jugoslavije partizanski marši, ki so vsako leto v drugi republiki in po drugih gorstvih. Naše društvo je priredilo in vodilo partizanski marš po Julijcih leta 1955 in zelo obiskan marš po Grintovcih leta 1959. Leta 1964 bo prav tako namesto Skopja vodilo partizanski marš v Sloveniji.

Zbori in marši zbližujejo člane društva in so tesna medsebojna povezava. Priporočila zborov pomenijo nadaljnje akcije širjenja planinske misli med poštarji Jugoslavije, kar se že odraža v 11 društvih te vrste in to v Ljubljani, Mariboru, Zagrebu, Beogradu, Sarajevu, Novem Sadu, Skopju, Nišu, Splitu in Tuzli.

Ocena dosedanjega dela — zakaj društvo uspeva

Društvo si je s svojim delom že samo dalo oceno. Pri tehtanju uspehov je treba poiskati dejstva, ki omogočajo društvu, da more v glavnem nemoteno uspevati. Nekaj takih

Mladi smučarji PTT LJUBLJANA na Golteh

Foto Dominik Koci

dejev: Odlična povezava z upravo, upravnim odborom in direktorjem Skupnosti PTT SRS, enaka povezava z organi v PTT podjetjih; odlična povezava s skupinami in poverjeniki, možnost takojšnjega in neposrednega obveščanja članstva o vseh ukrepih, akcijah in dogajanjih v društvu, velika možnost za skupne akcije, predavanja, izlete itd.; možnost, da se nudi članstvu čimveč ugodnosti (plačilo 50 % prevoznih stroškov) kot članom skupnega ptt kolektiva; sodelovanje z drugimi ptt društvi širom po Jugoslaviji, medsebojna poznanstva po strokovni strani itd. Upoštevati je treba, da so bili v odborih društva in komisijah večinoma vsi člani zavodni planinci, da so opravljali delo nesebično, požrtvovalno in z velikim čutom odgovornosti. Te lepe lastnosti je bilo lažje gojiti, ker so se odborniki in člani komisij večkrat srečavali in so se zato še bolj čutili moralno odgovorne za svoje delo. Opravljenega je bilo ogromno prostovoljnega dela, od gradnje koče na Vršču do vseh nadaljnjih akcij vseh 10 let. Društvo je v celoti zajelo vsebino planinskega udejstvovanja in jo posredovalo slehernemu članu. V velikem številu je pritegnilo v društvo in k delu mladino. Letno je zviševalo število članstva in ga skupno zvišalo v 10 letih za preko 300 %. Množično je vodilo članstvo v planince ali na predavanja in ga vzgajalo v planinskih vrčinah. Pričelo je urejati tudi visokogorski vrt na Vršču. Našlo je tesno povezavo s PD PTT Jugoslavije, člani so o delu v društvu mnogo pisali v »PTT Zborniku«.

Iz sestavka se verjetno da potegniti ugotovitve, ki se vleče skozi ves čas obstoja društva kot rdeča nit, da je treba uspeh pripisati društvu pač zaradi dejstva, da obstaja to društvo v ptt stroki, ne pa izven stroke — na terenu.

Na obisku pri hrvatskih planincih

Romana Štravs

Srečujemo se z vedno večjim številom planincev iz bratske sosedne republike, ki hodijo zasavsko planinsko pot. Tako je naneslo, da nas je povabilo Planinsko društvo Zagreb Puntijarka v svoj planinski dom na Medvednici.

Priprav skoraj ni bilo. Določili smo dan, naročili pri Zagrebčanih enolončnico, naznanili število udeležencev mladincev in svoj dohod.

Ker je treba na tramvajski progi Zagreb—Dolje večkrat prestopiti, so nam zagrebški tovariši ljubeznivo obljubili poslati vodnika na glavni kolodvor.

Majhen živžav. Smo vsi? To so bile pozdravne besede, ko smo se zbrali avgustovo nedeljo na hrastniški postaji.

Zveza z Zagrebom šepa. Odpeljemo se iz Hrastnika ob 0,30, čakamo na Zidanem mostu ter končno ob šestih izstopimo na zagrebškem glavnem kolodvoru. Obljubljenega vodnika ne najdemo, zato junaško sami na tramvaj, kjer je naval vsaj tolikšen kot na ljubljanski trolejbus. Na vmesni postaji čakamo in se zbiramo za prestop v prihodnji voz. Nenadoma se prismeji planinsko oblečeni tovariš ter vpraša, da li nismo mladinci iz Dola. Seveda! »Ja sam Miško pa svo moj drug Vili. Nas dvojica če vas pratiti i pokazivati sve, što bi vas moglo zanimati.« »Pa naša naročena enolončnica?« »Sve v redu!«

Od zadnje tramvajske postaje krenemo pod velikim mostom, mimo žage in pričnemo s položnim vzponom skozi listnati gozd, katerega zamenjajo proti vrhu iglavci. Po dveh urni počasni hoji se bližamo vrhu ali bolje hrbtu.

Na majhni jasi smo. Na nji zagledamo v drevje zavrt planinski dom Puntijarka, ki je dobil svoje ime od vrha, dvigajočega se neposredno nad njim.

Lep, snažen dom na 1000 m nadmorski višini. Druže Miško nam želi dobrodošlico. Prvo presenečenje! Naši planinski domovi stoje navadno na najlepši razgledni točki, zato se nam je nenavadna zdela gozdna okolica, v kateri stoji skrit sicer prijazni dom. Pogrešali smo razgled. Kot bi Miško uganil naše misli, pojasni, da ljubijo hrvatski planinci v gorah mir in hladno gozdno senco.

Po malici smo si ogledali notranjščino doma. Iz vpisne knjige ugotovimo, da smo letos prvi slovenski mladinci v gosteh na Puntijarki. Pod mogočnim drevesom, ob vhodu v dom, prodaja članica bloke za vse vrste hrane in pijač. Tu kupimo razglednice in spominčke. Naša znanca Miško in Vili srežeta gostom. Da prihrani društvo izdatke za natakarje, srežejo ob nedeljah člani sami.

Točno opoldne posedemo krog mize v senci smrek. Miško nam nosi velike porcije ragu juhe. »Le veliko kruha si nadrobite v juho, ker to je enolončnica«, svetuje naš vodja. Toda za tem prinaša nove obroke: dve veliki nadevani papriki se smejeta iz omake. Pomota? Naše finance ne prencesejo obeda preko enolončnice! Nasmehne se Miško: samo izvolite, to so naše hrvatske in bratske enolončnice. Seveda nam teknejo tudi z dvema obrokoma.

Zbor! Pot nas pelje ves čas po hrbtu Medvednice 1000 m visoko. Ogledamo si smučarsko kočo in nadaljujemo pot po senčni mehki stezi. Pridemo do male cerkvice, ki uživa mednarodni sloves. Njen strop je sestavljen iz enako velikih lesenih, umetniško izrezanih grbov vseh hrvatskih mest. Edini primer v Evropi. Ne dolgo zatem, že drugič

žigosamo naše legitimacije in to v sosednjem planinskem domu. Tudi tega zakriva gozd. Pred domom, ob poti, na malih jasah, povsod mrgoli izletnikov. Vendar vlada povsod tihota in mir.

Majhna vzpetina. Stojimo pod ca. 60 m visokim železnim stolpom najmodernejše konstrukcije. Miško pripoveduje, da so porabili za pleskanje tega velikana 16 ton barve. Vajeni razgledov iz naših gora, se nam razgled ni zdel obširen. Vrh stolpa niha. Nekateri mladinci so trdili, da se je vrh stolpa zato zamajal, ker ga je obtežil naš stari vodja s svojimi »100 kg in čez«.

S stolpa opazujemo nekaj naših najvnetejših mladincev na vlečnici, nekoliko pod vrhom. Kratka pot navzdol nas pripelje pred planinski dom Tomislav. Je to večja svojevrstna stavba, tudi skrita v gozdu. Do nje pelje avtocesta. Ogled, vpis, žigi, razglednice. V Zagreb se vračamo peš do tramvajske postaje.

Na kolodvoru pristrčno slovo od dragega vodiča Miška. Hitimo v vlak na običajni tirnici. Čas odhoda je mimo, mi pa še vedno stojimo. Seveda! Naš vodja je prezrl, da je tokrat stal vlak za Zidani most na drugem tiru. Staraostni pojavi, pustite me vendar že enkrat doma, je brundal naš dobri vodja. Vendar nam nezgoda ni vzela dobre volje in veselega razpoloženja. Sklenili smo, da se še ponovno vrnemo na obisk k planincem preko Sotle.

Na

Mojstrovko

Jožica Odlasek

Prve zvezde so se prižgale, ko smo izstopili na postaji v Kranjski gori. Nebo je bilo temno, gore so se nekoliko svetleje odražale na njem in nas vabile, zvezde pa so se mi zdele kot daljni svetovi, svetovi večnega hrepenenja. Hitro smo se vzpenjali v breg, v temi iskali bližnjice, malo govorili in morda prav vsi mislili na turo, ki nas je čakala naslednje jutro. V duši mi je bilo lepo in vse moje misli so bile tako čiste kot obrisi gora na obzorju. Navsezgodaj smo se odpravili, Gore so bile sive v jutranjem mraku, nebo pa globoko modro. Odločili smo se, da najprej pojdemo na Sleme. Sončni žarki so najprej pozlatili Karavanke, kmalu pa so že božali vrhove

svojih sivih, stoletnih prijateljev — Julijcev. Pot se je strmo dvigala, noge pa niso vedele za strmino. Hodile so, kamor jih je vodilo srce, to pa je hrepenelo vse više in više. Ko smo se bližali Slemenu, se nam je odprl čudovit pogled v dolino Male Pišnice, v daljavi smo videli Osojščico. In z enim samim pogledom sem objela prelepo zemljo onstran Karavank, ki bi morala biti naša, kjer živijo še naši ljudje in kjer se glasi še zvonka slovenska beseda. Grenko misli na ta del slovenske zemlje pa mi je zabrisal pogled na Jalovec. Zazdel se mi je kot dobri oče, ki gleda na svoje otroke in jih kliče. Vrh mu je bil pokrit s snegom, sonce je sijalo nanj, modro nebo se je odražalo nad njim, skale pa so vabile in mikale. Nenadoma sem pozabila na vse. Srce mi je bilo polno lepote in bila sem srečna. Kako malo je treba, da je človek srečen. Poleg Jalovca se je bobotil Mangrt in potem Ponce, pod mano pa je ležal Tamar. V svojem jesenskem ogrinjalu je bil lep in tih. Košček duše sem pustila na tem kraju.

Začeli smo se vzpenjati v severno steno Mojstrovke. Skale so bile mrzle in veter je pihal. Vzpenjali smo se vse više in više in zdelo se mi je, kot da hitimo, da pridemo na vrh, ki se je kopal v luči sončnih žarkov. Ko smo ga dosegli, se je odprl čudovit pogled: gore in nebo. V daljavi so se risali beli tritisočaki Visokih Tur z Velikim Zvonarjem na čelu, Karavanke so mamile s svojimi zelenimi vrhovi, Martuljkova skupina je ležala pred nami, gore okrog Triglava so se kopale v morju sončne luči, Karnijske Alpe so se videle v daljavi kot fata morgana, nad vsemi njimi pa je kraljeval simbol slovenske zemlje — Triglav. Pod nami se je razprostirala Trenta, se vila Soča. Tam zadaj za Krnom leži Vrsno, kjer je živel človek, ki je ljubil planine in nadvse njo — »krasno, bistro, hči planin«. Duša mi je bila prepolna. Kje je kdo, ki bi mu lahko dala vsaj kapljico te lepote? Kje je nesrečnej? Podarim mu kupico sreče. Težko sem se ločila od vsega tega. Z neizprosno močjo so me vabile gore in zdelo se mi je, da me kličejo in prosijo, naj za vedno останem.

Odpravili smo se v dolino. Gore so ostajale za nami. Čudno mi je bilo pri srcu in šinilo mi je v glavo: »Kaj, če jih nikoli več ne bom videla?« Odpodila sem temno misel, se še enkrat ozrla v mogočne čuvarje slovenske zemlje in potem strmela na cesto pred seboj. V mislih pa so mi zveneli Gregorčičevi verzi:

»Kar sreče sem na svetu užil
sem jo v mladosti cvetu pil,
sem pil vrh sončnih jo višin,
planine proste prosti sin.«

Ing. Hugo Weiss

Dne 20. marca 1964 je umrl v Ljubljani glavni tajnik Turistične zveze Slovenije ing. Hugo Weiss.

Pok. ing. Weiss prav gotovo zasluži, da mu tudi naše glasilo posveti v spomin nekoliko besed.

Njegova življenjska pot je pričela v Ljubljani pred 54 leti in ga je vodila preko Maribora na Dunaj, kjer je končal visoko šolo za svetovno trgovino. Leta 1931 je nastopil prvo službo v turističnem podjetju »Putnik« v Skopju. Od tedaj dalje je — z redkimi presledki med vojno in po vojni — služboval na položajih, kjer je imel opravka z razvojem

in napredkom našega domačega in mednarodnega turizma.

Vsi, ki smo ing. Weissa osebno poznali in smo imeli priložnost sodelovati z njim pri njegovem poklicnem delu, pa tudi v privatnih odnosih, žalujemo za njim, kajti redko naletiš na človeka takih osebnih kvalitiet, kot jih je imel pok. Hugo. Njegov značaj, ves prežet s humanističnimi odlikami, njegova odkritost, njegov iskreni odnos do prijateljev, znancev in sodelavcev je ustvarjal vedno tako razpoloženje, da nisi nikdar občutil dostikrat suhoparnega vzdusja dolgih sej in sestankov, ki jih je moral opraviti pok. Hugo v svojih prizadevanjih za hitrejšo in kvalitetnejšo rast in napredek našega turizma.

Ne bom na tem mestu opisoval truda in naporov, ki jih je ing. Weiss vložil v svoje strokovno delo. To bodo opravili njegovi ožji sodelavci. Ugotovim lahko samo to, da je bil Hugo velik strokovnjak v poklicnih vprašanjih in da je to strokovnost in pravilne poglede na razvoj našega turizma objavil v številnih razpravah in člankih.

Tov. Hugo pa je prav dobro vedel, da turizem ne pomeni samo letovanja ob morju ali pa bivanja v kateremkoli hotelu ali gostišču, vedel in zavedal se je, da so naravni pogoji v naši deželi izredno primerni, da se povežeta turizem in planinstvo v enotno fronto, ki bo lahko pripravila domačemu in tujemu turistu izredne naravne užitke in neverjetne rekreacijske možnosti. Ker je bil tudi mednarodno široko razgledan, je hotel svoje izkušnje iz ostalih alpskih dežel prenesti tudi na razmere v naši domovini. Imel je zato vedno dobro besedo in izreden posluš za sodelovanje med turistično in planinsko organizacijo, ker je vedel, da more tako sodelovanje samo koristiti tako razvoju mednarodnega posebno pa še domačega turizma, ki ravno v zadnjih letih kaže znake upadanja. To sodelovanje je hotel pok. ing. Weiss tudi praktično izraziti in izpeljati s številnimi koristnimi predlogi in akcijami, žal pa je izvedbo vseh teh zamisli prekinila njegova prezgodnja smrt.

Slovenski planinci smo dolžni ohraniti lep spomin in veliko hvaležnost sodelavcu in našemu prijatelju ing. Hugu Weissu.

F. Košir

občni zbori

PD BLED je imel občni zbor 14. marca 1964 v Društvenem domu, nedaleč od znane »Murke«, planinske postojanke na bregovih Blejskega jezera.

Društvo je imelo na ta dan 406 članov, 383 mladincev in 120 pionirjev, torej več kot polovico mladih članov. Odbor je delo porazdelil na propagandni, mladinski, markacijski in gospodarski odsek. Prvi in slednji sta imela največ dela z »Murko«, ki z delom svojega poslovnega uspeha omogoča razmeroma lep proračun mladinskemu odseku. AO in GRS na Bledu nimajo, za AO manjka pobude in organizatorja, GRS pa živi bolj na papirju.

Društvo je sodelovalo pri proslavi 70-letnice SPD, ki jo je organiziral gorenjski koordinacijski odbor.

PD Bled se po pravici ponaša s planinsko kočo na Lipanci. Kdor pozna svet, sredi katerega stoji, bo priznal, da je koča po legi ena naših najlepših, za smučanje pa ena najpomembnejših. Kakšen smuški svet je tam okoli po vrhah nad širinimi poključskimi gozdovi! Vendar poročilo o njenem delovanju ni preveč razveseljivo: Preročitveno zmogljivost je izkoristila komaj 5,05 %, torej precej pod že itak nizkim planinskim povprečkom. Imela je seveda izgubo, ki so jo pokrili z dobičkom »Murke«, boljše čase pa za kočo pričakujejo od ceste, ki da kani prodreti prav tja gor med macesne pod Lipanskim vrhom. Poleg Lipance imajo še bife na Straži, nekaj miniaturni blejski Rigi, opremljen z vertikalno »potegavščino«; ker je bife sredi Bleda, je bil saldo bifeja aktiven. Tako je društvo zaključilo svoj gospodarski račun s čistim dobičkom 23 683 din. »Murka« je ob prometu 19 154 386 (nočnine din 382 742) imela 660 856 din, Straža 289 547 din čistega dohodka, »Lipanca« pa 408 300 din izgube. Društvo je investiralo 1 051 840 din. Nadzorni odbor društva sodi, da je društveno gospodarstvo močno oviralo razmah ostalih dejavnosti, razen pri

mladinskem odseku, ki ga zvesto in požrtvovalno vodi tov. Staretova.

MO se je udeležil vseh planinskih mladinskih prireditvev, prirejal izlete, letoval v Rakovem Škocjanu in nastopil v javnosti ob raznih priložnostih ter društvo lepo predstavljal. PD Bled ima od 1. 1962 svojo društveno transverzalo, s katero je povezal Drago, Begunjščico, Valvasorjev dom, Vrbo, Jesenice, Pokljuko, Lipanco, Triglav, Triglavsko jezero in Komno. Prehodila sta jo mladince Milan Osterman in Branko Brodnik.

Občni zbor je bil slabo obiskan in obložen s skrbmi zaradi »Murke«. Navzoči niso bili zastopniki občine niti njeni politični predstavniki in tako je človek dobil vtis, kakor da se blejsko planinstvo osamljeno bori za svojo veljavo v kraju, ki predstavlja »Meko slovenskega turizma«, oddaljeno komaj dobrih 10 ur od vrha Triglava, sredi »rajske dežele«, ki ji je prirodno turistično valorizacijo s pesniško besedo jedrnato v renesančnih enajstereh zapisal Vrbence France Preseren. Jasno je, da za Bled in njegov turizem področje blejskega planinskega društva ogromno pomeni, za njegovo obogatitev, razširitev, uspeh in nadaljnji perspektivni razvoj. Meje PD Bled in TD Bled so iste, najtesnejše sodelovanje znotraj kraja in v razvoju komunke nujno in neizogibno. Občni zbor PD Bled bi moral biti za Bled dogodek v središču, ne na robu kraja in dogodkov. O tej najožji delovni in interesni povezanosti med turizmom in planinstvom smo si v načelu menda res že dolgo na jasnem, v praksi pa daleč vsakebdi, vsak na svojem bregu. Z »Murko« je PD dejanski turistični podjetnik. Ne bomo načenjali, koliko je to prav ali ne. Če občina na ta način dotira Lipanco in mladinski odsek, če drugače ne gre, smo zadovoljni s tem, če tudi naša načela govore zoper. Če taka planinska postojanka obstoji in je v planinskih rokah, potem bi pri njeni adaptaciji moral meriti sredstva okus, ki bi ohranil vse najlepše in najprisrčnejše, kar je hranil in prihranil do danes naš človek v ureditvi in uporabi predmetih notranjčine gorenjske hiše. Če bi se obnova notranjih prostorov sukala v to smer, bi postojanka najbrž ne potrebovala kaj prida neposredne propagande in bi verjetno dosegla še večji promet.

ČLANI KAVKAŠKE ODPRAVE 1963 PRI PREDSEDNIKU IZVRŠNEGA SVETA

Predsednik Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije tov. Viktor Avbelj je 10. III. t. l. sprejel člane naše kavkaške odprave tov. dr. Miha Potočnika, Antea Mahkoto, Lojzeta Šteblaja in Ljuba Juvana. Pri sprejemu so bili navzoči podpredsednik Skupščine SR Slovenije tov. dr. Marijan Breclj, podpredsednik Izvršnega sveta tov. Beno Zupančič, univ. prof. Boris Zihnerl, člani IS prof. Ludvik Gabrovšek, tov. Slavko Furlan in tov. Majda Gaspari, sekretar IS tov. Bogo Gorjan in šef kabineta tov. Stipančič. PZS sta zastopala F. Košir in T. Bučer. O uspehu odprave je poročal njen vodja tov. dr. Miha Potočnik, nato pa je s tov. A. Mahkoto komentiral 200 izbranih diapozitivov, naš fotodosežek v daljnem Kavkazu. Po poročilu se je predsednik IS tov. Viktor Avbelj s člani odprave dalj časa zadržal v prisrčnem razgovoru.

Sicer pa bi moral biti delovni program PD Bled tak, da bi z vsem svojim delovanjem vključil blejsko gorsko okolico v množičen obisk delovnih ljudi, mladine in turistov, in to tako, da bi pripravljaval materialne, športne, rekreacijske in psihološke osnove tudi za zimsko sezono. Samo ta, naslonjena na množične zimske športe, bo Bledu razširila in poglobila njegov pomen v jugoslovanskem in inozemskem turizmu. Zato je vključitev planinstva v središčno družbeno dejavnost v taki komuni, kot je Radovljica, nujna. V tem pogledu bi se morali več učiti od naših alpskih sosedov.

Še to: Med odborniki PD Bled je tudi tov. Oskar Delkin, kdo ga ne pozna! Bil je na občnem zboru navzoč. Lani je poteklo 40 let, odkar dela kot planinski odbornik. Občnega zbora se je udeležil tudi pisatelj Tone Svetlina, ki se je v slovenski književnosti uveljavil s svojimi lovskimi, planinskimi in partizanskimi novelami.

T. O.

10-LETNICA MARIBORSKEGA PD OBRTNIK, SEDAJ PD KOZJAK

Veliko je planinskih društev, ki so ali bodo slavila znatno višjo obletnico obstoja, vendar pa ni mogoče molče mimo tega jubileja, ker se ob njem spominjamo ne samo dolgoletnih želja mariborskega obrtništva, da bi imeli svoje društvo, marveč tudi delovnega poleta, nepretrgane rasti in velikih uspehov v letih po ustanovitvi.

Pred desetimi leti so se člani Obrtno nabavne in prodajne zadruge na svojem občnem zboru odrekli deležu, ki je znašal približno 600 000 din, in ves denar namenili novo ustanovljenemu planinskemu društvu. S tem dejanjem so pokazali veliko razumevanje za razvoj planinstva.

Predvsem je bilo treba povečati število članstva, obenem pa se je neprenehoma oglašala misel na gradnjo novega planinskega doma, ki naj bi, tako je želela večina članov, stal nekje ob severni meji, na Kozjaku. Za tako akcijo je bilo premalo sredstev, društvo je bilo celo brez svojih prostorov. Ko so se obrnili na obrtno zbornico, so tam sprejeli njihove težave z velikim razumevanjem: na voljo so jim dali dvorano, ravno tako pa je bilo mlado društvo deležno tudi gnotne podpore, sicer ne bi zmogli vseh težav in ovir. Takrat pa so se že odločili, kje bo stal planinski dom, pogodili so se z lastnico tov. Sorijevo in pripravljala dela so stekla. Leta 1956 so že slavili prvo delovno zmago: zgradili so vodovod. Gozdna parcela, približno 10 000 m², ki jo je tov. Šorijeva podarila planinskemu društvu, se je spremenila v veliko gradbišče. Samo stavbni les je bil pri roki. Člani upravnega odbora so delali z velikim elanom, obenem pa so iskali razumevanje in pomoč na vseh koncih. Gradili so namreč v lastni režiji. 1. maja 1961 je bil planinski

dom Kozjak izročen svojemu namenu. Obrtna podjetja in posamezni obrtniki iz Maribora in okolice so prispevali svoja obrtniška dela, zato jim je posvečena spominska plošča tik vhoda.

Čeprav je imel upravni odbor vsa leta več kot dovolj skrbi z gradnjo, se je ob tem društvo razveseljivo krepilo in razraščalo. Leta 1957 so ustanovili mladinski in alpinistični odsek, ki sta v 6 letih dosegla lepe uspehe in bila deležna tudi zasluženih priznanj. Mladi alpinisti PD Obrtnik so bili v minulih letih večkrat v tujih gorstvih, pozimi pa vsako leto vodijo alpinistično šolo. Letošnjo obiskuje veliko število tečajnikov — nad 30.

Mladinski odsek ima v raznih šolah več skupin, udeležuje se raznih tekmovanj, samostojno prireja vsako leto mladinski tabor, sodeluje pri GS, izdaja svoje glasilo »Gozdovi in stene«, na rednih sestankih pa si mladi planinci pridobivajo znanje, ki jim je mimo izletov in tur neogibno potrebno. PZS je izrekla MO PD Kozjak veliko priznanje s tem, da je njegov član ob 20-letnici AVNOJ slovesno izročil planinsko štafetno palico v Jajcu.

Na lanskem občnem zboru se je društvo preimenovalo. Letos šteje 689 aktivnih članov. Za požrtvovalno planinsko dejavnost je bilo nekaj članov deležnih tudi priznanj: dva člana PD Kozjak sta prejela zlati častni znak PZJ, trije člani imajo srebrni častni znak, nekaj članov pa je prejelo pohvale.

O DELU PD PTT LJUBLJANA V L. 1963 PA NEKOLIKO VEČ

PD PTT Ljubljana je mlado društvo, pa izredno delavno. Ima nekaj lastnih delovnih oblik, s katerimi se je znalo prilagoditi članstvu in ga navdušiti za gore in planinstvo. Zato o njegovem delu poročamo obširneje, da bi vzpodbudili ustanavljanje planinskih društev po delovnih organizacijah. Sodimo, da so taka društva ključ k intenzivnejšemu, uspešnejšemu življenju planinstva, saj neposredno vključujejo proizvajalca in upravitelja v vse telesno vzgojne, športne in kulturne dobrine, ki jih nudi planinstvo delovnemu človeku.

Društvo ima vzorno urejeno fototeko, pestro dokumentarično gradivo o delovanju društva v zadnjih letih.

Sklepe zadnjega občnega zbora je upravni odbor v celoti izvršil. Šibka točka v izvršitvi sklepov je še vedno izredno majhno število naročnikov na Planinski Vestnik. Po uradnih podatkih PZS imajo samo 53 naročnikov. Upravni odbor je sicer mnenja, da je naročnikov nekaj več, ker niso vsi člani naročali

revije preko društva. Zaradi tega je upravni odbor sklenil, da ob plačilu letošnje članarine ugotovi točno število in kdo so naročniki, da bi lahko novi upravni odbor izvedel široko akcijo za povečanje števila naročnikov. Tudi v letu 1963 je upravni odbor posvečal vso skrb nadaljnji organizacijski krepitvi društva. Število članstva se je ponovno dvignilo in sicer od 1312 v začetku leta na 1440 ob koncu leta ali za 9,7%. Danes je to društvo peto najmočnejše planinsko društvo v Sloveniji, takoj za velikimi društvi v mestih. Kljub velikemu številu članstva so imeli tesne stike s člani, bodisi na izletih, predavanjih, preko PTT Zbornika, predvsem pa po zaslugi planinskih skupin, ki jih imajo organizirane v vseh ptt kolektivih v Ljubljani, zunaj Ljubljane pa še v Celju, Kopru, Kranju, Novi Gorici, Novem mestu in Trbovljah. Vse skupine izven Ljubljane so imele svoje pododbore, ki so jih izvolile na občnih zborih svojih skupin in ki so popolnoma samostojno vodili te skupine, prirejali izlete, predavanja in druge prireditve. Najdelavnejše so bile planinske skupine v Celju, Novem mestu in Novi Gorici, poživeti pa bo treba delo planinske skupine v Kopru, ki je popolnoma zamrla. Ponovno se pripravlja tudi ustanovitev skupine v Kočevju. Ptt podjetja Celje, Novo mesto, Kranj in Nova Gorica so finančno podprla delo svojih skupin ter omogočila prevoze za izlete.

Odsek za gorska pota, ki ga je vodil tov. Peter Brunček, je med letom pregledal in popravil vse poti na področju Prisojnika in proti Trenti. Za material in prehrano članov, ki so izvršili to delo, je imelo društvo okrog 30 000 dinarjev stroškov, ne računajoč prevoznih stroškov z lastnim planinskim avtomobilom. Vse delo je bilo opravljeno prostovoljno in sicer 316 prostovoljnih ur. V ta čas je vračunano delo pri dvakratnem temeljitem popravilu poti od Tičarjevega doma do PTT koče, ki so jo razdeljali snežni plazovi in neurja.

Odsek za varstvo narave, ki je bil ustanovljen pred dvema letoma, je vodil v pretekli poslovni dobi Ivan Zabel. Delo odseka je bilo usmerjeno v varstvo gorske prirode, oziroma v propagando tega varstva in v izgradnjo gorskega botaničnega vrta-alpinetuma na Vršiču.

Izgradnja gorskega botaničnega vrta se je nadaljevala tudi v preteklem letu. Zadnji občni zbor je odobril za izgradnjo vrta 100 000 dinarjev, obljubljen denarne pomoči pa ni. Zaradi tega so izgradnjo vrta nadaljevali z lastnimi finančnimi možnostmi.

Lanska huda in dolga zima je poškodovala vso ograjo in potrgala žico, ki jo je bilo treba ponovno napeti in naravnati drogove. Zaradi popravila ograje je bilo zamujeno pomladansko sajenje cvetic. Pač pa so poleti pričeli pripravljati gredice, obračali so rušo ter od drugod prinašali zemljo črnico (42 samokolnic). Pripravljen je bil tudi skalnjak za rastline, ki rastejo po skalah.

V jeseni je bila izvedena večja akcija, z drogovi je bila pobrana žica, zvrta in shranjena v šupi, da je sneg ne bi potrgal. Prestavljena je bila cela trasa ograje in zmanjšana za toliko, da bo vrt zunaj snežnih zametov, da se bo spomladi lahko pričelo z delom čim bolj zgodaj. Nasajene so bile čebulice planinskih narcis.

Pri izgradnji vrta je bilo opravljenih 190 prostovoljnih delovnih ur, predvsem pa je treba pohvaliti načelnika odseka tov. Ivana Zabela ter mladince Franca Kogovška iz pošte Ljubljana 1 in Lojzeta Tuška iz OE TT Ljubljana. Delo propagandnega odseka je v letu 1963 upešno vodil načelnik odseka tov. Štefan Tepeš.

Organiziranih je bilo 16 raznih izletov s skupno 967 udeleženci ali povprečno 60 udeležencev na izlet. Prirejeni so bili na lažje pristopne gore, kot so Slavnik, Skalnica, Snežnik, Gorjanci, Krim, Janče itd. ter na težje in višje vrhove, kot so Kočna, Grintovec, Mojstrovka, Jalovec, Prisojnik, Golica itd. Stalna planinska izložba na Trgu OF je bila med letom 18 krat zamenjana s slikami izletov, prostovoljnih akcij in planinskimi motivi. Pred proslavo 10-letnice društva je bilo opremljenih vseh osem izložb z razstavo o razvoju društva od ustanovitve do danes. Izložbo so mimoidoči radi gledali.

O delu društva je bilo objavljenih 23 raznih člankov in 45 fotografij, in to 18 člankov in 45 fotografij v PTT Zborniku, 2 članka v »Delu«, 1 članek in 1 fotografija v »Sletskem listu« (PD PTT Zagreb), 2 članka pa v Planinskem Vestniku. S članki v PTT Zborniku so bili vsi člani društva sproti obveščeni o delu in akcijah, pri ptt delavcih, ki še niso člani društva, so pa objave v PTT Zborniku vzbujale veselje do planinstva.

V pretekli sezoni so priredili v Ljubljani že 7 predavanj, planirana so še tri. Predavajo znani planinski in turistični delavci, ki so člane v svojih predavanjih, spremljanih z barvnimi diapozitivi, popeljali v domače in tuje kraje in planine, celo do daljne Švedske, do Kilimandžara v Afriki in Tibeta v Aziji. Predavanja so bila dobro obiskana in znaša povprečen obisk nad 150 poslušalcev.

»Pohoda ob žici okupirane Ljubljane« se je skupaj udeležilo 7 petčlanskih ekip, od tega 5 mladinskih ekip in ena članska ekipa planinske skupine iz Novega mesta.

XI. zbora planincev poštarjev Jugoslavije, ki ga je v lanskem letu izvedlo planinsko društvo PTT Sljeme v Zagrebu in sicer na Vugrovcu pod Sljemenom od 4. do 7. julija, se je udeležilo 32 članov, ki so jih določile planinske skupine same, oziroma so bili v Ljubljani določeni na članskih sestankih. Poleg teh je na praznik Dneva borca obiskalo zbor še 40 članov. Zbora se je v celoti udeležilo okrog 200 ptt planinskih društev iz vse države in je bil zopet nova manifestacija bratstva in enotnosti naših narodov ter planinskega tovarištva med ptt delavci v naši državi. Prireditelj zbora je organiziral tudi razna tekmovanja, ki so se jih udeležili člani

vseh društev, ki so sodelovala na zboru. V streljanju z zračno puško je tekmovalo pet ekip društev, ki so zasedle prvo, drugo in četrto mesto. Med posamezniki so člani PD PTT zasedli prvo, drugo, šesto, sedmo in osmo mesto. V planinski hitri hoji so članice društva zasedle prvo in šesto mesto, člani pa peto mesto; v šahu so zasedli četrto mesto, v orientacijskem tekmovanju pa peto mesto. XI. partizanskega marša poštarjev planincev Jugoslavije, ki ga je v septembru 1963. leta organiziralo PD PTT Sljeme iz Zagreba po Hrvatskem Zagorju, se je udeležilo 6 članov. Za propagandni odsek so nabavili fotoaparatus, sanitetno torbico za prvo pomoč na izletih ter platno za projiciranje diapozitivov na predavanjih.

V letu 1963 je društvo proslavilo 10-letnico svojega obstoja in 10-letnico Poštarske koče na Vršču, obe proslavi pa je združilo s proslavo 70-letnice slovenskega planinstva in 20-letnice ustanovitve nove Jugoslavije. Po sklepu zadnjega občnega zbora bi morala biti proslava na Vršču. Ker pa je v dne, ko bi morala biti proslava, zadela strašna katastrofa Skopje, je upravni odbor proslavo odpovedal ter nakazal namesto stroškov, ki bi jih imel s proslavo, 100 000 dinarjev bratškemu PTT planinskemu društvu Skopje, ki je imelo ob potresu občutno materialno škodo. V proslavo 20-letnice nove Jugoslavije je društvo prevzelo del poti pri prenosu planinske štafete Triglav—Jajce za 29. november in sicer dan dolgo pot od Rakitne do Ribnice. Štafetno palico je preneslo 16 mladincev in mladink pod vodstvom tov. Kocija, društvo pa je organiziralo v sodelovanju s krajevnimi organizacijami in šolami slovesne sprejeme in proslave pri Gregorju, Sodražici in Ribnici. Fotodokumentacija se je v preteklem letu povečala za nad 200 fotografij izletov, raznih akcij, proslav in planinskih motivov. Na ta način je ostalo za vedno zapisano društveno delo. Društvo ima že 64 albumov fotografij in druge dokumentacije iz zadnjih pet let obstoja. Škoda, da je iz prvih pet let tako malo slik in druge dokumentacije. Še bolj se je povečalo fotografiranje z barvnimi diapozitivi ter imajo nekateri člani nekaj izredno lepih posnetkov. Dva člana sta pripravila dvojce samostojnih predavanj, s katerimi sta že, oziroma še bosta nastopila. Tov. Stanetu Koširju se je za vse opravljeno delo pri izdelavi slik treba posebej zahvaliti.

Dvaindvajsetim članom društva, ki so v letih 1958—1962 prehodili pot po slovenski planinski transverzali, se je leta 1963 pridružilo še šest članov: Ivan Trnovšek, Karl Paušner, Tončka Šenk, Greta Brecljnik, Jože Mihelič in Ivan Zabel, ki je že drugič prehodil to lepo slovensko planinsko pot. Zdaj hodi po tej poti kakih 80 članov, predvsem mladincev, med katerimi je na jesen vzelo na novo transverzalo knjižico okrog 30 dijakov iz šolskega centra ptt.

Zasavsko planinsko transverzalo so v preteklem letu končali člani Peter Brunček, Jože Vogrin, Alojz Poreber, Franc Hrstar, Tončka

Šenk, Anton Zagar, Ivan Trnovšek in Mitja Obreza iz Ljubljane ter Saša Hofbauer, Ivanka Okorn, Franc Horvat Štefka Horvat, pionir Igor Horvat, Anton Kriker in Albina Kriker iz Celja.

Planinsko transverzalo preko Medvednice na Hrvatskem so prehodili člani in mladinci Herman Vrečko, Greta Brecljnik in Jože Vogrin iz Ljubljane, Slavko Judež iz Novega mesta ter Stane Stiglic, Martin Podvratnik, Franc Radišek in Franc Oplotnik iz Celja.

Skupina Novo mesto šteje 97 članov, število članstva se je povečalo za 20. Priredili so 6 skupinskih izletov, ki so bili dobro obiskani. Trije člani so se udeležili zbora na Vugrovcu, dva sta sodelovala v štafeti Triglav—Jajce. Osem članov hodi po slovenski planinski transverzali, eden je prehodil transverzalo na Medvednici.

Skupina Celje šteje 156 članov, 14 manj kot v letu 1962. Zasavsko planinsko transverzalo je lani končalo sedem članov. Organizirali so 11 izletov z lepo udeležbo, med njimi izlet na Triglav z 20 udeleženci in na Peco s 30 udeleženci. Pet članov se je udeležilo zbora na Vugrovcu in vseh pet je prehodilo transverzalo preko Medvednice. Skupina je navezala prijateljske stike s PD PTT Tuzla ter jih obiskala, planinci iz Tuzle pa bodo Celjanom vrnili obisk.

Najmanjša skupina v Novi Gorici šteje 41 članov in je izredno dejavna. Organizirali so 12 izletov, med drugim na Triglav. V oskrbo so prevzeli planinsko pot v Trento.

Skupina Kranj šteje 100 članov. Zaradi bližine Ljubljane in ker je večina izletov organiziranih na področje Gorenjske, so se člani skupine udeleževali izletov matičnega društva. Člani te skupine so se pridno udeleževali prostovoljnega dela na Vršču ter pomagali pri oskrbovanju koče. Štiri člani so se udeležili XI. zbora planincev poštarjev na Vugrovcu, en član meddruštvenega sestanka PD PTT v Tuzli, 6 članov skupinskega izleta na Triglav, 6 članov pa hodi po poti slovenske planinske transverzale.

Poštarska koča na Vršču daje vsako leto čisti dohodek, ki je rezultat dobrega gospodarjenja in precejšnjega števila prostovoljnih ur članov gospodarskega odseka in drugih članov društva. Dobiček je bil doslej zdaj večji zdaj manjši, odvisno od sezone in pomoči ptt podjetij. Vseh 10 let obstoja koče in društva se je dobiček porabil za delo društva, oziroma se je prelival kot prispevek društva k članskim izletom, za stroške predavanj, za delo odseka za gorska pota, za dotacije mladinskemu odseku, za delo propagandnega odseka, za delo odseka za varstvo gorske prirode itd. itd.

Doslej se je koča vzdrževala s sredstvi rednega vzdrževanja in iz amortizacije, to pa ne bo več zadoščalo. Vse bolj se kaže potreba po razširitvi koče ali po gradnji nove v neposredni bližini sedanje. Promet na Vršču stalno narašča in so postale obstoječe kapacitete premajhne. V letošnjem letu se bo treba priključiti PD Jesenice pri izgradnji

vodovoda, gradnji transformatorja in kabliranju električnega in telefonskega omrežja. Formiranje lastnega investicijskega sklada, ki postaja nujen, pomeni odtegnitev precejšnjega vira sredstev za društveno dejavnost. Postavlja se vprašanje, kje dobiti manjkajoča sredstva, če hoče društvo zagotoviti enako široko dejavnost še vnaprej. V letu 1963 je znašal čisti dohodek koč na Vršiču 792 129 dinarjev, ki pa se je na koncu leta znižal na 135 830 dinarjev. Ta sredstva so šla za izlete, predavanja, XII. zbor planincev poštarjev in partizanski marš, štafeto Triglav—Jajce, delo mladinskega odseka, lanski občni zbor, proslavo 10-letnice društva, pomoč PD PTT Skopje ter še za razne druge manjše izdatke je bilo porabljeno 1 264 062 dinarjev. Dotacij je društvo prejelo 450 000 dinarjev in to od ptt podjetja Ljubljana in Skupnosti ptt podjetij. Od članarine je pripadalo društvu 142 203 dinarje, kar znaša skupaj z dotacijami 592 203 dinarje društvenega dohodka. S temi sredstvi ni bilo mogoče kriti vseh izdatkov in se je zaradi tega krila izguba pri društveni dejavnosti z dohodki koč. Najti bo treba nove vire društvenih dohodkov s povečanimi dotacijami ptt podjetij in skupnosti ter dotacijami iz občinskih sredstev za telesno kulturo. Če takšne pomoči ne bo in če se bo občni zbor strinjal za ustanovitvijo investicijskega sklada za izgradnjo Vršiča, bo sredstev za društveno dejavnost premalo.

novice iz mladinskih odsekov

OBCNI ZBOR MO PD RUŠE

Mladinski odsek PD Ruše je imel svoj redni letni občni zbor 23. februarja. Mladinski odsek šteje okrog 250 mladincev in 330 pionirjev, torej zelo lepo število. Odsek je sodeloval z vsemi MO KO Maribor in se redno udeleževal sej KO Maribor, kjer so razpravljali o skupnih problemih in skupnem prirejanju izletov v planine. Sodelovali so tudi z mladinskim odsekom Zrenjanin, s katerim imajo navezane stike že štiri leta in so letos skupno z Zrenjaninčani taborili ob Krnskem jezeru in jih vodili po slovenskih planinah. V propagandne namene so v jeseni priredili literaturo — propagandno oddajo »Pojdite z nami«, ki so se je udeležili tudi člani nekaterih drugih MO. Istočasno so priredili fotorazstavo. Sodelovalo je 80 fotoamaterjev s 50 deli. Urejali so tudi vitrino na vasi, pri tovarni dušika in v osnovni šoli. Izdajajo tudi svoj letni zbornik »Planinski razgledi«. Tiskajo ga v 500 izvodih. MO je pomagal PD pri razširjanju Ruške koč z delovno akcijo. Mladinci so uredili okolico koč in pripravili prostor za dozi-

davo. Pogoždovali so nad Smolnikom, delalo je 30 mladincev in pionirjev. Zbirali so tudi odpadni material ter si s tem prislužili nekaj denarja. Na svojem področju so tudi markirali nekatere planinske poti.

Mladinski odsek ima sedaj 38 vodnikov, od katerih jih je 11 aktivnih. Odsek bo skrbel tudi za prirastek vodnikov in predvsem gorskih stražarjev. 9 mladincev je tudi članov alpinističnega odseka, oz. pripravnikov, od katerih jih je po nekaj že članov, saj so opravili že nad 35 vzponov in so sposobni samostojno voditi navezo.

Podelili so tudi nekaj pohval zaslužnim planincem. Petim so pa izročili značke zasavske planinske poti. Trije so končali tudi slovensko planinsko pot.

Letos so ponovno podelili »vodniški cepin« najboljšemu vodniku tega leta. Lani ga je imel Franc Grušovnik, letos pa ga je zaslužen prejel Bogo Mrakič, ki je bil tudi načelnik MO.

V poletnih počitnicah so priredili precej izletov po Julijskih in Kamniških Alpah, Pohorju, Zasavju in celo izlet na Durmitor v Crno goro, ki so ga vodili Bogo Mrakič, Tone Cerar in Stanko Pogljajen. Priredili so tudi smučarski tečaj na Raduhi. Udeležili so se koroškega turnega smuka. Bogo Mrakič in Stanko Pogljajen pa sta bila tudi na delu republiškega turnega smuka čez Pohorje, vendar ga žal nista mogla spremljati do konca. Priredili pa so tudi precej korajžnih enodnevni in dvodnevni izletov, predvsem za šolsko in delavsko mladino. Da bi tudi socialno šibki otroci lahko hodili na izlete v planine, je Društvo prijateljev mladine dalo odseku 30 000 din.

Mladinci — fotoamaterji pa so poslikali že nekaj barvnih filmov in pripravljajo barvne diapozitive za predavanja.

Stanko Pogljajen

MLADI AO PRI PD RUŠE

Na našem drugem občnem zboru odseka dne 13. II. 1964 smo pregledali rezultate našega dela. Odsek šteje 8 članov ter 6 pripravnikov. V letu 1963 smo opravili 50 letnih vzponov od I. do V. težavnostne stopnje ter 10 zimskih pristopov na vrhove. V mesecu maju smo priredili svoj lastni turni smuk čez Julijce (Krma—Kredarica—Kornja—Krn—Vršič—Tamar), udeležilo se ga je 5 naših članov in pripravnikov. Priredili smo tudi lastno plezalno šolo. Odsek vodi od njegove ustanovitve ing. Jurič.

P. J.

OBCNI ZBOR MO PD PTT LJUBLJANA

V preteklem letu je vodil delo mladinskega odseka 7-članski odbor. V odboru so bili 4 mladinci iz šolske, 3 pa iz vrst delavske mladine.

Dne 31. decembra 1963 je imel MO 660 članov in sicer 144 pionirjev do 14. leta in 516 mladincev do 25. leta starosti. V primerjavi z letom 1962 je število članstva v letu 1963 poraslo za 16,82%. Iz Ljubljane in bližnje okolice je 445 mladincev, iz ostalih krajev pa 71; pionirji pa so skoraj vsi iz Ljubljane. Najmočnejšo mladinsko skupino imajo v šolskem ptt centru, kjer je bilo na novo vpisanih 84 mladincev. Uprava šole, predvsem tov. Zdečar, podpirajo delo MO.

Tudi lani je bila najbolj pestra izletniška dejavnost in udeležba na raznih planinskih akcijah. MO je samostojno izvedel 17 izletov s skupno udeležbo 166 mladincev in pionirjev ter 52 starejših članov. Cilji izletov so bili v različne kraje kot npr. smučarski izlet na Šar-planino v Makedoniji, na Durmitor, Triglav, Kočno in Grintovec, Mojstrovko, Slavnik in podobno. Od tega so imeli člani iz šole 5 samostojnih izletov in to na Plčšivec, Pohorje, Valvasorjev dom in Javorniški rovt, Liso in Travno goro.

Udeležili so se 8 raznih akcij s skupno udeležbo 67 članov MO. 20 mladincev je sodelovalo na 4 turnih smukih in sicer na Komni, od Triglavskih jezer preko Kanjavca in Vellega polja v Krmo, na Kaninu in v okolici Katarinc. Z udeležbo na turnih smukih so želeli navdušiti čimveč mladince za to prelepo planinsko dejavnost, ki pri nas žal ne uspeva. Vendar je tu potrebna brezhibna oprema, ki je zelo draga in je mladina ne zmore. Zlasti z nabavo smuči je težko, saj je danes nemogoče kupiti cenene, preproste smuči, ker jih nihče ne izdeluje. Ko je poleti mladinska komisija pri PZS iskala izdelovalca cenениh smuči, je dobila same negativne odgovore. Mladinci in zlasti pionirji so se številno udeležili društvenih izletov. 16-ih izletov se je udeležilo tudi 132 pionirjev in 149 mladincev. Pri udarniškem delu na Vršču je sodelovalo 39 mladincev, ki so opravili 649 udarniških ur.

Ako seštejemo vse udeležence — člane MO, ki so se kakorkoli udeleževali v planinstvu, je bilo v letu 1963 skupno 573 ali 89,11% vseh članov MO v gorah.

Na partizanski pohod »Ob žici okupirane Ljubljane« je MO poslal pet petčlanskih ekip.

Spominskega pohoda na Sutjesko, ki ga je izvedla OK PSJ v dneh od 28. junija do 6. julija 1963, se je udeležilo 9 članov.

XI. zbora planincev ptt Jugoslavije na Vugrovcu se je udeležilo 12 mladincev. Prav tako sta se 2 mladince udeležila XI. partizanskega marša planincev ptt Jugoslavije skozi del Hrvaškega Zagorja.

10 mladincev je sodelovalo pri prenosu planinske štafete Triglav—Jajce na odseku od Rakitne do Ribnice dne 14. novembra 1963. Prvič se je naš MO udeležil orientacijskega tekmovanja in sicer za »Pokal Jelovice«.

S petimi mladinci je odsek sodeloval na spominskem smučarskem pohodu na Veliko planino v počastitev obletnice SKOJ. Novembra pa so 3 mladinci sodelovali na pohodu po

»Po poteh II. grupe odredov«, ki je bil posvečen obletnici herojske poti II. grupe odredov. Ob slabem vremenu so prehodili pot s Krvavca preko Kamniške Bistrice in Velike planine do Črnica.

Mladinska skupina iz šolskega ptt centra je 25. decembra pripravila tekmovanje »Kaj več o planinstvu?« Tekmovanje je zajelo zgodovino slovenskega planinstva, poznavanje flore in domačih gora ter prosto točko. Sodelovalo je 10 mladincev, navzočih pa je bilo preko 100 dijakov.

Tudi v letu 1963 je bila vsa udarniška dejavnost usmerjena na Vršič in Prisojnik. Na več udarniških akcijah skozi vse leto je sodelovalo 39 mladincev, ki so opravili 649 udarniških ur.

Najbolj primerna in prijetna oblika vzgoje mladih planincev so planinska predavanja z barvnimi diapozitivi. MO je v šoli izvedel 3 samostojna predavanja, na vsakem je bilo preko 100 poslušalcev.

MO ima okoli 25 stalnih naročnikov PV. V letu 1963 je MO razpolagal z vsoto 152 559 din. Ta denar je IX. občni zbor odobril za samostojno razpolaganje MO. Denar je bil naložen v mladinski sklad, z njim pa je upravljala 3-članska komisija, imenovana od UO društva. Med letom se je sklad povečal za 2000 din in tako so razpolagali s skupno vsoto 154 559 din. Porabljen je bilo 154 079 din, ostalo je le 489 din. Največ denarja so porabili za izlete, turne smuke in razne akcije.

OBCNI ZBOR MO PD RADOVLJICA
20. 2. 1964 so imeli mladi radovljški planinci svoj občni zbor. Na njem so pregledali delo v preteklem letu in naredili načrt za letošnje sezono. V lanskem letu so naredili več izletov, tako na Begunjščico, Valvasorjev dom, Polhograjske Dolomite, Jalovec, Vršič, Triglav, itd. Preteklo leto so veliko sodelovali z gorenjsko koordinacijo mladinskih odsekov in se udeleževali njenih akcij: smučarskega izleta v Krmo, ki je bil združen s tekmovanjem v veslalomu, se je udeležilo 35 radovljških mladincev in so v tekmovanju imeli tudi največ uspehov. V Ribnem so v jeseni dosegli vsa prva mesta na orientacijskem pohodu za pokal Jelovice. V orientacijskem pohodu na Platu nad Reko so mladinci med 30 ekipami dosegli dobro 3. mesto. Sodelovali so pri Titovi štafeti, imeli taborjenje v Ribnem, itd. Društvu so pomagali pri pobiranju članarine in pri prostovoljnih akcijah na Roblekovih in Valvasorjevi koči. Kakor vsako leto so tudi letos priredili smučarski tečaj na Valvasorjevi koči. MK je njihovo uspešno delo tudi nagradila.

V letošnjem letu bodo skušali pritegniti čimveč najmlajših članov in se bolj ukvarjati z GS, saj so v okolici Radovljice nahajališča zaščitenege cvetja (Begunjščica, Draga).

Po občnem zboru so imeli predavanje o smučarskem tečaju na Valvasorjevi koči, ki je bilo spremljano z barvnimi diapozitivi.

Janez Pretnar

alpinistične novice

ZIMSKI TEČAJ GRS

Kljub muhasti in nekam nezimski zimi je komisija za GRS pri PZS tudi letos organizirala zimski tečaj. Tečaj je tekel od 16. do 23. februarja v prijaznem Domu pod Storžičem pod vodstvom starega znanca — kajpak Staneta Koblarja z Jesenic.

Obdal se je z dvema zdravnikoma, dr. Robičem in dr. Andlovcem, ter pritegnil številne inštruktorje, od katerih se zavoljo zadržka v tovarni ni mogel odzvati le tovariš M. Salberger.

Prve dni tečaja je nagajalo vreme; dež, pozel, pičel sneg in megla pa niso preprečili dejavnosti.

Na sporedu so bila predavanja iz prve pomoči, teorija in praksa boja s plazovi, tehnika reševanja in transporta, improvizacije, pomen preventive.

Sredi tedna je zapadlo nekaj novine, vrhovi so se zalesketali v deviško beli odeji. Tečajniki z inštruktorji so se podali na Javorniško planino in na V. Javornik, odkoder je prekrasen razgled na vrhove od Košute do Stola, na Storžičevo skupino in večji del Kamniških Alp.

Vajam v smučanju se je pridružil uspel nočni alarm. Tečajniki so vadili še sondiranje na plazu, ki pa je bil — žal — trd in zaledenel. V nedeljo so tečajniki po sobotnih izpitih pričevali vajam lavinskih psov. Jeseniška Činč in Črt sta zaplodila že vrsto sposobnih psov — reševalcev. Tudi trd sneg in hud mraz nista preprečila, da bi večše živali ne našle skritih predmetov in prostovoljcev. Z uspehom smo lahko zadovoljni, saj so psi odkrili »ponesrečence« zelo hitro. Prizadevanja Cveta Jaklja in Naceta Horvata z Jesenic že dajejo sadove. V lepem nedeljskem popoldnevu se je 16 tečajnikov razšlo. Odšli so v Prevalje, Bohinj, Kranj, Ljubljano, na Jesenice in v Tržič, odkoder bodo opravljali svoje človekoljubno delo, če bo tako zahtevala potreba.

Ing. P. Šegula

OBČNI ZBOR AKADEMSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA

Že ob začetku občnega zbora, ki ga je otvoril predsednik APD, je bilo čutiti, da v društvu ni vse tako, kot bi moralo biti.

Zadnji občni zbor je bil 11. I. 1962. Od tedaj pa do 20. II. 1964, to je do letošnjega XIV. občnega zbora, sta pretekli torej dobri dve leti. Kaj je bilo temu vzrok?

Pomanjkanje starejših in na splošno velika fluktuacija članov, stalno menjavanje odbor-
nikov, težave s študentskim planinskim domom v Tamarju in ne nazadnje zanemarjena administracija in knjigovodstvo ter po-

manjkanje finančnih sredstev. Vse to je bilo čutiti ob poročilih predsednika in tajnika. Že tako nizko število članov (808 članov) je padlo lani na 584, upravni odbor društva pa z 11 na 9 članov, med katerimi pa je bilo že skoraj pol novih. Propagandna dejavnost je šepala, predavanj in izletov je bilo malo, prav tako tudi stikov s študenti, ki bi morali tvoriti jedro društva.

Šele poročilo alpinističnega odseka je vneslo med 66 navzočih članov nekaj več vedrine. Kljub težavam v društvu beležijo alpinisti še vedno precej uspehov. Obe leti (1962 in 1963) je bilo več ko po 300 vzponov in to ne lahkih (v preteklem letu jih je bilo npr. kar 51 pete in 29 šeste stopnje), število članstva pa je variralo okoli 40, poleg številnih pripravnikov. Le nekaj odsek še vedno moti, majhna zimska aktivnost. VTK memorijala pod Jalovcem, ene naših zadnjih smučarskih prireditvev, se je lani udeležilo kar 87 tekmovalcev, med njimi tudi 6 iz JLA. Kot priprava na to tekmovanje je društvo organiziralo tudi prvenstvo AO s prostim spustom s Kotovega sedla. Organiziran je bil samostojen tabor v Martuljku, zimski tečaj na Korošici, plezalna šola.

Poročilo AO je bilo priključeno še poročilo ekspedicijskega komiteja in tehnične komisije. Tudi ta dva organa sta opravila svoj obstoj. Odprava v Ande je bila že pred odhodom; organizacijsko in tehnično je bilo vse pripravljeno. Obljubljena so bila finančna sredstva (od tega za raziskovalno delo 1 200 000 — iz Sklada Borisa Kidriča), pa tudi devize smo že našli. Le da se je pri njih zataknilo! Sekretariat za finance v Beogradu jih ni dovolil izrabiti in odhod je moral biti odložen. Letošnje leto pa je prineslo nove upe in nove načrte, tako da bo morda že konec leta odplula ladja z našo prvo odpravo. Tehničnih komisij, vsaj takih, ki bi se ukvarjale s problemi alpinizma in planinstva, pri nas ni veliko. Ena takih pa je pri APD. Res da so njeno delo opravljali bolj nekateri pojedinci kot komisija kot celota, toda uspehi so vidni; pred njo pa je tudi še mnogo nalog. Tudi mladinski odsek se ni mogel pohvaliti. Nekaj skupin po šolah je bilo povsem opuščenih, ostale pa so le životarile. Nekaj izletov in predavanj, pa v I. 1962 smučarski tečaj, to je bilo skoraj vse, čeprav je odsek nekaj dosegal izredno lepe uspehe.

Diskusija o poročilih je pokazala, da le ne gre obupati. Res si članstvo še ni povsem edino v tem, ali naj dom v Tamarju obdrži ali ne, zato pa je enotnost v tem, da je treba pritegniti mladino in za to poiskati specifične poti, ki ne bodo skrbele le za rekreacijo, pač pa tudi za pravilno vzgojo.

V novi UO APD so bili izvoljeni večinoma starejši člani, ki so v društvu že delovali. To daje upanje, da bo v novem obdobju delo ponovno zaživele, društvo pa zavzele v naši organizaciji nekdanje mesto. Po občnem zboru je dr. Miha Potočnik pokazal še okoli 200 diapozitivov lanske odprave na Kavkaz.

F. Savenc

iz planinske literature

PLANINE OB MEJI, društveni letopis 1963, uredil Franc Vogeljik, opremil Stefan Šnuderl, izdalo PD Maribor-matica 1963.

Mariborski planinski letopis ima že kar utrjeno tradicijo. Matično mariborsko planinsko društvo z njim razodeva smisel za kulturno vsebino planinstva in nadaljuje z delom, ki ga je vzorno uveljavil delovni planinski team »fanatikov« pod vodstvom ing. F. Degna, ko množi naš fond planinske književnosti. To nalogo so šteli za eno od bistvenih naši narodni buditelji in stebri slovenskega narodnega gibanja v prejšnjem stoletju: zaradi planinstva in njegove prosvetno-vzgojne moči, zaradi prebuje in obrambe slovenstva in zato, da bi tudi na tem področju dohiteli druge bolj razvite narode in se med njimi tudi s to in tako tvornostjo uveljavili.

Zato je treba s priznanjem pospremiti to planinsko publikacijo, poudariti njen propagandno-vzgojni in prosvetno-izobraževalni pomen ter ga — ne nazadnje — postaviti za zgled drugim našim močnejšim društvom, ki se te kulturne dolžnosti premalo ali nič ne zavedajo. Povedati pa je tudi treba, da je taka publikacija sicer skromna, a živ in trdoživ opomin, da mora naša osrednja planinska organizacija energično nastopiti s premišljenim založniškim programom in vztrajno skrbeti za našo planinsko in planinsko-turistično književnost.

V pričujoči publikaciji nastopajo znani sodelavci mariborskega planinskega glasila: Ivan Šumljak je napisal jedrnat uvod, s katerim je opozoril na 70-letnico slovenskega planinstva. Mirko Soštarčič, ki vodi komisijo za varstvo narave pri PZS, nadaljuje s kritičnim pregledom našega dela za varstvo narave, opirajoč svoje trditve in zahteve na načela in prakso, ki se je uveljavila v bolj razvitih državah, na vsak način članek, ki bi moral najti svoje mesto v glasilu z večjo naklado, saj je pravi učbenik za gorske stražarje, zanimiv pa za slehernega ljubitelja narave. Smiselno ga dopolnjuje članek o Rdečem bregu, malo znani pohorski znamenitosti med Velko in Radolno, severno od Sv. Lovrenca. Tudi ing. Tinta je v mariborskem glasilu že nepogrešljiv zagovornik prvobitnega gozda, njegovih posebnosti in skrivnosti, tako malo znanih površnemu izletniku. Danica Ževart pa se s svojim bogato razgledanim člankom zavzema za ohranitev ljudske kulture, ki ima svoje torišče v koprivških saminah. Naj opozorim na manj znani podatek, da je najvišja slovenska kmetinja Jekl (1331 m), medtem ko smo doslej navajali Bukovnikovo (1325 m) na solčavski strani pod Grohotom. Iz razprave ing. Franja Pahernika Šajke in splavi na Dravi (1962) je ponatisnjeno poglavje o po-dravskem splavarstvu, zanimivo za bralca,

ki bi se rad kaj naročil in razpoznal »ob zgodbah star'ga časa«. Naslednja dva članka govorita o pohorski smučariji, prispeval ju je Velimir Zavrnik, sledijo prispevki sodelavnic, ki so tudi sodelavke našega glasila Smiljane Škerjanc, Nuške in Grete Purkeljc. Danica Ževart je pred »Kroniko« še zapisala nekaj spominov popularnega planinskega oskrbnika Ivana Sevnčnikarja (naj pripomnim, da je »Mulda« na Golteh zapuščina celjske nemške in nemčurske smučarije, medtem ko je uveljavljeno ime podgoltskih ljudi »Hlevišča« ali tudi »Na Muravah«. Seveda tudi »Mulda« sem in tja še straši, čeprav smučarije tam zdaj ni več toliko kot v Sevnčnikarjevih časih).

V »Kroniki« je na treh straneh zbrano tisto, kar obeta skromni podnaslov publikacije. Vsekakor je tak tiskan letopis javno opozorilo na delovanje društva, obenem pa tudi napotilo in še vzpodbuja k razmišljanju o vsebini in obliki planinstva v tako pomembnem društvu, kot je mariborsko. Med drugim so tu zapisane stvari, ki so društvu v čast, predvsem pa tistim odbornikom, ki so jih spravili na dan: razstava slovenskega planinskega tiska v Študijski knjižnici, razstava planinske fotografije, 45 planinskih predavanj in 14 organiziranih izletov s 371 udeleženci, za katere ima največ zaslug prof. Ivan Šumljak. Omembe je vredna tudi naklonjenost lokalnega dnevnika »Večera« planinski stvari, opozorilo vsem planinskim društvom pa je delovni program društvene komisije za smučanje. Skratka: za vsakega, ki živi s planinstvom in diha zanj, prijetno in poučno branje.

T. O.

razgled po svetu

VILÉM HECKEL postaja fotograf št. 1 v alpinističnih krogih. Njegove posnetke imenuje Hiebeler triumf črno-bele fotografije. Eno takih je prinesla četrta številka njegove revije »Alpinismus« pod naslovom »Podoba meseca«. Slike v resnici odlikuje mojstrsko zajeta atmosfera v kavkaškem bivaku v Bezengih. Poglavitna vrednota Heckelovih fotografij je pristnost občutja in neprisiljena poza njegovih »manekenov«.

PREMAGANI VRHOVI je naslov sovjetskemu periodičnemu almanahu. Naslov ni ravno po našem okusu, vsebina pa je za Evropo zanimiva, saj predstavlja almanah povzetek sovjetskega alpinizma od l. 1958 do 1961. L. 1962 je izšel tudi Kropfov vodnik po zapadnem Kavkazu v 5000 izvodi in stane 28 kopejk, žal ne v žepnem formatu.

PAINE se imenujejo markantni stolpi v Patagoniji, visoki komaj 2700 m, vendar spadajo med najtežje dosegljive vrhove posebno zaradi ekstremno kočljivih vremenskih razmer. Poročali smo že, da so bili lani tam v gosteh tudi Angleži. Bonington pravi, da sta jim najbolj lezla v kosti vihar in mraz. Ker je zadnjih 600 m treba plezati v skrajni ekspozi, so sunki vetra lahko usodni. Pet tednov so čakali na lepo vreme, a veter je popustil le dve uri. Sotori jim niso mogli koristiti, zato so za višinske tabore uporabljali prenosni montažni bivač z lesenim skeletom, imenovali so ga »Hotel Britannico.«

ČEŠKI ALPINIZEM se uspešno razvija. Čehi ne zanemarijo prodora v svet in se poslužujejo vzajemne zamenjave celo z Marokom. Maroške naveze pod vodstvom dr. Alamija so bile lani v Visokih Tatrah, češke pa so obiskale Visoki Atlas. Tudi v Estoniji je oživilo alpinistično jedro, ustanovili so sekcijo, ki šteje 130 oseb. Vadijo se, kakor pri Maršillu, na obalnih pečinah, izbranci pa gredo že tudi na Kavkaz.

Poljski speleologi pa so se sporazumeli s Kubanci in na Kubi preiskali 13 jam v Sierre de los Organos. Mapirali so 21 km rogov in odkrili 13 km neznanih. Našli so ostanke tabora pobeglih sužnjev izpred 200 let.

NEMŠKI INSTITUT ZA RAZISKOVANJE INOZEMSTVA, ustanovljen pred leti v Münchenu, bo letos poslal sedmo odpravo v Himalajo. To bo prvi poskus vzpona v Himalaji pozimi, to je v arktičnih razmerah. Ekspedicijo imenujejo »Rupal« in bo preizkusila vso nemško opremo, pripravljeno za odpravo na južni tečaj, ki so jo zaradi finančnih vzrokov odgodili. Nemci bi s to himalajsko ekspedicijo radi preplezali 4500 metrov visoko južno stran Nanga Parbat, najvišjo steno na svetu. Udeleženci so mladi, nova imena, nekaj je seveda izkušenih mož, vodil jih bo dr. Karl Herrligkoffer: Albert Bitterling, Hans Wörndl, Erwin Bamberg, Plangger, Reinhold, Lapp in Obster. Dnevnik, kakor je v načrtu, je takle: 31. jan. 1964 gre tovor iz Münchena v Genovo, 17. febr. prispe v Gilgit, v treh, štirih dneh prispe ekspedicija v dolino Rupal v bazni tabor (3800 m). 4. maja 1964 se ekspedicija vrne v München. S finansiranjem imajo težave, pomagajo si s pozdravnimi dopisnicami (10 DM), ki bodo opremljene s posebno pakistansko znamko, prinesle pa bodo pozdrav in podpise vseh sabibov in prstne odtise šerp. — Te dni smo izvedeli, da ekspedicija ni uspela.

DHAULAGIRI II v centralnem Nepalju je bil cilj avstrijske ekspedicije, ki jo je l. 1963 priredila Avstrijska himalajska družba. Vodil jo je 24 letni Eidher, njegov namestnik je bil zdravnik dr. Kubiena, člani geolog dr. Fuchs, geograf H. Fischer, alpinistični team pa so tvorili Gstrein, Kulhavy, Huber in Weissensteiner. Cilj alpinistov je bil najti dostop na Dhaulagiri II, III, IV in V s se-

vera. To so poskušali že Angleži in Japonci, a brez uspeha. Avstrijci so prišli do višine 6000 m, imeli pa so velike težave zaradi pogostih snežnih metežev in pomanjkanja nosačev. 7. febr. 1963 so šli iz Dunaja in šele 15. maja so na 6200 m pod Dhaulagirijem II namestili tabor IV. V naslednjih dneh so dosegli 7000 m. Naprej niso mogli, ker so jim zboleli šerpe, pa tudi vreme jim je ukazalo vrnitev. 21. avg. 1963 so se vrnili na Dunaj. Ugotovili so, da je veriga Dhaulagirijev s severa sicer pristopna, vendar je treba bazni tabor postaviti višje in imeti več nosačev.

MED ZEMLJO IN NEBOM je naslov knjigi, ki jo dobite tudi v naši centralni planinski knjižnici. Napisal jo je Gaston Rebuffat, ki je po njej posnel tudi film, s katerim potuje po Evropi. Ze knjiga s svojimi ilustracijami predstavlja izreden dosežek v ponazarjanju gorskih lepote, kaj šele film! Nemcem ni bil všeč njegov romantično-sentimentalni odnos do gora, češ, nekoč je bilo to značilno za Nemce, zdaj pa, po drugi vojni, to ni več. Kdor bi v Nemčiji Rebuffata v tem posnel, bi bil smešen. Film je sijajen, ni pa velik po svoji umetniški strani, čeprav je vodil kamero Tairraz. Je le ilustracija, slika k nekemu predavanju, ki je sicer lahko dovršeno, filmu pa jemlje možnost, da bi se v resnici razvil. Umetnik se z delom predstavlja, ne odkriva.

ANGLEŠKI PLEZALCI so se v zadnjih letih spet pojavili v najtežjih alpskih smereh, tako da lahko v določenem smislu govorimo o renčanskih angleškega alpinizma. Dober je njihov povpreček, imajo pa tudi plezalski vršiček, ki je kos modnim najtežjim smerem v Zapadnih Alpah, dobimo jih pa tudi v Karwendlu, Wilder Kaiserju in v Dolomitih. Zmogli so Bonattijev steber, Eiger, Punta Tissi, Laliderer in direttissimo v Predigtstuhlu. Kaj pa počno ameriški ekstremisti, smo pa že poročali. V El Capitanu so petkrat bivačirali stoje v stremenih! V dobro pa je treba zapisati, da televizija in časnikarija pod El Capitan ni navalila.

HRIBOVSKO PREBIVALSTVO v francoskih Alpah narašča, pravi Germaine Veyret — Verner v La Montagne 1963/XII. Optimizem je sploh značilen za francosko populacijo zadnja leta. Stetje v l. 1962 ugotavlja stalno naraščanje rodnosti in upadanje smrtnosti, ugotavlja pa tudi, da se v severnih francoskih Alpah procent prirastka stalno veča. Vendar ne povsod: Kmečka zaselja v visokih hribih se še naprej depopularizirajo, medtem ko naraščajo zimski športni centri, širna področja sredogorja pa še iščejo svojo smer v prihodnost. Alpe stoje pred velikimi spremembami v prebivalstvu, zato niso odveč študije o gibanju prebivalstva, ki gre mestni civilizaciji v velikih višinah nasproti. To gibanje na nekaterih sektorjih ni mogoče ustaviti, bo pa treba zagotoviti velike cone tišine v tem gorskem urbanizmu.

Druga svetovna vojna pomeni v demografiji francoskih Alp prelomnico. L. 1906 je bilo tu 920 000 prebivalcev, l. 1962 1 031 279, od tega 731 000 v severnih francoskih Alpah. Po Raoulu Blanchardu gre za tisto alpsko in predalpsko področje, na katerem so človeški in gospodarski odnosi ozko povezani z gorami. Do l. 1946 je posebno v južnem delu francoskih Alp prebivalstvo upadalo, po l. 1946 pa je povsod začelo naraščati, sprva zmerno, po l. 1954 pa vedno hitreje, tako da je v severnih Alpah od 827 628 v l. 1954 do l. 1962 naraslo na 953 203, torej za 15,1 %, nekoliko nad francoskim povprečkom. Prirastek ne poteka samo iz rojstev, ampak tudi iz močnega priseljevanja. Sodiijo, da so trije departmani Haute Savoie, Savoie in Isère v 8 letih sprejeli 60 000 priseljencev iz vseh krajev Francije. Priteguje jih lepa narava s športi, ki jih omogoča, še bolj pa najkvalitetnejša industrija v najdostopnejših in najbolj urbaniziranih dolinah. V prebivalski aglomeraciji okoli Grenobla je od 48 810 priseljencev zajel 32 062 Grenoble sam. V istem času pa so se kmečke občine še nadalje praznile.

To je bilo posebno vidno od l. 1954 do l. 1962, predvsem v sredogorju v Préalpah in južno od Grenobla. Kljub nekaterim turističnim centrom se je držal samo Vercors, medtem ko so kraji Chablais, Giffre, Bauges in Chablouse podlegali pravi »hemoragiji« in izgubljali od 18 % do 7,3 % prebivalstva. Upadanje je šlo zgolj na račun izseljevanja, saj je bilo rojstev 15 let vedno več kot smrti. Izseljujejo se mladi ljudje, to pa jemlje življenje kmečkim občinam, ker jim v hitrem tempu niža število rojstev, niža število prebivalstva pod neobhodno potrebni minimum (300), večja procent starejših in starih ljudi in manjša procent mladih. V departmanu Haute Savoie je bilo l. 1876 205 občin s 500 do 2000 prebivalcev, l. 1962 komaj 111. L. 1867 so našli 30 občin z manj kot 300 prebivalci, l. 1962 102 taki občini. To izseljevanje ni potekalo samo zaradi privlačnosti mest, marveč je v glavnem vzrok to, da se majhna, vedno manjša posestveca v moderni mehanizirani civilizaciji ne morejo več obnesti. Veyret — Verner pravi: »Kmečko stisko v hribih bomo rešili samo z živinorejo in s pridobivanjem specifičnih prvovrstnih pridelkov, vendar z novimi prizadevanji za kooperacijo in organizacijo«. Povprečna starost kmetov je visoka (večkrat nad 50 let), mladi kmetje pa večajo prebivalstvo industrializiranih dolin ali novih zimskošportnih centrov. Demografsko so se močno razširile doline in mesta z močno razvijano industrijo, predvsem z metalurgijo visoke kvalitete (soteska Grenoble, soteska Arve de Salanches, soteska Annecy, kjer je prebivalstvo naraslo od 22,7 % do 40 % od l. 1954 do l. 1962). Urbanizacija se je v teh okoliših v teh letih izvršila v različnih oblikah. Zdaj živi tu 49,9 % prebivalcev v krajih nad 2000 prebivalcev (l. 1954 samo 41,3 %). Istčasno pa v obližju teh novih aglomeracij rastejo zimskošportni centri, nekaj komplementaren pojav. Ti centri dobro živijo prav

zato, ker so blizu mest, saj odtod prihaja v centre glavni del konzumentov.

Absolutna številka porasta stalnega prebivalstva v turističnih centrih seveda ni tako velika. Tako letovišča kot zimovišča ali pa kraji z obema sezonoma sprejemajo impozantno število sezonskih prebivalcev. Če sodimo po zelo enostavnem pokazovalcu, dnevnih konzumaciji moke, taki kraji v sezoni popetorijo ali celo podesetorijo svoje prebivalstvo. Pa tudi absolutne številke so zanimive: La Clusaz, ki se je komaj začel razvijati, je od l. 1921 do l. 1962 narasel od 839 na 1171 prebiv., Mégève od l. 1954 do l. 1962 pa za 27,68 %, Chamonix za 34,11 % (od 7643 l. 1954 na 9587 v l. 1962), St. Gervais je v istih osmih letih pridobil 614 prebivalcev. Občine v območju Mt. Blanca imajo zdaj 15 624 prebivalcev, od l. 1861 so prebivalstvo podvojile. Toda Chamonix obravnavajmo posebej. Proces naraščanja prebivalstva je tu povsod šele na začetku, se šele izpolnjujejo turistični plani v celi vrsti krajev. Flaine bo razpolagal z 9000 posteljami, Tarentaise z 20 000 v treh krajih, ne glede na to, da Courchevel že ima 7000 postelj. V 20 letih bo imela Tarentaise 80 000 postelj, kar pomeni 100 000 dodatnih prebivalcev za nekaj smučarskih mesecev. Kaj to pomeni za bodočo urbano civilizacijo teh gorskih krajev, kaj cest, telekomunikacij ipd.!

Ti kraji gredo torej časom »urbane civilizacije« v gorah, časom urbanizma v gorah naproti. Ob simpatičnih počitniških hišicah, raztresenih že dalj časa po hribih, rastejo veliki hoteli, trgovine, najrazličnejše nepremičnine za bivališča, večji del gradene z dvomljivim okusom. V naglici se določajo smučišča v višinah nad 1500 m v bližini novih naselij. Težko je govoriti še o »modi«, če pa je val smučarije vsako leto večji, če smuča ne samo mladina, ampak tudi »starina«, če je evakuacija mest tudi pozimi vedno bolj potrebna zaradi stika človeka z naravo. Gorata pokrajina se opremlja za to, se zelo hitro spreminja, tako da ji je ogrožen prvotni smisel, da se trpinčeni mešan v njej sprosti, doživi »dezintoksacijo« in spremembo. Zato je alarm varuhov narave razumljiv. To ni alarm zoper »vrnitev k naravi«, ki si ga vsi želimo, marveč skrb za to, da bi gora v južni civilizaciji mogla odigrati svojo vlogo. Jasno je, da to ni krik zoper ugodnosti, ki jih nudi mehanizacija, vendar je treba najti pri tem določeno mejo in ne premeščati ravninski urbanizem in njegove sporne metode v gore.

Alpe stoje pred odločilno prelomnico v svoji demografski, ekonomski in socialni zgodovini. Emigracija kmetov se nadaljuje, vendar je dosegla svojo zgornjo mejo, priseljujejo pa se industrijski kadri, številnejši od izseljenih kmetov, pridružuje se sezonsko vseljevanje smučarjev in turistov. Aristokratskemu letnemu turizmu v večjih centrih se je pridružil številnejši — zimski. Individualne kmetije se opuščajo in nadomeščajo z bolj organizirano intenzivno agrikulturo in kva-

litetno industrijo. Alpska pokrajina dobiva novo podobo. Vhodi v alpske doline se hitro industrializirajo, tu rastejo večja in manjša mesta. Predalpski masivi okoli teh, ki imajo manj pogojev za smučanje in alpinizem, se naglo depopularizirajo in pričakujejo, da se bo ob vaškem življenju le razvil tudi turizem ali pa, da bo vse skupaj prekrila gozdna samotna. Velike notranje transverzalne doline s svojimi elektrocentralami in elektro-metalurgijo in kemijo v svojem razvoju stagnirajo in bodo morale misliti na preusmeritev svojih dejavnosti. Visokogorje, kraljestvo ledu, pečine in snega stoji pred svojo veliko »usodo«, povezano z vsem ostalim alpskim svetom, z ostalo Evropo in z urbanizacijo v Evropi sploh.

Zato razmišljajmo o specifičnem urbanizmu gora in zavarujmo znotraj njih velike cone, ki bodo v resnici kraji dezintoksacije, sprostitve in razmišljanja o jutrišnjem svetu. Bodimo optimistični, obenem pa budni. —

Francoski avtor za mali košček naših Alp ne more biti prerok. Določena adaptacija njegovih misli pa je ali pa vsaj — bo prejkone potrebna tudi pri nas.

RAZSTAVA PLANINSKE LITERATURE je tudi v programu 70-letnice našega planinstva, žal, še neuresničena, ker čakamo na istočasno razstavo »Gora v podobi«. »Tudi« pravimo zato, ker smo v začetku l. 1964 v švicarskem planinskem glasilu brali, da je tako razstavo priredila centralna biblioteka v Zürichu. V Švici intenzivno goje tudi planinski pejsaž. Tudi v jubilejnim letu so imeli Nyfclerjevo razstavo s to tematiko, tradicijo tega slikarstva pa so počastili tudi z imenitno publikacijo, o kateri bomo še poročali. Ob jubileju SAC je glasilo telesne vzgoje, uradni organ švicarskih telesno vzgojnih, telovadnih in sorodnih organizacij pisalo, da je planinstvo za telesno kulturo nepogrešljiva vrednota, osrečujoča, zdrava, vedra in smiselna.

SAMO PREVENTIVA je učinkovito sredstvo zoper nesreče v plazovih, tako sklepa IKAR (Mednarodna komisija za reševanje v gorah). 85 % vseh plazov sprožijo smučarji sami in samo 20 % zasutih si ohrani življenje, če je reševalna služba pri roki vsaj v prvih dveh urah, potem ko je sprožila maso svojih šiber bela smrt. Zato predlaga IKAR, da morajo koncesije za žičnice in vlačilke vsobovati tudi vse ukrepe za reševalno službo na pistah in okoli njih.

UMIK LEDENIKOV zaznamujejo že več let. Mi jih v naših domačih Alpah nimamo na pretek, a še o teh dveh, ki uživata precejšnjo popularnost, zadnja leta ne pišemo več. Tisti pod Skuto obrača svoje razorano lice v svet, ki nam je zadnja leta težje pristopen, je pa gotovo eden najbolj zanimivih v vseh Alpah, saj sega do višine 1700 m (stalna plaznica Pod Podami pod Planjavsko Babo je celo v višini 1000 m neuničljiva). Iz Zapadnih in

Vzhodnih Alp leto za letom poročajo, da se ledeniki krajšajo in tanjšajo. Na priliko — v Dachsteinu so po l. 1900 izgubili 20 do 25 % površine in še več prostornine (ledeniki Edelgries, Gosau, Torstein, Schladming, Halstattski in Schneecloch nad Salzkammergutom in Ennstalom). Kdo bo bil nad Triglavskim ledenikom, ki mu je bil dolga leta prof. Pavel Kunaver zvest oglednik in kronist?

ZNAN GLACIOLOG je bil 64 letni dr. ing. R. Finsterwalder. Mnogi naši alpinisti ga poznajo kot raziskovalca Nanga Parbata, l. 1928 se je udeležil ekspedicije DAV na Alai-Pamir, sicer pa je njegovo življenjsko delo v kartografiji in fotogrametriji, v geofizikalnem letu pa je vodil mednarodno ekspedicijo na Grönlandijo. Konec l. 1963 je v Münchenu umrl.

204 000 ČLANOV šteje DAV v svojem 95. letu, med temi 22 500 mladih ljudi. To je za zapadne pojme lepo število. Finančno pa DAV kljub »boomu« ne stoji najbolje. Društveni bilten »Mitteilungen« bo odslej izhajal samo šestkrat na leto, vsak član bo moral prispevati 2 DM več kot dosedaj! Samo za ekspedit plačajo 120 000 DM, članarina znaša 16 DM na leto.

840 TEKMOVALCEV in 203 tekmovalke iz 35 držav se sodelovalo na olimpijskih igrah v Innsbrucku. Oficijskih spremljevalcev so imele vse ekipe 389, kar tudi ni malo, zadnja a ne najmanjša veselila — časnikarja se je zimске olimpijade udeležila z armado 1000 peresarjev, ki so vihteli svoje »pero in drevo« za tisk, radio, televizijo in kar je še podobnih dopovedovalcev »javnega mnenja«, ki jim sedaj že ni več nikamor več uiti. Radio emisija »Horizonti« je Avstrijcem očitala slabo organizacijo, na kar ji je innsbruški župan dr. Lugger očital »izdajo domovine«, drugi vidni mestni možje pa, da je to »svinjarija«, ne pa zdrava kritika, da kritiki za take sodbe niso kvalificirani ipd. Ker je včasih težko ugotoviti zdravstveno stanje kritike in še težje, kdaj so kritiki zares kvalificirani, denimo k temu nekaj konstruktivnih dejstev: Varnostna služba je imela na razpolago 15 specialnih avtomobilov za zvezo, 6 letal, 10 policijskih voz, 6 avtobusov in 33 brezžičnih aparatov. Avtobusi so vozili tudi toplo kuhinjo za vse policiste, ki so bili na službi dalj kot dve uri.

KOMISIJA ZA ZAŠČITO NARAVE v Franciji sodi, da je skupina Mt. Blanca že »preveč odprta«. Zato se je izrazila zoper gradnjo žičnice na Aiguille du Goûter. CAF (Club Alpin Français) je za to novo zvezo Chamonixa z najvišjim vršcem v Evropi.

GORA NA EKVATORJU Mt. Kenia ni — vsaj na pogled — zahtevna gora. Za Afriko impozantna višina 5193 m pa preti gornikom z gorsko boleznijo posebno zaradi velikih temperaturnih razlik med dnevom in nočjo. Ker so

pristopi dolgi in naporni, so bivaliki skoraj nujni in tudi pri najboljši opremljenosti še tvegani. Zdaj so na Mt. Keniji Škoti, od decembra 1963 do maja 1964 vodi jih Robert Baille. Grade stalno zavetišče na jugovzhodnem grebenu vrha Nelion in preiskujejo severne stene Neliona in Bationa.

LIRUNG je himalajski vrh, ki smo ga že nekajkrat omenili. Japonci so si že dvakrat skrhali zobe in obrnili, Italijani iz Turina pa so konec 1. 1963 poželi tudi polovičen uspeh, imeli pa so tudi kar dva mrtva 19. okt. 1963 na mestu, kjer so odnehali Japonci. Kljub temu so prišli na vrh treh brezimnih sedemtisočakov na nepalsko-tibetski meji. V Nepal jih je poslala sekcija UCET (CAJ) pod vodstvom Andreottija, geologa dr. Franceschetti in Alberto Riso sta šla pred njimi kot znanstvena predhodnica. Smrt je pokosila Rossija in Volanteja. Ob odhodu iz Torina so slovesno obljubili, da bodo v rodnem mestu na čast en brezimeni sedemtisočak krstili s »Torinom«. To pa že skoro ne bi bilo treba zapisati, saj smo tega že navajeni.

MT. ATNA (2745 m) je kanadska gora, 75 km vzhodno od mesta Kitinad. Čeprav skromna po višini je čakala na prvi človeški obisk do 1. 1963 (Pat O'Connor, Heberle, Wipfli). Naveza je do podnožja priletela, nato pa ob reki Atna prodirala skozi grmovje na višino 1850 m, kjer je bivakirala. Od tu do vrha je prišla v 4 urah, torej nič posebnega. Sestopili so na drugo stran, kjer jih je že čakalo letalo.

SVETOVNI ZEMLJEVID v merilu 1 : 1 000 000 se pripravlja (IKW = Mednarodna svetovna karta). L. 1962 so dosegli svetovno enotnost na konferenci 42 držav (vzhodni blok se je ni udeležil) glede znamenaj za ceste, glede poimenovanja in pisave imen pa je obveljalo načelo lojalnosti do nacionalnega ozemlja, seveda v latinskem črkopisu po določenem sistemu substitucije, v oklepaju pa naj bi stala »nelojalna« imena, to je tista poimenovanja, ki so nastala mimo načel o enakopravnosti narodov in držav. — Tako se novi časi odražajo tudi v kartografiji in toponomastiki. Za nas, mali narod, je to toliko bolj važno, saj so nam sosedje do nedavno dosledno kratili pravico do prostora na soncu tudi z dosledno potujčenimi, spačenimi potvorbami naših domačih imen.

MYTIKAS (2917 m) se imenuje najvišji vrh Olimpa. Dobrih 50 let je komaj, kar sta ga prva imela pod seboj F. Boissonnas in D. Baud Bovy iz Zeneve, vodil ju je Hristos Kákalos. 50-letnico bodo Grki z majhno zamudo praznovali 20. julija 1964 na »Iljinden«. EOS (Ellinikós Oreivatikos Syndesmos — grška planinska zveza, CAH = Club Alpin Héliénique) bo priredil mednarodno srečanje alpinistov in to tistih, ki imajo kako zaslugo za odkrivanje in raziskovanje Olimpa. EOS deluje od 1. 1930 in je njen častni predsednik

grški kralj. Podpredsedniku EOS dr. Mihael Deffnerju je gotovo znano, da imajo slovenski alpinisti ing. V. Modec, ing. Fr. Avčin, prof. Lipovšek, ing. Lev Pipan in še kdo v Olimpu zapisane upoštevanja vredne smeri iz tridesetih let tega stoletja. V enem od pregledov grške alpinistične zgodovine smo ugotovili, da je francosko orientirani pisec šel molče mimo naših stopinj. Naj že gre proti, mimo ne bi smel. Prav bi bilo, da bi PZS EOS-u uradno osvežila spomin, slovenske alpiniste, ki so plezali v Olimpu, pa prosimo, da nam pošljejo izpiske iz svojih takratnih dnevnikov, če so jih ohranili.

MOMHIL SAR IN BUGHAN SAR (7342 in 7200 m) sta vrhova v Karakorumu. Letos jim gredo v goste sosedje iz avstrijske Štajerske pod Schnellovim vodstvom, med znanimi alpinisti beremo tudi ime Leo Schlömmner. To bo prva štajerska ekspedicija v Karakorumu in bo stala 50 000 DM, številka zanimiva za našo orientacijo, saj so avstrijski organizatorji ekspedicij znani kot najbolj varčni in sistematični pri tiskanju do vinarja. Nedvomno je v tej varianti tudi eden od vzrokov, da so tam ekspedicije že 12 let na dnevnem redu.

SMUČANJE postaja kljub tekmovalnim ekscesom stvar množic. Išče tudi vedno nove »transfuzije« v obliki raznih senzacij. Ena takih je gotovo smuški tek od Ellesmere Island v severni Kanadi na geografski severni tečaj in od tod v severno Sibirijo ali na zapadno obalo Spitzbergov. Ta načrt se je rodil v glavi 25-letnega Björna Staiba, norveškega smučarja — vojaka. Ta je že 1. 1962 na smučeh prečel Grönlandijo s fotografom Reesejem iz Osloja. Na severni tečaj bo vzel 12 mož in 100 polarnih psov, finančno pa ga bodo podprli Amerikanci, Danci in Kanadčani. »Najdaljši smuški tek na svetu« bo trajal tri mesece. Staibu bomo sledili, žal, samo na papirju.

KOLEKTIVNI VZPONI na Kavkazu »gredo v nos« nemškemu planinskemu biltenu. Imenuje jih »karavane v gorah« in omenja sovjetski »eksercir« iz 1. 1935, ko je bilo na Elbrusu 2000 planincev, med temi 638 Kabardincev, ki so se udeležili kolhozne alpinjade. No, nepotrebno razburjenje, če pomislimo na ugotovitev našega Juvana iz 1. 1963, da je vzpon na Elbrus nekaj naš Kravec. Isti nemški publicist obsoja tudi Campiottija in njegovo organizacijo ženskih množičnih vzponov na Monte Rosa in Mt. Blanc. O tem smo večkrat poročali in je sodba o tem jasna. Nima smisla kovati v zvezde individualne naveze ali celo samohodce. Ti imajo gorske tišine na samotnih stezah še vedno dovolj, pota, ki so jih pionirji izkrčili pred 100 leti, pa zdaj vabijo, privabljajo in omogočajo pristope tudi množicam. In ali ni to tudi ena od oblik »demokratizacije« gora? Gorski svet ni samo za aristokrate duha ali »športnega« telesa, je tudi in še kako za vse, ki ga lahko dose-

žejo. Kdo more ustaviti turistično in prometno industrijo, ki omogoča, da se hitro v enem dnevu izpraznijo mestne aglomeracije na masovna smučišča? V majhni Avstriji je bilo konec leta 1963 že 950 raznih žičnic, 53 pa jih je v delu. Kaj so tu za hitro preseljevanje v gorski svet naredili v zadnjih dveh letih! Saj ni dolgo, kar smo govorili o 600 takih napravah. Avstrija ima med drugim v delu 80 naprav za motorne tekme na cestah, jezerih, avtodromih in motodromih. Švicarji se ob tem avstrijskem turističnem boomeru tolažijo s tem, da bodo v Švici vendarle spoznali, kaj pomeni mirna alpska pokrajina. Zdi se, da to tolažbo spričo razvoja na planetu le preveč ogreva romantično hrepenenje po starih dobrih časih, ki pa se nikoli ne vračajo. S tem pa seveda ni rečeno prav nič zoper varstvo narave. Denimo še enkrat: Naravo varujemo in varujemo zoper človeka, vendar — zanj!

HÖLLOCH v dolini Muota je decembra 1963 dovolil švicarskim jamarjem 200 ur bivanja v podzemlju. Zaradi suše so lahko raziskali velike komplekse, tako da je je zdaj odkritih 78 km, doslej največja odkrita jama, saj Colossal Cave v ZDA zabeležuje le 60 km.

FILMSKI FESTIVAL V TRENTU oktobra 1963 je bil že omenjen v letniku 1963, vendar z nepopolnimi zaključki. V natečaju je bilo prijavljenih 56 filmov, izbranih je bilo 28. Povprečna kvaliteta, tako tehnična kot umetniška, je bila zadovoljiva. Festival je utrdil svojo tradicijo, vendar še ne uživa dovolj publicitete med alpinisti in geografi. Tu bi morala planinska in geografska društva več storiti. Naj omenimo, da je francoski Jannu v kategoriji 16 mm dobil prvo nagrado CAJ (Terray), nič ni zaostajal Casatičev film »Šesta stopnja v Patagoniji«. UIAA je dala svojo nagrado japonskemu filmu v Alpamayu. Prav bi bilo, da bi se po več letih tudi naš film upal nastopiti, prav tako pa tudi, da bi se udeležili drugih prireditev na festivalu, na priliko, letos fotografskega biennala. Za mednarodno uveljavljanje je Trento lepa in nepredraga priložnost. Propagandna komisija PZS je našim fotografom vabila že poslala.

STOLETNICO SAC V LONDONU so slovesno praznovali. Sekcija SAC v Londonu spada med najbolj delovne. Ustanovila sta jo l. 1909 Ženevčana Roget in Correvon, oba botanika. L. 1912 so dobili koč Britannia, l. 1921 so na njej odkrili spominsko ploščo padlim članom SAC, proslave se je udeležil sam general Bruce, vodja prve angleške ekspedicije na Mt. Everest. — Sekcija šteje danes 800 članov in je priredila tri pomembne stvari. British Museum je razstavil Lloydovo zbirko 2000 starih gravur o Švici in prvih časov planinstva, gotovo ena najdragocenejših zbirk. Švicarski ambasador v Angliji je osebno otvoril veliko dokumentarno razstavo o SAC, tretja prireditev pa je bila v »Connaught Rooms«, slovesna večerja, na katero so po-

vabili 150 odličnikov. Posebno hvalijo tipični »after dinner speech«, mešanico humorja in resnobč, ki tako prija Angležem. Govorili so Sir Arnold Lunn, T. Howard Somerwell, predsednik Club Alpine, dojena planinskih klubov na našem planetu. Somerwell je star himalajec, saj je dolgo živel v Indiji. Njemu je lahko odgovoril samo dr. Ed. Wyss-Dunant iz Zeneve, ki je priletel na »dinner«, da sporoči pozdrave SAC kot njegov predsednik. Navzoči so bili med drugimi tudi Egmond d'Arcis, predsednik UIAA, polkovnik J. R. G. Finch, ki je bil nekaj časa »najvišji človek na svetu«, ko je dosegel l. 1922 višino 8326 m na severni strani Everesta, dalje prof. N. E. Odell, prav tako zelo znan himalajec, dalje T. H. Blakeney in D. F. Dangar, urednik Alpine Journal.

MONT BLANC DE CHEILON ima v severni steni štiri sijajne smeri, v glavnem po izredno strmcm snegu in v vrhnjem delu po požlednih robih. L. 1938 je bil v steni prvi Steinauer z neznanim soplezalcem, do l. 1963 se je nato vpisalo komaj 7 navez. Ena najlepših, a tudi ena najresnejših tur v Valiških Alpah!

AIGUILLE VERTE je 9. jan. 1964 zvalila plezalce na najdaljšo turo — greben Grands Montets. Konec dec. 1963 so zmogli 200 m »atletske« smeri v zapadni steni Aiguille du Midi Desmaison, Mazcaud in Giovanni. Jan. 1964 sta severovzhodno steno Barre des Ecrins zmogla Parat in Cheze. Prvič pozimi je bila preplezana severna stena Chaval Blanc, sreča se je nasmešnila švicarski navezi Villigerju in Winistörferju, ista dva sta ponovila tudi direktno smer v Grand Miroir. V jan. 1964 je imel goste tudi Zinalrothorn, skratka kljub vsemu izjemno naklonjeno zimsko sonce in sinje nebo nad gorami.

ZIMA 1963/64 je nudila idealno priložnost za prvenstvene zimske vzpone, bila pa je taka, da so nekateri na prvi pogled sklepali že o diskvalifikaciji teh uspehov. Michel Vaucher, znani ženevski plezalec, pa pravi, da se je treba zahvaliti predvsem solidnim vremenskim razmeram, medtem ko zima s svojimi okoliščinami tudi to pot ni prizanesla ne v južnih ne v severnih straneh (pregovor), da zima in davkarja (fronki) ne prizaneseta, še kar drži naprej). Švicarji Etter, Gantenbein in Heckel so 29., 30. in 31. dec. 1963 sestopili po severni steni Eigerja in so v zgornjem delu »pajka« našli trupli španskih plezalcev Navarra in Rabade, ki sta zmrznila avgusta 1963. Švicarska naveza ju je pobrala in ju vzela s seboj, vendar sta jima mrliča pri »likalniku« (Fer du repasser, Bügeleisen) ušla in padla pod steno. Guido Tonella je dan nato v Tribune de Genève slavil navezo in trdil, da Eiger terja predvsem dobro »ledno« tehniko in da je pozimi manj nevaren, lažji: padajoče kamenje primrzne, dereze pa omogočajo solidno stopinjo tudi na strmcm požledu, kjer je poletni krušljiva pečina. Seveda težave poveča kratek dan in mraz.

12. do 18. januarja 1964 so znani Sieger, Kauschke, Bittner in Ehner poskušali speljati direktno smer v severni steni Eigerja. Prišli so do višine 2700 m, petina stene je bila za njimi, pomagala ni niti »ledna« tehnika, morali so se umakniti.

4. jan. 1964 pa sta se v severni steni poskušala Michel Darbellay in Vaucher. Računala sta z dvema bivakoma, pa sta se uračunala, ker sta prvi dan prišla le 200 m visoko. Morala sta nazaj pod steno.

7. jan. 1964 so bili v steni Francozi Payot, Dévouassoux in Ivan Masino. Z žičnico iz Lognana so dobili hitrejši pristop, v treh bivakih dosegli vrh, 12 ur pa rabili za sestop.

TRIGLAVSKI NARODNI PARK (TRINAP — bi okrajšali Poljaki in Čehi) je v daljši notici omenjen v februarškem biltenu SAC »Les Alpes«. Znani urednik dr. M. Oechsli poroča o mejah tega parka z imeni v naši grafiki in navaja procenite visokogorskego gozda, planin, planšarij in goljav, nato pa citira članek dr. Angele Piskernikove v »Mitteilungen des DAV« (okt. 1963) ter povzema: »Geologu in hidrologu, botaniku in prijateljem tihega alpskega sveta nudi ta slovensko-jugoslovanski narodni park množico prelepih stvari v glavnem še nedotaknjene narave.«

V isti številki je po dolgem času navedek iz »Planinskega Vestnika« (1963/12) o naši planinski organizaciji.

S HELIKOPTERJEM NA MT. BLANC je prišel poleti 1963 imeniten gost Sir Arnold Lunn, ustanovitelj znanega tekmovanja Arlberg-Kandahar. Na Mt. Blanc je skušal priti pred 8 leti v starosti 68 let, toda slabo vreme ga je ujelo na koči Aiguille du Goûter. Z Aloutte III, helikopterjem lokalne žandarmerije, se je temu danes svetovno znanemu možu izpolnila davna želja, Chamonix pa je ob tem izabil priložnost in ga imenoval za častnega meščana.

SNOWMAKER je že pojem v turizmu. Chateau d'Oex v kantonu Waadt je eno švicarskih zimovišč, ki si je napravo uredilo in z njo pokriva s snegom klanec 200 × 100 m. Trije topovi »snowmaker« vzdržujejo vso zimo najboljše snežne razmere za smučarje iz Waadta, Freiburga in Berna, sneg se producira iz stisnjenega zraka in vode. Temperatura mora biti vsaj 0° C. Vlažnost snega se poljubno uravnava, planinski hoteli z napravo lahko podaljšujejo zimsko sezono. Snowmaker so nabavili tudi Berlinčani za Teufelsberg, dalje sekcija SAF Autun, 300 km od Pariza. V 30 urah en snežni top pokrije 4 ha z odejo 10 do 20 cm visoko. Naprava je pravzaprav epohalna. Kakšne možnosti odpira za trening, posebno če naravnega snega ni!

MEDVEDJE v Alpah postajajo že najredkejša prikazen, saj je njihov stalež v gozdovih Trentino iz leta v leto manjši. Dr. Krott je trentinskega medveda proučeval od l. 1958 do 1962 in ugotovil, da jih je kvečjemu še pet,

medtem ko Francoz Couturier govori o tridesetih, milanski prof. Barigozzi pa o desetih. Italijani so se trudili, da bi zavrl izumiranje, vendar niso računali s tem, da trentinski gozdovi ne nudijo medvedom dovolj hrane, saj je vegetacija kratkotrajna, ovce in govedo pa tudi ni dosegljivo razen poleti. Dr. Krott trdi, da je trentinski medved hujši mesojedec kot karpatski ali balkanski.

SREČANJE S PEKLOM je doživel znani Francoz Pierre Mazeaud na Islandiji, če bi se izražal po naslovu znanega Tazieffovega filma o vulkanih. Mazeaud je decembra 1963 z Laffonom in novinarjem Geryjem prvi obiskal vulkanski otoček pri Islandiji, ki je takoj po nastanku zrasel za 100 m. Na najvišji koti so Francozi zasadili trikoloro, kmalu nato pa je vulkan spet silovito izbruhnil. Spremljevalci, ki so to iz čolna opazovali, so že naredili križ čez francosko trojico. Vendar so za las ušli, Mazeaud je izjavil: »Ne morem razumeti, da smo še živi«.

O PLANINSKEM FILMU smo pri nas zadnje čase nekoliko več pisali. To seveda filmske mrtvice ne bo obudilo, treba bo močnejših pobud, dobra beseda ni dovolj. Pred kratkim je praznoval 75-letnico dr. Arnold Fanck, filmski režiser iz dobe nemega filma, ki v zadnjih 20 letih ni ustvaril nobenega zvočnega filma. Kot otrok je iskal zdravja v Švici, kot študent geologije je vlačil po gorah velike aparate, l. 1914 pa je izdelal prvi dokumentarni planinski film »Vzpon na Monte Rosa pozimi«. Ob njem se je odločil, da bo pričaral gore in njihovo lepoto na celuloid. Šele l. 1920 je mogel zavrteti svoj prvi film (Das Wunder des Schneeschuhs), v katerem je gledalca popeljal preko gora Evrope, Japonske, Južne Amerike, Patagonije in Ognjene zemlje. Film je omogočila posebna družba za planinski film, ki pa je niso podprle niti banke niti filmska industrija, sredstva so dali vsi sodelujoči. Naslednji njegovi filmi so: V boju z goro (1921), Lov na lisico v Engadinu (1922), Usodna gora (1924), Sveta gora (1925), Beli stadion (Olimpiada v St. Moritzu 1928), Beli pčkel na Piz Palü (1929), Vihar nad Mt. Blanc (1930), Bela opojnost (1931), SOS ledena gora (1933), Večni sen (1934), Samurajeva hči (1937), Robinson (1939). Glavni igralci: Hannes Schneider, Luis Trenker, Leni Riefenstahl, Gustav Diessl, Sepp List, Brigitte Horney, Ernst Petersen in letalec Ernst Udet.

S temi filmi je postala »freiburška kamera« svetovno znana in to predvsem zaradi izrednega Fanckovega talenta za umetniško doje-manje prirodnih podob. Fanck je prejel mnogo mednarodnih priznanj, nazadnje v Mannheimu na XII. mednarodnem filmskem tednu, l. 1957 tudi v Trentu. Danes pri 75 letih še vedno piše scenarije, ki še vedno obravnavajo prastari boj med naravo in človekom. Njegovi filmi so z odkrivanjem gora osrečili milijone ljudi in jih obenem pretresli. Koliko od teh se jih je pri tem navdušilo za pot v gore!

Gora

(Odlomek iz vojnega romana »Ukana«*)

Tone Svetina

Gora na zahodu, ki je bila s sedlom v sredini podobna hrbtu dvogrbe kamele, z mogočnim z gozdom poraščenim in skalnatim, s snegom pokritim pobočjem, se jima je upirala z vedno novimi ovirami. Z vztrajnostjo mravelj sta se že nekaj ur borila s strmino, kamenjem in podrtimi debli. Zjutraj ju je pozdravila modrina jasnega neba. V drevju je šumel hladen veter kot oddaljena reka. Nakuhala sta si mesa, se dobro najedla, pospravila in odšla. Vzpela sta se na skalovje nad kočo, da bi se razgledala. Obdajala ju je brezbrezna ploskev jutranje tišine, ki je bila zelo nenavadna. Divja samota je ležala po belem mokrem kamenju, obraslem ponekde z grmovjem, polnim rosnih kapljic. V jasni neba je bila gora tako blizu, da se jima je zdelo, da bi jo dosegla z rokami. Preden sta odšla, sta se z dolgim, nepozabnim pogledom, tako kot človek, ki zapušča svoj dom in gre na neznan pot, poslovlila od koče. Prijela ga je za roko, ga otožno pogledala in dejala:

— Bilo je prelepo, da bi moglo trajati. — Stisnil ji je roko in jo poljubil na oči. Potem je obesil strojnico na rame in napotila sta se skozi gozdove proti sedlu. Mokro gnilo listje je vpijalo šume njenih korakov. Šla sta drug za drugim in pasla oči po prastarem drevju, ki nikdar ne utrudi, in tonila sta vse globlje, v gozdove, kjer sta kmalu izgubila goro iz vida. Hodila je le nekaj korakov za njim. Lažje so ji valovili v šumenju vetra in potne kapljice so ji rosile čelo. Kadar je postal in se orientiral po smeri z nezmotljivim čutom živali, ga je občudovala. Hodila sta proti zapadu in smer sta jemala po drevju, ki je bilo na severni hladni strani poraščeno z mahovjem. Kadar so se njene oči ujele z njegovimi, jo je razveselil živ lesk v njih, ki je bil povsem nov in ga pri njem ni nikdar prej zapazila. Odenek žalosti, ki je bil v njih tako očiten, pa je nekoliko skopnel.

Bila sta že visoko v pobočju, ko se je izza verige gora na vzhodu dvignilo sonce kot blede žareča krogla. Obstala sta in skozi veje opazovala, kako se je dvigalo v sinjino jutra in dahnilo življenje sencam v sivini gozda. Zamaknila sta se kot v davnih časih ljudje, ki so častili sonce, z željo, da bi jima presvetlilo duše. Skozi vejevje bukev so prameni žarkov padali kakor roji pušic. Za-

bleščala so se gozdna tla in kože drevja v svežih pomirjujočih barvah. Nekje nad njima se je oglašila ujeda s svojim tožno grenkim glasom. Spomnila ju je, da sta na samotni poti.

Hodila sta molče, kot bi se zmenila. V sebi sta nosila skrivnost dveh noči, ki je nista marala razgaljati pri belini dneva, ker bi bile besede preveč borne in tudi rojstva novega dne nista marala skaliti. Le včasih sta se spogledala in se drug drugemu nasmehnila samo z očmi, prav bodrilno in srečno. Napredovala sta kar dobro. Primož si je izbral goro zato, da bi se izognil ovinku in obenem nevarnosti, da srečata Nemce. Tam, kjer je verjetno šla brigada, je nekajkrat rezko zagrmelo. Ko sta se začela vzpenjati v strmino pobočja in je postajal svet vse bolj težak in divji, se mu je približala. Sledila mu je kakor mladič srno na vsakem koraku. To noč je sprožila v njem jate misli in poplavo čustev. Oglašale so se slutnje tesnobe, ki je prihajala kakor megla iz doline v jasno. Za temi gorami bosta naletela na partizanske enote ali na Nemce. In kmalu bosta v četli. Ob tej misli se mu ni nič več mudilo. Zanimalo ga je, kako se bo Orlov obnašal, ko bo opazil, da je izgubil bitko. Tako je ostal v občutju med strahom in radostjo, pomiril pa se je s tem, da je treba po poti, ki sta jo izbrala, hrabro naprej, ker je to njuna pot in ker ni dosti izbič. Prav tako ne, kot ne s poti na sedelce na grebenu gore, ki se mu ne moreta izogniti. Divjina samotnega sveta ni terjala vala opreznosti. Trhle veje so jima pokale pod nogami in sneg na zaplatah je hrstel in se vdiral. Kjer je bila strmina posuta s kamenjem, ki se je odkrušilo v vrhovih, s škrapljami in podrtim drevjem, ji je podal roko in ji pomagal premagovati ovire. Občudovala je njegovo neznansko moč in si mislila: žilav je do skrajnosti in v vztrajnosti se redko kdo more kosati z njim. Zanj je bil možki, ki ga je dolgo slutila, odkrila pa šele to noč. In še pri tem je imela občutek, kot bi vstopila v podzemlje in videla ponor, ki ga osvetljuje dan. Rada ga je imela, razumeti pa ga ni mogla. Toda bil je tu, ves resničen, kakor drevje, skale, gora in sonce, ki je plavalo v zenit. Presenetljiva je z globino in navdal jo je s strahom in upanjem. Rahla groza jo je navdala, če se je spomnila svoje preteklosti in ujetosti v zlo usodo. Rada bi mislila praktično. Zavedala se je, da se mu ne more odreči. Tudi če jo bo pahnil od sebe, ko bo izvedel resnico, je pomislila z grenkobo v srcu. Plašil jo je njegov mračni pogled, zato so ji besede o sebi, kadar je hotela spregovoriti, okamenele. Sram jo je bilo, ker je z lažjo izvabila iz njega vse lepo, kar je skrival pred svetom. In vendar si ni mogla pomagati. Nehote je spomin na Wolfa trkal na vrata vesti. Prihajal je vedno, kakor pozen in nezaželen gost. Če ga ne bi poznala, bi mislila, da je pozabil nanjo in jo izgubil iz vida. Ob tem, kar je govoril, pa je bilo to zelo malo verjetno. Nanj se je spominjala v morečih sanjah. Včasih se je ponoči vsa tresla in se mokra prebujala. Sanjala je, da se je izgubila v gozdu, da blodí skozi enoličnost sivih debel in da za njo lazi bolan volk. Ne more mu pobeigniti. Vse bolj trudna je, volk se ji približuje, vidi njegove zelene lačne oči, slinast gobec in duha smrdljivo sapo. Preden pa je zverina pri njej, se z grozo prebudi. Zdaj je Ana premišljala in iskala besede, kako

* Tudi najnovejše delo pisatelja Toneta Svetine, lovca in planince, uredništvo Planinskega Vestnika rado naznanja z natisom 13. poglavja in želi delu in pisatelju najboljši uspeh. Op. ur.

bi povedala Primožu. Saj ničesar nima na vesti. Kako bi stopila z zgrešene poti na pravo! V njej je dozorel sklep, da za Wolfa in Nemce ne bo ganila s prstom. Tudi če jo ubijejo. Če jo izkopljejo iz tal, kot je grozil Wolf. Vendar besed, da bi govorila o sebi, ni našla. Le praznosta jo je polnila in počutila se je kot človek, ki ga požira močvirje.

Prišla sta pod vrh gore. Drevje je bilo tu redkejšo, bolj borno, in v pobočju so okopnela skalnata rebra. Bila sta utrujena, zato se je Primož odločil za kratek počitek. Sedla sta na drevo, podrt od plazu. Pobožal jo je in pohvalil, da zelo dobro hodi. Razvezal je nahrbtnik in vzel ven meso. Morala sta se najesti. Pred njima je bila strmina, v kateri bosta rabila roke in noge. Doslej sta se posebno spodaj ogibala sneženih zaplat, pod vrhom gore pa se je sneg strnil v bleščečo ploskev, skledastega na robah umazanega snega, ki je nevarno zijal v grapo. Jedla sta in opazovala žleb med skalovjem, po katerem se bosta povzpela na greben. Primož je odločil, da bosta počakala, da sonce omeči snežišče, da bo lažje tolkel stopinje, da bodo varnejše.

— Ali se morda bojiš? — Jo je vprašal in ji z roko pokazal skoraj navpičen žleb, ki je držal v greben. Zaupljivo mu je pogledala v oči: — Ne, s teboj se ne bojim ničesar, pelji me, kamor hočeš, šla bom. — Tako mi zaupaš? — se je nasmehnil. — Popolnoma. —

Počutil se je počaščen. Računal je, da se na oni strani grebena pobočje gore položi in da bosta verjetno kmalu naletela na stezo. Lahko pa naletita na rob odsekane skalovja. Potem bo vsa pot zastoj. Morala se bosta vrniti, morda celo prespati v koči in poizkusiti drugje. Primož se je s hrbotom naslonil na drevo, ona pa se je vlegla po podrtem deblu in mu položila glavo v naročje. Sonce se je dvigalo v zenit. Odblesk beline ju je slepil, da sta mežikala in se predajala žarkom, ki so bodli v lica kakor drobne šivanke.

Naskok na nevarno snežino v žlebu je bil težji, kot je pričakoval Primož. Čeprav sta počivala dlje kot eno uro, se sneg prav nič ni zmečil. Bil je trd in Primož je tolkel stopinje z vso silo in togoto, kar jo je zmogel. Ze na spodnjem delu so se dekletu začele tresti noge, lice ji je bledele in majavo se je prestopala. Tudi sam je čutil drhtenje v nogah in prevečala ga je tesnoba. Zato se je odločil za spust. Spravil je deklet nazaj k drevesu, kjer sta počivala, tam je odložil šarec, nahrtnik, se odpočil in si nabral nove odločnosti. Preden se je spopadel s strmino, je z nožem odrezal mlado bukev, jo priorlil na obeh straneh, da bi mu služila kot gorski cepin, ker ni mogel v skledastem snegu najti nobene opore za roke. Žleb je premagal tik ob njegovem robu, kjer se je sneg stikal s skalovjem in zemljo, tu je lažje usekal stopinje. Kljub temu se je kopal v znoju, preden se je strmina zvrnila v nasprotno pobočje in je začutil varna tla pod nogami. Zgoraj se je odpočil, potem pa se je vrnil po narejenih stopah in jih poglobljal. Podal ji je roko in jo korak za korakom varno pripeljal čez rob. Vso pot je težko sopla, vendar ni prišla besede strahu iz njenih ust. Na vrhu se je počutil izčrpan, kot bi se dolgo boril z močnejšim nasprotnikom. Spustila sta se po grebenu navzdol do prvega drevja, izbrala kopnjava

in sedla. Pred njima se je odprlo gorovje v vsej grozljivi širini in razvejanosti. Gole snežene gore v daljavi, zavite v plašč zime in pod njimi verige vrhov, ki so kipele kot vzvalovano morje in med njimi temne gozdne planote, z zajedenimi zaselki in samotnimi domačijami. Iz najglobjega kotla na severovzhodu se je plazila megla. Primož ji je povedal, da so tam Nemci. Mnenja je bil, da iz zamegljene idrijske grape ne bodo rinili v gorovje. Nad dolinami, kjer so tekle reke, so ležale megle v podolgovatih svalkih kot velikanske lene ribe na morskem dnu.

Veliko žareče sonce jima je žgalo v oči z leskom tisočih ogledal v snegu. Zaslanjala sta si oči z rokami in se razgledovala. Primož ji je obrazlagal imena vrhov in ji kazal meje osvobojenega ozemlja. Ani je bilo kar tesno ob ogromnem prostranstvu gora, Primožu pa je sijala svetloba v očeh in na ustih je imel skrivnostni smehljaj, ki je veljal goram.

— Najbolje se počutim v gorah. Vedno so mi bile pri srcu in če bom pretolkel vojno, bom vedno hodil k njim po tišino. Zavetje nam dajejo v najtežjih dneh. Pred letom dni sem se vzpel na enega izmed samotnih vrhov bohinjskih gor in na njem se mi je utrnula misel, ki jo še zdaj vem na pamet: Sam sem s teboj, gora. Tako sam, kot viharo drevo na robu. Tako sam, kot ptica, ki jo je vzelo nebo. Brez žalosti. Brez hrepenjenja. Brez veselja. Prazen. Sam s senco tvojih prepadov, gora. —

— Lepa je, Primož. Toda vse, kar napišeš, je mračno. V meni vzbuja tesnobno občutje, kot samotna природа. —

— Ne morejo biti drugačne. Z naravo in gorami je tako: odete so v tišino, ta pa sili človeka, da grehe vase in išče. Trušč ubija misli. Zato je tudi rekvizit vojne. Meni je tišina potrebna. —

— Res je. Jaz sem mestno deklet in tam živijo ljudje drugače. Šele med vami sem vzljubila gozdove, gore in noči. In vsak dan bolj mi je narava bližja. —

— Ti razumeš naravo. Jaz pa jih mnogo poznam, ki so večkrat rekli: prekleti hribi. Ko ho svoboda, niti koraka več v hosto. Dovolj jih ima za vse življenje. Jaz jim ne zamerim. —

Potem je Primož iz torbice izvlekel zemljevid in ga pognil na kolena. Oriental ga je po gorah, ki jih je poznal in se zatopil, kam bosta šla in kako dolgo bosta hodila. Vedel je, da se bosta morala spustiti k vsemu na visokogorski planoti in če ne bosta dobila brigade, kreniti naprej čez gorovje. Zmotilo ga je brenenje letala. Pospravil je karto in se ozrl v nebo, kjer je zagledal letalo v nizkem letu, kako preiskuje pobočje. Skočila sta pod veje krmežljave gorske smreke in se potuhnila k tlu. Letalo je kakor senca počasi prav nizko drselo čez njiju, tako, da sta v kabini razločila pilota. Letelo je proti naslednjemu grebenu, v smeri, od koder je prihajalo daljno bobnenje topov.

— Štorklja, — je zaničljivo pljunil Primož za njim. — Zamrzil sem ga. Če bi vedel, da bo tako nizko letel nad nama, bi ga sklatil. Prav gotovo bi ga zadel, — je dejal razočarano, kot lovec, ki mu je ptica zletela pred nosom in jo je zamudil. Kmalu zatem sta zaslišala močnejši ropot letalskih motorjev. V daljavi sta videla eskadrilo letal, ki so letela v smeri megle v dolini. Bila so podobna

jati ptic, ki se jim nekam mudl in nimajo kam sestiti. Letala so krožila nad idrijsko grapo.

Na robovih planote na severovzhodu sta zaslišala daljno votlo bobnenje topov in mu prisluhnila. — Bitka, — je dejal Primož. — Najbolje, da greva, tu sva jim preveč na nosu. Kaže, da je velika ofenziva. Morava k našim, vražje naju bodo rabili. Vsak dan bo teže priti do njih, ker se bodo premikali. —

Po redkem gozdu sta se spustila na spodnje sedlo, zalto s snegom. Tja je pripeljala z druge strani slabo shojena steza. Primož je pokleknil in skrbno proučeval sledove v snegu kot lovec stečine divjadi. Ugotovil je, da po njej ni šla nobena večja enota, pač pa gotovo kakšni zablodeči partizani, njima podobni. Vstal je, prijel dekletko preko ramen in spustila sta se navzdol za stezo. Nekaj časa se jima je sneg vdiral pol čevlja globoko, potem ga je zmanjkalo. Sonce se je v rahlem loku naglo spuščalo proti zahodu. Ustavila sta se šele na senožeti. Pol ure hoda nad planoto, po katerem so bile do naslednjih gora raztresene domačije. Stopila sta k najbližjemu seniku in nabasala vsak naročje sena in ga odnesla precej globoko v gozd. Zavlekla sta se v mlado smrečje. Narezala vejice, razprostrla seno in legla. Bila sta močno utrujena. Dekletu ni šlo v glavo, zakaj se nista ulegla kar v senik, Primož pa jo je potolažil, da njega Nemci v spanju ne bodo dobili, ker so mnogi partizanov že naklestili po senikih in hišah. Potem sta zaspala.

Zbudili so ju kriki nočne ptice. Obdajala ju je tiha, svetla noč. Gozd je bil preprežen z mrežo senc. Bilo je hladno in sneg jima je hrstel pod nogami, ko sta se vračala iz svojega skrivališča k senožetam. Na robu gozda sta splašala ptico, ki je šumno odletela. Šla sta k seniku, kjer sta vrnila seno, in sedla na nahrbtnike. Nad njima je v zamestu noči utripalo morje mrzlih zvezd, za njima je štrlelo v nebo sedlo gore, ki sta jo prikoračila, pod njima pa so utripale redke luči domov. Primož je odločil, da bosta počakala. Vznemiril ga je zategli pasji lajež. Bil je prepričan, da njiju pes še ne čuti, pač pa ga je nekaj vznemirilo. Nemci, partizani ali lisica. V vojni se je naučil razumovati govoriko psov. Učil ga je Vojko, ki se je kot lovec zelo razumel na gozd, živali in je spoznaval šume neverjetno natančno. Pes je lajal vznemirljivo naprej z enako jeznim, vendar še ne razdraženim glasom. Vedel je, da tako lajajo psi na kolone, ki gredo v primerni oddaljenosti naprej v noč in se za pse ne zmenijo. Če bodo ljudje zavili k hiši, je vedel, da bo pes drugače zalajal.

— Morava upoštevati jezo tega psa in počakati, da se noč umiri. Preveč je nevarno in prav nič ne veva, kdo se klati okoli hiš. —

Pokimala mu je z glavo, da ji je prav. Potem pa se je zastrmela v nebo in dolgo gledala. Po obrazu se ji je sprehajal svit mesečine.

— Vedno, kadar gledam zvezdno nebo, mi postane tesno. In če gledam še dalje, mi je tako, kot da bi se misel izgubila v neskončnost in postane me groza. Kdo ve zakaj to, Primož? — ga je vprašala in prijala za roko. Zdal se je tudi on zagledal v nebo. Nad njima se je vlekla mlečna svetloba rimske ceste, okoli nje pa so se ozvezdja mrzlo svetlikala v temino. — Ne vem. Tudi meni je tesno, kadar dolgo gledam v zvezde, vendar me ni groza.

Misel trčil na obod meje človeškega spoznanja, kjer se razprši v praznoto. Groza te je, ker ni pojasnila in ker se ob tem doživetju veličine tako majhni počutimo. Človek vsega ne bo nikoli dojel, čeprav ve veliko in bo vedel še več. Zato je nezadošeno bitje. Bolje je gledati v zvezdnatem nebu lepoto kot se poglobljati v dno nedoumljivih stvari. — Res je. Toda kaj morem, Primož, za to, če me kar samo pritegne. Tako kot omotica nad prepadi, ko te vleče v globino. Kdo ve, zakaj psi in volkovi gledajo v mesec in tulijo? —

— Najbrž jih vznemirja, ker se blešči. Kdo ve, kakšne predstave imajo? Saj še ljudje ne vedo drug za drugega, kaj šele za živali. —

— Jaz sem se včasih zelo bala noči, zdaj pa se je malo manj, če sem s teboj, pa prav nič, — je govorila, potem pa je vzklila: — Glej, Primož, zvezdni utrineki! —

Med utripajočim lesketanjem zvezd se je zarisal v temino neba svetel lok potujoče svetlobe, in ugasnil nad temno goro na zahodu. Vzhičena se je prižela k njemu. — Primož, najine ugasle zvezde! Ali se spomniš na Jelovici, kmalu potem, ko sem prišla, sva gledala neko noč v nebo in čakala utrinke? Rekel si mi, da se bova drug drugega spomnila vedno, kadar se bo utrnila zvezda. Takoj sem bila za to. To se mi je zdelo tako lepo. Rekel si, da se to sporazumejo le ljudje, ki se imajo radi in še to si mi pojasnil, da se to lahko zmešiš z enim samim človekom. Ali si se spominjaš? — Jaz vedno. Spominim se, da mi je to povedala mama še kot otroku. To je igra otrok. Vidiš, tako dolgo sem iskal dobrega prijatelja, dokler nisem našel na tebe. — Ali ti je bilo potem žal, da si se zmenil z menoj? —

— Ne. Meni ni žal za ničesar, za kar se odločim. Spominjal sem se in vsak utrinek je zarisal novo sled bolečine. —

— Samo da je prešlo. —

Čutil je, da je vzdrtela, in pritisnila svojo glavo k njegovemu licu. Bila je mrzla in tudi ustnice, ki so se dotaknile njegovih, so bile mrzle. Nenadoma ga je zajela globoka žalost.

Preko planote, posejane po obrobju gozda z redkimi hišami, sta šla po poti, ki je povsem okopnela. Namenila sta se ustaviti še v hiši, kjer bo primerno za umik in bo ležala tako, da ju ne bi lahko presenetili. Zato sta si izbrala domačijo precej daleč stran od poti na majhnem griču. Tiho sta se plazila k njej. Psi ni bilo pri hiši in nihče ju ni naznal. Morala sta izvedeti od ljudi, kaj je z Nemci in kje so šle partizanske enote. In tudi zato, da bi nekaj toplega jedla. Ta želja se jima je vzbudila, ko sta zaduhala sveži kruh iz veže. S tihih koraki sta se približala oknu in obstala. Prisluhnila sta glasovom v hiši. Skozi majhno okno sta opazila na peči speče otroke. Ob kmečki mizi pa je sedela mati, deklet in belolas starec. Izbirali so fižol, razgrnjeni po mizi. Primož je imel rad kmečkega človeka, posebno pa baje tarje po gorah. Vedno znova so ga presenetili s svojo toplino in upornostjo, ki so jo kazali v borbi z borno zemljo, ki jih je komaj preživljala, in vendar so od svojih ust delili borno hrano s partizani.

Na trkanje so jima odprli takoj, ko sta jima povedala, da sta partizana. Bel se v tem gorovju

niso klatili. Tu ni bilo mesta zanje, razen v ofenzivah, kadar so spremljali Nemce.

Ze v veži sta izvedela od gospodarja, da je brigada šla naprej čez gore, da so Nemci prišli en dan za njo, vse pretaknili po hišah, da so ubili dva zaostala bolna partizana, komisar pa se jim je skrtil in ušel smrti. Primož je bil z novicami zadovoljen. Posadili so ju za mizo, zavreli so jima mleka in nadrobila sta svežega kruha. Ze med jedjo se je Primož jezic razvezal, da je postal komlarsko zgovoren. S starcem sta imela glavno besedo, obrala sta vojno, ta bele, Nemce, Ruse, Amerikance, vse po vrsti. Ana je le poslušala in ga opazovala. V razgovoru se je ves spremenil. Obraz se mu je prijazno smejal, beseda pa mu je tekla podkrepljena s kretnjami. Tak je bil le pri Travnikarju. — Nikogar ne obremenjuje s svojimi problemi in tako najde vedno živ in iskren stik z ljudmi, ki pa so mu resnično blizu in jih ima rad, — je pomislila.

Starec — hišni gospodar, ju ni pustil, da bi v noči odšla naprej. Morala sta se ukloniti njegovemu prigovarjanju in ostati pri njih. Zagotavljal jima je, da se Nemci v teh gorah ponoči še niso pojavili niti enkrat v vsej vojni. Da pa bo za vsak primer hči pobedela in popazila, da se bosta pogrela in podremala za petjo. Spravili so otroke v postelje, Primož in Ana pa sta prijetno zadremala na peči.

Z dnem sta se poslovila od prijaznih ljudi in se napotila proti goram, ki so se dvigale nad planoto.

kotiček

gorskih stražarjev

Velika velikonočnica (*anemone grandis*, *pulsatilla grandis*). Cvete meseca aprila. To je prva od zaščitenejših rastlin, ki cvete tako zgodaj. V Sloveniji uspeva le na Boču nad Poljčani. Njeno rastišče so gorski travniki.

Rastlina spada v družino zlatičnic in je zelo strupena. Alergični ljudje lahko dobijo pri dotiku s to rastlino hude mehurjaste izpuščajne (latinsko: *Dermatitis praetensis*).

Cvetni listi so svetlo vijoličaste barve z velikim številom živorumenih prašnikov. Skoraj vso rastlino (zunanja stran venčnih listov, ovršne liste pod cvetom, steblo in zelene liste) pokrivajo svetleče svilnate dlačice. Ko rastlina odcveti, se steblo močno podaljša, na koncu se razvija »metlica«, ki je sestavljena iz mnogih dolgorasastih plodov. Možnosti ogleda: Boč nad Poljčani, (mesec april), in ljubljanski botanični vrt (konec meseca marca).

Močvirski tulipan ali logarica (*Fritillaria meleagris*). Tipična barska rastlina. Spada v družino lilijevk. V Sloveniji uspeva na Ljubljanskem barju, na južnem Štajerskem, Prekmurju, na Dolenjskem in Notranjskem. Najbolj številan je na Barju in v okolici Murske Sobotice.

Rastlina ima v zemlji čebulico. Steblo požene do 25 cm visoko. Na koncu je kimast cvet, rdečejavo-lila barve z belimi pikami, tako da spo-

minja na šahovnico. Običajno ima rastlina samo 1 cvet, vendar najdemo včasih tudi dva cvetova. Steblo je olistano s tankimi pokončnimi listi močno zelene barve. Rastlina je najbolj ogrožena v okolici Ljubljane, kjer jo veliko znosijo domov nedeljski turisti.

Možnost ogleda: Poleg navedenih rastišč še v ljubljanskem botaničnem vrtu v mesecu marcu.

Blagajev volčin, igalka, blagajana (*daphne blagayana*, Freyer). Nedvomno ena najbolj znanih slovenskih zaščitenejših rastlin. Spada v družino volčinov. Raste v okolici Vrhnike, v Polhograjskih Dolomitih, na Kopitniku nad Zidanim mostom, na Lisci.

Cvetovi rumenkasto bele barve opojno dišijo: rastejo iz naročja narobe jajčastih usnjatih listov. Rastlina je glacialni relikv, cvetovi imajo zelo ozek vhod v tulec in so zato le redko oplojeni tako. Plod je zelo redek. Rastlina se razmnožuje z olistanimi poganjki, ki po cvetenju zrastejo izpod sovetja. Vegetativno razmnoževanje! Rastišče so listnati gozdovi.

Rastlina je razširjena še na Hrvaškem in v Bosni, pri nas je le najbolj zahodno rastišče.

Možnosti ogleda: Poleg navedenih rastišč še ljubljanski botanični vrt.

Vse gorske stražarje obveščamo, da bomo v IV sproti objavili zaščitene rastline, ki cvetijo v tekočem mesecu. Tako boste sproti obveščeni, katere rastline so zaščitene. Komisija za varstvo narave in gorsko stražo upa, da v bodoče ne bo izgovora: »Nismo vedeli...«

POMEMBNE ZAŠČITENE

RASTLINE,

KI CVETIJO V MESECU MAJU

1. Opojna zlatica (*ranunculus Thora*), spada med zlatičnice. Pri nas uspeva na gorskih travnikih v Zasavju, zlasti na Kumu. Mrzlici, Lisci, Bohorju, in drugod. Spoznamo jo po prečno-ledvičastem listu sredi stebila. Pri starejših rastlinah je več teh listov, rastlina zraste tudi do 1 meter visoko. Cvetovi so kot pri vseh zlatičnicah (npr. ripeča zlatica, kalužnica) živo rumene barve z nadraslo plodnico in velikim številom prašnikov. Rastlina je strupena.

Botanik Mayer pravi, da rastlina uspeva pri nas le na zgoraj omenjenih rastiščih. Vendar najdemo v tuji literaturi (Gustav Hegi, *Alpenflora*) omenjeno, da uspeva tudi v velikem številu v Alpah, na višinah okrog 650 m in od 1700–2400 m.

2. Jesenček (*dictamnus albus*). Marsikateri obiskovalec Smarne gore je k velikim rastlinam s spodnjimi stebelnimi listi, podobnim jesenovim privabil močan vonj po eteričnih oljih. To je jesenček. Na Smarni gori pa je edino njegovo rastišče na Gorenjskem. Na Štajerskem je precej redek, najdemo ga le na Boču in Humu. Zelo pogost pa je na Notranjskem in Primorskem.

Veliki svetločrni cvetovi podobni kostanjevim imajo temno obarvane žile. Cvetovi so združeni v obširna grozdasta sovetja. Jesenček ima zelo rad suha tla in veliko sonca.

3. Kranjska lilija ali zlato jabolko (*lilium carnio-licum*). Zelo mogočna rastlina iz družine lilij. Zraste čez meter visoko. Najdemo jo skoraj povsod v Sloveniji, nekeje v manjšem drugje v večjem številu. Njeno rastišče je do približno 1500 m visoko. Rastlina je sicer zelo lepa na pogled, vendar ima hud duh.

Časni listi so oranžne do rumene barve. V zemlji ima zlato jabolko belo čebulo, zeleni listi so razvršeni premenjalno po stebelu. Cvet je običajno eden ali več.

Zlati klobuk, turška lilija (*lilium Martagon*), 30 do 36 cm visoka rastlina. V zemlji ima zlatorumeno, luskinasto čebulico. Steblo je pokončno,

zeleno, včasih pri starejših rastlinah rdeče pikčasto. Zeleni listi so do 15 cm dolgi, lopatasto podolgovate oblike z zašiljenim koncem. Rastlina je enodomna s tremi do desetimi povešenimi cvetovi. Cvetni perigon je podolgovat, umazano škrlatno rdeče barve s temnimi lisami. Prašniki so minj-sko rdeče barve.

Turška lilija cvete meseca maja in junija. Raste v dolinskih gozdovih, na gozdni meji in gorskih travnikih povsod v Sloveniji.

Ozkolistni narcis, ključavnica (*Narcissus stellaris*). Ne raste samo na Golici. Tudi travniki ob Muri, Kolpi in kraške košenice so polne tega dišečega cvetja. Narciso najdemo tudi v neposredni bližini Ljubljane na Smarni gori.

Iz zelenorjave, črtaste čebulice poženejo običajno štirje listi in steblo, ki nosi en sam bel cvet. Cvet ima pet venčnih listov; v sredi cveta pa je privenček, rumene barve, ploščat, s škrlatno rdečim obrobo. Cvetni vrat ima eno kratko brazdo s podraslo dvorezno plodnico in šestimi prašniki.

Narcisa spada med lilijevke in ima kot vse predstavnice te družine rada veliko vlage. Zato uspeva poleg že omenjenih rastišč še posamezno na nekaterih gorskih travnikih z ilovnato podlago.

Lepi čevljev (*Cypripedium Calceolus*). Nedvomno naša najlepša, toda žal tudi najbolj redka orhideja. Uspeva ponekod v Sloveniji po alpskih dolinah, v gorskih gozdovih in med ruševjem.

Rastlina je 15–50 cm visoka. V zemlji ima ravno luskinasto koreniko. Pri koreniki so rjavkasti luskolisti, nad temi trije do štirje veliki žilnati listi, ki oklepajo steblo. Na vrhu stebila je eden ali več cvetov. Cvetnih listov je šest, eden je trebušasto napihnjen in tvori nekakšen čevljev (ime). Ustna je citronsko zlatorumena, 3–4 cm dolga, v notranjosti ima purpurno rdeče pike in žile. Ostalih pet listov perigona je rdeče rjave barve, listi so svedrasto zaviti. Uspeva na apnenčasti podlagi do višine 2000 m.

Lepi jeglič (avrikelj, *Primula auricula*). Gosto razširjen povsod v Alpah in v predgorju ter v dolinah kot naplavina.

5 do 25 cm visok z velikim sočvetjem (tudi do 30 cvetov). Spodnji listi, steblo in čašni listi so živo zelene barve, posuti z belim prahom, t. j. apnenec, ki ga rastlina črpa iz skale. Cvetovi so živo rumene barve, vhod v betvo je belo obrobljen. Rastlina izloča eterična olja, ki zelo prijetno dišijo. Zeleni spodnji listi so gladki in nazobčani.

Za amaterja se zdi zelo podoben visokostebelni jeglič. Vendar ima ta spodnje zelene liste mesnate s hrapavo površino brez apnenca. Cvetovi pa imajo zelo velike čašne liste. Avrikelj je skoraj brez čašnih listov.

Lepi jeglič uspeva pomešan s travo na skalnatih polcích, v skalnih razpokah, na absolutni višini do 1800 m.

Dišeči, blagodišeči, puhasti volčini ali jožefica (*daphne encorura*). V Sloveniji uspeva 6 vrst volčinov, štiri vrste so zaščitene. Najpomembnejši je blagajev volčin, ki smo ga že opisali, in dišeči volčin.

Ni še minilo dolgo časa, kar so ljudje s Polhograjskih Dolomitov nosili cele jerbace dišečega volčina na ljubljanski trg in ga tam za velike denarje prodajali. Gorska straža jim je to preprečila, vendar je danes ta volčin v Dolomitih zelo redek. Uspeva pa še v alpskem predgorju in gorskih dolinah (Draga, Tamar etc.). Toda tudi tukaj ga turisti neusmiljeno plenijo predvsem zaradi opojnega vonja in lepe barve.

Cvetovi so živordeči, puhasti, združeni v sočvetja nabrana med živozelenimi trdnimi listi. Rastlina redko uspeva posamezno, običajno jo najdemo v majhnih olesenelih grmčikih.

Rad ima veliko sonca, zato ga najdemo po suhih tratah med grmičevjem in v svetlih borovih gozdovih.

Božo Lavrič

OBVESTILO

Avtorje planinske fotografije vabimo, da se jeseni 1. 1984 udeležijo V. mednarodnega bienala planinske fotografije v Trentu. Natančnejše informacije dobite pri Planinski zvezi Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, tel. 32-553, od 9–12 ure.

V začetku meseca maja t. l. bo izšel ponatis »VODNIKA PO SLOVENSKIH GORAH«. Uredil ga je Vilko Mazl, ki je sodeloval tudi pri prvi izdaji. Vodniku je priložen opis zasavske transverzale, napisal ga je Stanko Hribar.

Fotoodsek pri PZS

Fotoodsek je razpolagal s svojo temnico v Likozarjevi ulici v baraki, ki je pred leti pogorela. Tako je fotoodsek ostal brez temnice, kar je članom zelo otežilo, nekaterim pa celo onemogočilo napredek v fotoamaterstvu, ker niso imeli na razpolago drugih potrebnih prostorov.

Pomanjkanje teh prostorov je bilo iz dneva v dan bolj pereče. Zaradi tega sta propagandna in mladinska komisija na svoji seji sklenili predlagati predsedstvu, naj bi se ponovno uredili prostori za fotoamaterje. Predsedstvo je ta predlog sprejelo in začela so se pripravljati dela za ureditev temnice. Istočasno je zveza nudila potrebna denarna sredstva. Za ureditev temnice so bili odrejeni kletni prostori v zgradbi zveze. Prostor je preurejen iz pralnice, v njem je možno delo amaterjev in istočasno tudi serijska izdelava fotografij. Del temnice, ki je za amaterje, je opremljen z mizo, povečevalnikom, potrebnimi posodami, sušilcem, dozo za razvijanje filma in potrošnim materialom. Del za serijsko izdelavo predvsem razglednic je opremljen ravno tako, ima pa še potrebne kadi za izpiranje slik. Za uporabo temnice bo izdelan poseben pravilnik.

Člani, ki vodijo fotoodsek, bodo morali napeti vse sile za poživitev tega odseka v duhu pravilnika, da pritegnejo k temu delu čimveč fotoamaterjev-planincev in da s pomočjo tečajev vzgojijo čimveč novih članov. Na ta način se bo zbralo veliko fotomateriala, ki bo služil za izpolnjevanje ostalih nalog fotoodseka. Fotoodsek vabi vse planince fotoamaterje k sodelovanju.

Planinsko društvo Ljubljana-matica bo v kratkem izdala grebensko karto Julijskih Alp. Karta, ki jo pripravlja kulturno-literarni odsek, predstavlja šesto izpopolnjeno izdajo predvojnega Knafelčevega zemljevida Julijskih Alp, ki pa bo zajemal tudi osvobojeno ozemlje, ki v predvojni izdaji ni bilo obdelano. V karti bodo upoštevane tudi vse važnejše spremembe v zadnjih letih kot npr. osebnice in tovarne žičnice, hoteli, Triglavski narodni park, transverzalne poti, nove postojanke, pota in drugo. Karta bo izšla v štiribarvnem tisku in sicer v žepnem formatu. Ker zahteva izdaja omenjenega zemljevida velika obratna sredstva, se je društvo odločilo, da preko planinskih društev zbere prednaročila po ceni din 240 za komad, medtem ko bo znašala prodajna cena zemljevida din 300. Zaradi tega vabimo vsa planinska društva, da zainteresirajo za prednaročila omenjenega zemljevida svoje člane. Zemljevide bomo dostavili društvom takoj po izidu. Skupni znesek za odgovarjajoče število vnaprej naročenih izvodov naj društva nakažejo na žiro račun našega društva št. 600-14-608-126 »Planinsko društvo Ljubljana-matica, Ljubljana, zemljevid«.

SPOMINSKI POHOD NA TRIGLAV

Propagandna komisija PZS sporazumno s predsedstvom in PSJ predlaga mladinskim odsekom v l. 1964 organizacijo mladinskih pohodov na Triglav.

V letu 1964 bomo praznovali 20. obletnico osvoboditve Beograda, glavnega mesta naše domovine. Osvoboditev Beograda je pomenila zlom sovražnikove balkanske fronte, obenem je naznanila, da se z velikimi koraki bliža čas popolne socialne in nacionalne osvoboditve jugoslovanskih narodov.

V spomin tega velikega dogodka v naši narodni zgodovini predlagamo veliko manifestacijo vseh mladinskih odsekov naših planinskih društev. V času od 15. julija 1964 do 15. septembra 1964 naj bi se na vrhu Triglava zvrstilo čimveč naših mladincev v množičnih pohodih. Spominsko akcijo si zamišljamo kot trdno in smotno organizirane skupinske pohode enega ali več mladinskih odsekov pod vodstvom starejših izkušenih planincev ali izprašanih mladinskih vodnikov. Planinska društva, ki imajo mladinski odsek, naj bi pravočasno začela akcijo za izpopolnitev in pregled opreme mladincev in poskrbela za določena družbena sredstva, s katerimi bi pohod mladincev na Triglav materialno podprla.

Pozivamo vsa društva, da gledajo na »Spominski pohod na Triglav« kot na propagandno politično manifestacijo, obenem pa kot na priložnost preizkušnje svojih odsekov in njihovega vodniškega kadra. Delajte za ta pohod pod geslom: Čim več mladim ljudem omogočimo srečo stopiti na najvišji vrh Jugoslavije v l. 1964!

Ludvik Zorzut

Maj v hribih

*Pridi, vstopi v rute, v ravnne,
ni tu ceremonije slavne.
Hribovcev preprost je rod.
Pod brstečih bukev baldahini
in pod mlaji smrek v neba modrini
veličasten je tvoj vhod.*

*Vstopi. Ni tu dvorne etikete.
Kjer prikažeš se, tam raste, cvete
v freskah pestrih tvoj folklor.
Ni sprejemov, ne gospode jare
in ne kiča, nametane šare.
Le zavriskaj v Zélendvor.*

*Duh naprednega je kôva
svet presnavljajoč v obzorja nova.
Nespremenjen — ti si vekomaj.
Vračaš se. Kdo v veke te ohranja?
Vlij še nam sokov pomlajevanja.
Pridi, vstopi — večni Maj!*

Da ne pozabimo

11. aprila 1794 se je rodil v Radečah pri Zid. mostu zdravnik in botanik Jurij Dolinar (Dolliner). L. 1842 je postal okrožni kirurg v Postojni, l. 1846 pa rudniški kirurg v Idriji, kjer je umrl 16. apr. 1872. V prostem času se je mnogo bavil z botaniko in odkril več novih vrst (*Erysimum carnioolicum* Doll. i. dr.). Napisal je nekaj učenih bot. razprav.

22./23. aprila 1944 je uničila minersko-sabotažna skupina Vojkove brigade bencinsko skladišče v Postojnski jami.

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950, 81-951

Tekoči račun pri NB Celje 603-11-1-1030

Brzjavi: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev

in kartonov

specialne papirje

surovi heliografski

in foto papir

paus papir

kartografski

specialni risalni »Radeče«

papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic

za luknjanje v standardni velikosti

in tisku

Po želji izdeluje kartice

v posebnem tisku

v rdeči, modri ali sivi barvi

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Podplatno usnje
komerc,
special in ago,
boks in velur v raznih barvah,
lak za obutev in galanterijo,
henting v raznih barvah,
dulboks in mastno kravino,
tehnično in galanterijsko usnje

izdeluje

v prvovrstni kvaliteti in nudi po ugodnih cenah

Tovarna usnja
Šoštanj

15. SEPTEMBER

TOVARNA CEMENTA IN SALONITA
ANHOVO - SLOVENIJA

IZDELUJE:

- normalni in visokovredni portland cement
- kritine iz salonita
- tlačne cevi normalnih dimenzij in tipov
- cevi za kanalizacijo in namakanje — lahki in težki tip
- ventilacijske eno- in večtuljavne cevi
- vaze za cvetje
- kadi in druge izdelke za potrebe gradbeništva in industrije

POŠTA: DESKLE - ANHOVO — TELEFON 3 — TELEGRAM: SALONIT ANHOVO

Ľavarna duřika Ruře

RUře — SLOVENIJA

proizvaja:

1. Elektrometalurřke proizvode:

ferokrom suraffine
ferokrom carbure
silikokrom

2. Elektrokemične proizvode:

kalcijev karbid
karborund
elektrokorund
elektromagnezit

3. Umetna gnojila:

kalcijev cianamid
meřana gnojila — nitrofoskal
mlete fosfate

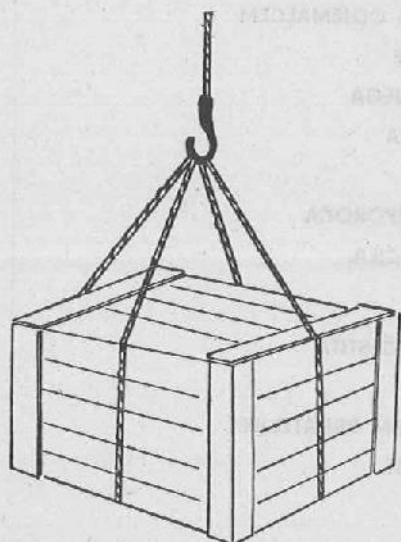
4. Komprimirane pline:

kisik
acetilen — dissousplin
duřik
zrak

Brzozjavni naslov: AZOT MARIBOR — Telefon: 80-108 — Teleprinter: 03-312
Źelezniřka postaja: Ruře — ind. tir

INTERTRADE

PODJETJE ZA MEDNARODNO TRGOVINO

- Pospeševanje zunanjetrgovinske izmenjave. Posredovanje pri izvoznih in uvoznih poslih;
- Posredovanje in organizacija izvoza industrijske opreme, investicijskih del in storitev in industrijske kooperacije;
- Mednarodna trgovina in financiranje izvozno-uvoznih poslov;
- Brokeri za nakup in prodajo plovnihi objektov;
- Zastopstvo inozemskih firm v Jugoslaviji in jugoslovanskih podjetij v inozemstvu.

Centrala: INTERTRADE — LJUBLJANA — TITOVA 1

Predstavništva v Jugoslaviji: Beograd, Zagreb, Rijeka

Predstavništva in podjetja v inozemstvu:

Sev. Amerika	— New York
Juž. Amerika	— Buenos Aires in Bogota
U. A. R.	— Cairo in Alexandria
Sudan	— Khartoum
Indija	— Bombay, New Delhi, Calcutta in Madras
Ceylon	— Colombo
ČSSR	— Praha

Tovarna usnja
RUNO
T r ž i č

NUDI
SVOJIM
CENJENIM ODJEMALCEM
VSE VRSTE
KVALITETNEGA
GORNJEGA
USNJA
IN SE PRIPOROČA
ZA NAROČILA.

O BENEM ČESTITA
SVOJIM
POSLOVNIM PRIJATELJEM
ZA 1. MAJI

Volnene tkanine

za delo, šport, oddih, zabavo, morje in planine
proizvaja

Tovarna volnenih izdelkov
Majšperk

Poleg že dolgo let priznanih
velourjev,
lodnov,
hubertusov,
blago za moške in ženske obleke,
moške in ženske plašče,
moške in ženske kamgarne vseh vrst;
nudi cenjenim odjemalcem bogato izbiro desenov in barv.

Kolektiv Tovarne volnenih izdelkov Majšperk, se nenehno bori za kvaliteto svojih
proizvodov ter s tem želi zadovoljiti svoje potrošnike.

Tovarna celuloze in papirja

VEVČE – MEDVODE

Sedež: VEVČE, p. Ljubljana-Polje

i z d e l u j e:

SULFITNO CELULOZO I. a za vse vrste papirja

PINOTAN – strojljni ekstrakt

BREZLESNI PAPIR za grafično in predelovalno industrijo: za reprezentativne izdaje, umetniške slike, propagandne in turistične prospekte, za pisemski papir in kuverte najboljše kvalitete, za razne protokole, matične knjige, obrazce, šolske zvezke in podobno.

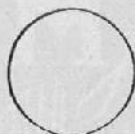
SREDNJEFINI PAPIR za grafično in predelovalno industrijo: za knjige, brošure, propagandne tiskovine, razne obrazce, šolske zvezke, risalne bloke itd.

KULERJE za kuverte, obrazce, bloke, formularje, reklamne in propagandne tiskovine

KARTONE za kartoteke, fascikle in mape

RASTRIRAN PAPIR brezlesni in srednjefini za šolske zvezke, za uradne in druge namene

PELURNI PAPIR bel in barvan

Z a h t e v a j t e v z o r c e!

Tovarna avtomobilov in motorjev Maribor

Naši proizvodi:

Kamion »TAM-4500«, nosilnosti 4,5 tone

Prekucnik »TAM-4500 K« in »TAM-4500 DK«

Gasilsko vozilo »TAM-4500 G«

Kamion »TAM-4500 P« za polivanje in pranje ulic

Kamion »TAM-4500 SM« za prevoz smeti

Kamion »TAM-2000« v standardni izvedbi, nosilnosti 2 toni,
v specialnih izvedbah: kombi bus, furgon in vozilo za prevoz
pošte

Avtobusi »A-3000« v turistični in standardni izvedbi, 32 sedežev

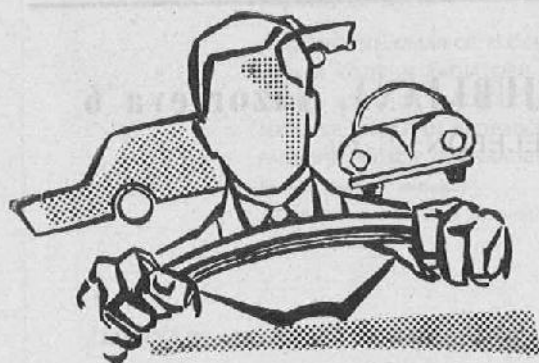
Avtobusi »A-3500« v turistični in standardni izvedbi, 37 + 42
sedežev

Avtobusi za mestni promet »A-3000«, »A-3500«

4 in 6 cilindrski zračno hlajeni Diesel motorji, 85 in 125 KS

Rezervni deli za vozila »Pionir«, »TAM-4500« in »TAM-2000«

Informacije v TAM in v njenih prodajalnah v Beogradu, Sarajevu,
Novem Sadu, Zagrebu in Mariboru

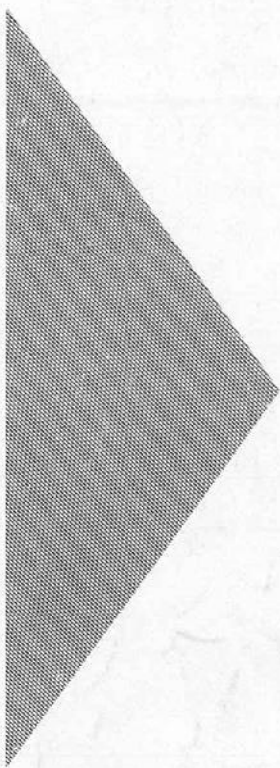

Vaš zvesti spremljevalec v gorah:

tranzistorski sprejemnik Bled de Luxe

proizvod podjetja ISKRA

Prašek za avtomatsko varjenje

EP-10

vrsta toka: enosmerni (=)

granulacija 12 x 48

EP-20

vrsta toka: izmenični (∞)
enosmerni (=)

granulacija 12 x 48

Proizvaja

Železarna Jesenice

Jesenice — SR Slovenija